

Campus Sescelades (edifici W3)
Zona educacional, 4 - 43007 Tarragona
Tel. 977 946 003
info@iphes.cat

Dr. Eudald Carbonell, director
Sr. Carles Prats Cots, gerent

Carta del director

Benvolguts col·legues, un any més em dirigeixo a vosaltres per felicitar-vos per la vostra feina i aprofito per fer una breu reflexió que espero ens serveixi per avançar en les nostres tasques de recerca i socialització.

La socialització de revolució científicotècnica obrirà de forma exponencial les portes a les transformacions humanes, tant a nivell quantitatiu com a nivell qualitatiu. Mentre això passa, l'increment de sociabilitat no es dirigeix en un sentit pràctic cap a la solidaritat d'espècie. Les desigualtats, els desequilibris, l'absència d'un pensament crític socialitzat, la pobresa, les injustícies, el maltractament social són desgraciadament propietats que no som capaços d'eliminar del nostre comportament.

La humanització és un procés que ha anat adquirint direccionalitat des de l'emergència de la consciència. Com m'agrada dir, estem deixant enrere l'atzar, volem planificar i dirigir, tot i que la complexitat no ho deixa fer. Estem arribant a un asintota evolutiva, com mai cap altre moment a la nostra història.

Fer-nos conscients de cap on volem anar probablement sigui l'element més important que en aquest moments ens doni direccionalitat. No podem eliminar l'atzar si abans no hem pensat i repensat què volem com espècie. Efectivament, la interrogació és què volem ser com *Homo sapiens* conscients. La carrera humana té una nova etapa, enceta un nou cicle en què tot el que bé és incommensurable.

Probablement la parsimònia del passat en un moment d'acceleració històrica ens genera una contradicció de difícil resolució en el present. Cal pensar. És el moment del pensament social i científic. L'augment exponencial de la complexitat i de les interaccions fa que el sistema necessiti expressions de resiliència humana, mai practicades per una espècie animal al planeta.

No només les nostres interaccions que portem a terme com espècimens humanes, sinó com intervenim en el nostre entorn i com accelerem respostes del propi medi. Un futur al que arribem amb una alta capacitat de monitoritzar el nostre entorn, per tant, d'estar informats del batec de la naturalesa. Arribem al segle XXI hiperconnectats, accedim al material genètic i podem utilitzar-lo per guarir, enviem enginyers que rastregen el nostre univers... La socialització de la revolució científicotècnica és una realitat humana incontestable.

En aquest marc neix l' Institut Català de Paleoecologia Humana i Evolució Social (IPHES). La seva intenció és treballar per ajudar-nos a conèixer l'evolució del nostre gènere, el gènere *Homo*, i prospectar la nostra espècie per igualar les condicions de vida de tots.

Us convido a ser bons ciutadans i millor científics. Només d'aquesta manera el nostre Institut serà d'utilitat pública.

Eudald Carbonell Roura

Director de l'IPHES

Dades generals de l'any 2013

Malgrat l'any 2013 ha estat un any complicat econòmicament parlant a l'IPHES hem assolit un incrementant del nombre de publicacions arribant als 81 articles JCR en revistes del més alt nivell del nostre àmbit, continuant eixamplant l'espectre cap a publicacions multidisciplinàries com Nature, PNAS o PlosOne, entre d'altres.

El projecte docent està assolint unes perspectives importants ja que ajudem a que la URV pugui oferir tot un itinerari formatiu complet perfectament alineat amb l'Espai Europeu d'Educació Superior: Grau interuniversitari amb UOC, Màster Internacional Erasmus Mundus i Doctorat Internacional, també Erasmus Mundus. Aquesta fita, només assolida per poques universitats dins el nostre àmbit, posiciona a la URV com una Universitat molt ben orientada.

A nivell social continuem insistint que sense fer arribar a la ciutadania els processos d'investigació i els seus resultats no podem socialitzar a la població en la Revolució Científica i Tècnica en que estem immersos. Això és fonamental per incrementar la seva maduresa i adquirir les habilitats transversals necessàries per creure'ns els canvis en els models productius i la generació de riquesa. La manera més eficient d'arribar a la ciutadania és a través del Municipi ja que, dins de les administracions multinivell, és la que té més capacitat de realitzar accions tangibles sobre el territori per la seva proximitat amb la ciutadania. Per això resulta tant important per nosaltres abordar aquestes qüestions des de Tarragona cap el món.

Els objectius traçats per l'any 2014, ser capaços d'obtenir fons en el H2020, tan el pilar de Ciència Excel·lent, com en el de Reptes Socials i fer una proposta robusta al RIS3CAT (FEDER), implicant transversalment iniciatives territorials integrades que activin la quàdruple hèlix com és el cas del CEICS.

Unió Europea

Fons Europeu de Desenvolupament Regional

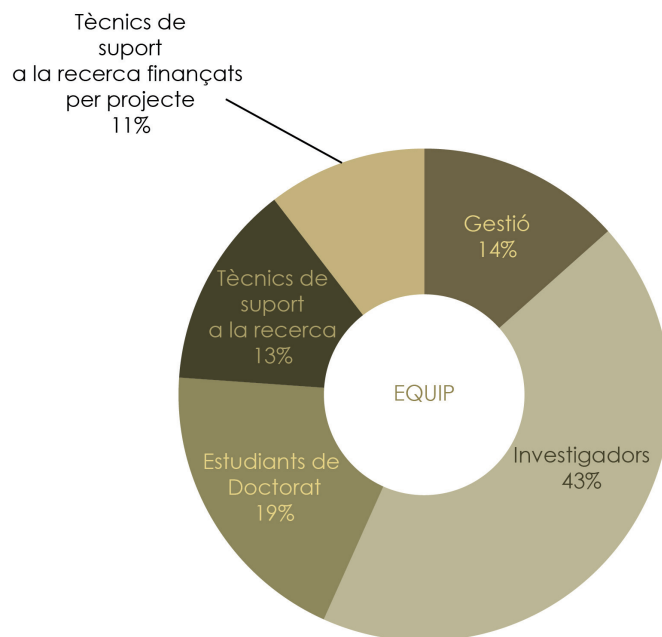
Una manera de fer Europa

El 2013 ha significat també la finalització gairebé total de la inversió a la nova seu ubicada al Campus Sescelades de la URV. La inversió realitzada en el projecte des del 2010 ha estat de 3.715.913,02 euros i compta amb el cofinançament del 50% pel Fons Europeu de Desenvolupament Regional, en el marc del Programa Operatiu Objectiu 2 de Competitivitat Regional i Ocupació de Catalunya FEDER 2007-2013.

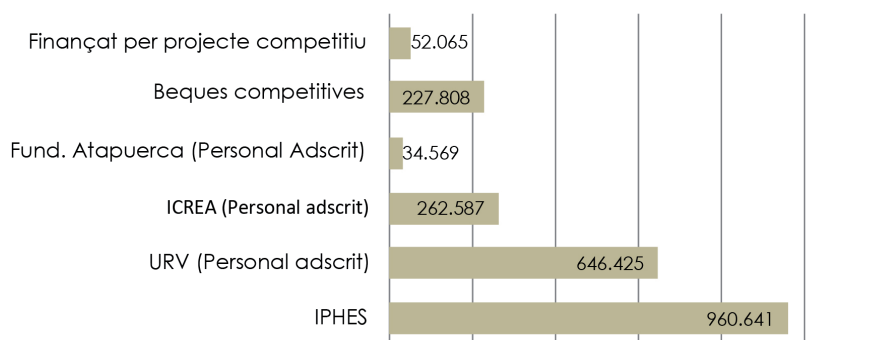
Les instal·lacions de l'IPHES ocupen una superfície total de 3.150m². Amb aquests nous espais es preveu millorar la qualitat de la recerca i incrementar la producció de la mateixa així com dels projectes de socialització del coneixement i dels serveis científico-tècnics.

També cal destacar la reorganització interna de l'Àrea de Gestió per tal de poder donar una millor resposta als reptes dels propers anys. Concretament s'ha creat la Unitat de Projectes i Transferència per poder disposar d'un servei més especialitzat en la preparació i gestió de projectes així com la potenciació de la transferència de coneixement i la prestació de serveis científics i tècnics a tercers.

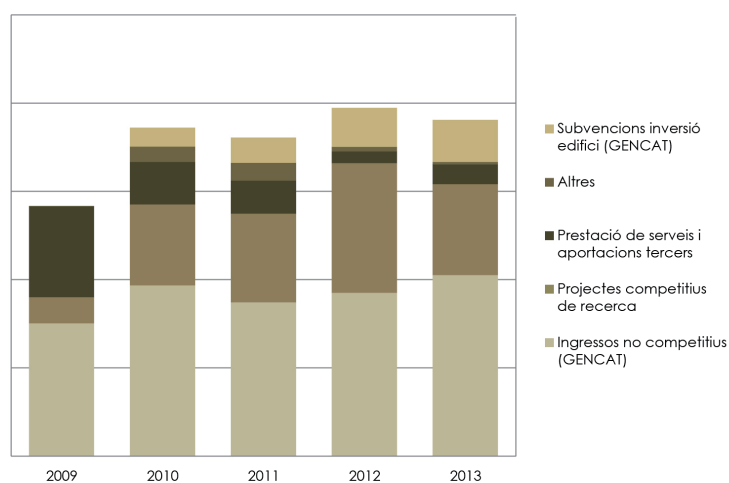
Dades generals de l'any 2013: gestió

Finançament de l'estructura de personal de l'IPHES

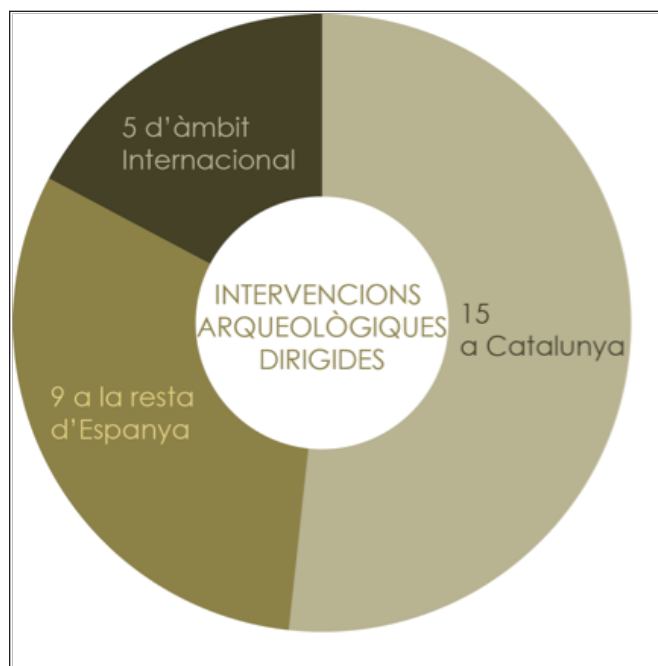
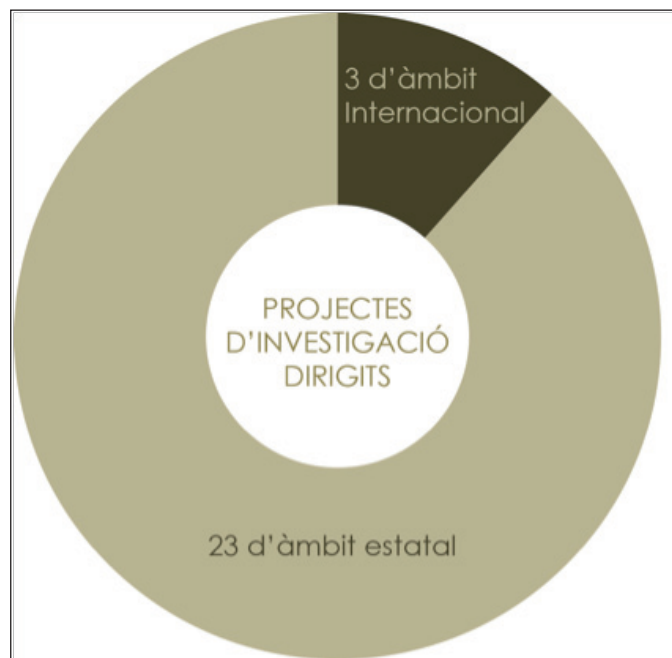
Evolució ingressos IPHES (sense personal adscrit)

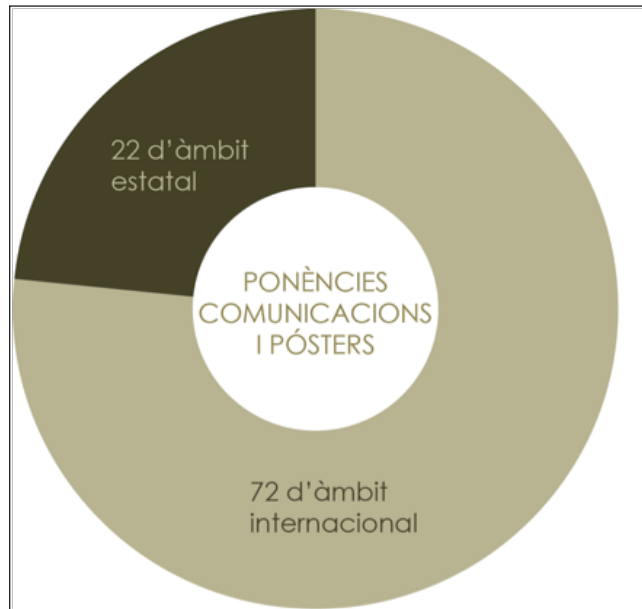
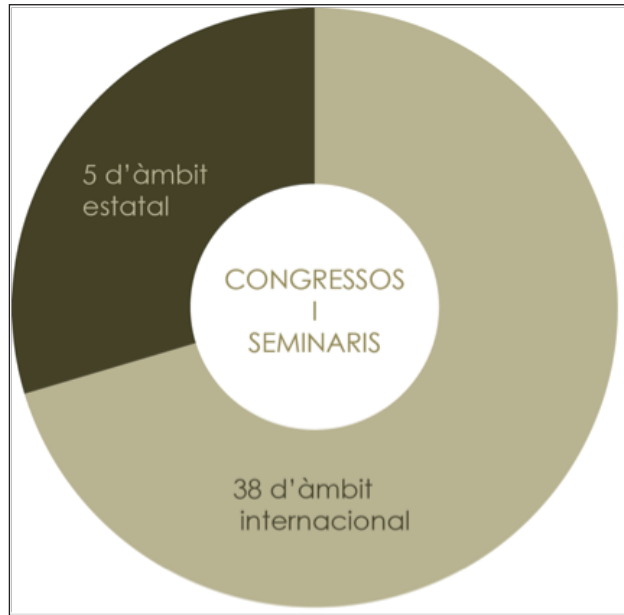

Dades generals de l'any 2013: investigació

Publicacions:	174
Articles revistes amb factor d'impacte:	81
Altres articles en revistes sense impacte:	42
Llibres:	5
Capítols de llibres:	46
Projectes d'investigació dirigits per membres de l'equip:	26
Tesis doctorals i de màster presentades/dirigides:	52
Congressos i seminaris amb presència de membres de l'equip:	54
Ponències, comunicacions i pòsters presentats per membres de l'equip:	94
Estades en centres d'investigació:	22
Informes i Memòries científiques:	47
Intervencions arqueològiques dirigides per membres de l'equip:	36
Conferències:	58

Equip

L'equip de l'IPHES davant el centre

INVESTIGADORS

<i>Cognoms, Nom</i>		<i>Finançador</i>	<i>Correu electrònic</i>
Agusti Ballester, Jordi	Cap de Recerca	ICREA - Adscrit	jordi.agusti@icrea.es
Allué Martí, Ethel Ann	Investigadora	IPHES	eallue@iphes.cat
Arenas Moreno, Àlex	Investigador	URV - Adscrit	alex.arenas@urv.cat
Barsky, Deborah Roxanne	Investigadora	IPHES	dbarsky@iphes.cat
Blain, Hugues Alexandre	Investigador	IPHES	hablain@iphes.cat
Burjachs Casas, Francesc	Investigador	ICREA - Adscrit	francesc.burjachs@icrea.cat
Cáceres Cuello de Oro, Isabel	Investigadora	URV - Adscrit	icaceres@iphes.cat
Canals Salomó, Antoni	Investigador	URV - Adscrit	acanals@iphes.cat
Carbonell Roura, Eudald	Investigador	URV - Adscrit	ecarbonell@iphes.cat
Chacón Navarro, María Gema	Investigadora	IPHES - Beca postdoc JC (MINECO)	gchacon@iphes.cat
Fernández López de Pablo, Javier	Investigador	IPHES - Beca postdoc RyC (MINECO)	jfernandez@iphes.cat
Hortolà Gómez, Policarp	Investigador	URV - Adscrit	policarp.hortola@urv.cat
Huguet Pàmies, Rosa	Investigadora	IPHES	rhuguet@iphes.cat
Lorenzo Merino, Carles	Investigador	URV - Adscrit	carlos.lorenzo@urv.cat

Lozano Pérez, Sergio	Investigador	IPHES - Beca postdoc RyC (MINECO)	slozano@iphes.cat
Lozano Ruiz, Marina	Investigadora	IPHES	mlozano@iphes.cat
Martínez Navarro, Bienvenido	Investigador	ICREA - Adscrit	bienvenido.martinez@icrea.cat
Mosquera Martínez, Marina	Investigadora	URV - Adscrit	marina.mosquera@urv.cat
Ollé Cañellas, Andreu	Investigador	IPHES	aolle@iphes.cat
Pastó Marín, Ignasi	Coordinador de Recerca	IPHES	ipasto@iphes.cat
Rivals, Florent	Investigador	ICREA - Adscrit	florent.rivals@icrea.cat
Rodríguez Álvarez, Xosé Pedro	Investigador	URV - Adscrit	xprodriguez@iphes.cat
Rosell Ardèvol, Jordi	Investigador	URV - Adscrit	jordi.rosell@urv.cat
Sala Ramos, Robert	Investigador	URV - Adscrit	robert.sala@urv.cat
Saladié Ballesté, Palmira	Investigadora	IPHES	psaladie@iphes.cat
Vallverdú Poch, Josep	Investigador	IPHES	jvallverdu@iphes.cat
Vaquero Rodríguez, Manuel	Investigador	URV - Adscrit	manuel.vaquero@urv.cat
Vergès Bosch, Josep Maria	Investigador	IPHES	jmverges@iphes.cat
Viñas Vallverdú, Ramon	Investigador	IPHES	rvinyas@iphes.cat

ESTUDIANTS DE DOCTORAT

<i>Cognoms, Nom</i>		<i>Finançador</i>	<i>Correu electrònic</i>
Asryan, Lena	Estudiant doctorat	IPHES - Beca Predoctoral (The wenner-Gren Foundation)	lasryan@iphes.cat
Bahzir, Behrouz	Estudiant doctorat	Beca Predoctoral Fundació Atapuerca	bbazgir@iphes.cat
Camarós i Pérez, Edgar	Estudiant doctorat	IPHES - Beca Predoctoral FI (AGAUR)	ecamaros@iphes.cat
Lozano Fernández, Iván	Estudiant doctorat	Beca Predoctoral Fundació Atapuerca	ilozano@iphes.cat
Medin Goitom, Tsegai	Estudiant doctorat	Beca Predoctoral Fundació Atapuerca	tmedin@iphes.cat
Morales Hidalgo, Juan Ignacio	Estudiant doctorat	IPHES - Beca Predoctoral FI (AGAUR)	jmorales@iphes.cat
Piñero García, Pedro	Estudiant doctorat	IPHES - Beca Predoctoral FPU (MECD)	ppinero@iphes.cat
Rodríguez Hidalgo, Antonio	Estudiant doctorat	IPHES - Beca Predoctoral FPI (MINECO)	arodriguez@iphes.cat

Roubach Souhila	Estudiant doctorat	Beca Predoctoral AECID	souhilaroubach@hotmail.fr
Rufà Bonache, Anna	Estudiant doctorat	IPHES - Beca Predoctoral FPU (MECD)	arufa@iphes.cat
Soto Quesada, Maria Luisa	Estudiant doctorat	IPHES - Beca Predoctoral FI (AGAUR)	msoto@iphes.cat
Riba Cano, David	Estudiant doctorat	Beca Predoctoral Fundació Atapuerca	dribacano@gmail.com
De Lombera Hermida, Arturo	Estudiant doctorat	Beca Predoctoral Fundació Atapuerca	artulomb@gmail.com

GESTIÓ

<i>Cognoms, Nom</i>		<i>Finançador</i>	<i>Correu electrònic</i>
Altès Batalla, Vanessa	Secretaria de Direcció	IPHES	valtes@iphes.cat
March Farré, Anna	Responsable d'Economia i Finances	IPHES	amarch@iphes.cat
Moreno Moliner, Òscar	Responsable d'Informàtica	IPHES	omoreno@iphes.cat
Pérez Llord, Laura	Responsable RRHH i Coordinació SUMA	IPHES	lperez@iphes.cat
Prats Cot, Carles	Gerent	IPHES	cprats@iphes.cat
Sentís Tamburini, Bernat	Responsable de l'Unitat Projectes i Transferència	IPHES	bsentis@iphes.cat
Torreblanca Hernández, Fèlix	Responsable de Logística i Compres	IPHES	ftorreblanca@iphes.cat
Fontanals Torroja, Marta	Tècnic de l'Unitat de Projectes i Transferència	URV - Adscrit	mfontanals@iphes.cat
Batista Carissimi-Priori, Lluís	Tècnic de l'Unitat de Projectes i Transferència	IPHES	lbatista@iphes.cat

PERSONAL TÈCNIC

<i>Cognoms, Nom</i>		<i>Finançador</i>	<i>Correu electrònic</i>
Campany Vall-Llosera, Gerard	Tècnic en Fotografia	IPHES	gcampany@iphes.cat
Esteban Nadal, Montserrat	Tècnic de Zooarqueologia	IPHES	mesteban@iphes.cat
Expósito Barea, Isabel	Tècnic de Laboratori	IPHES	ieposito@iphes.cat
García-Antón Trassierra, Ma Dolores	Tècnic Tecnologia Lítica	URV - Adscrit	lgarciaanton@iphes.cat
Gómez De Soler, Bruno	Tècnic de Geoarqueologia	IPHES	bgomez@iphes.cat
Gómez Merino, Gala	Tècnic en Restauració	IPHES	ggomez.merino@iphes.cat
Ibáñez López, Núria	Tècnic de Zooarqueologia	IPHES	nibanez@iphes.cat
López-Polín Dolhaberriague, Lucía	Tècnic en Restauració	IPHES	lucia.lopezpolin@iphes.cat
Mestre Vergés, Jordi	Tècnic en Fotografia	IPHES	jmestre@iphes.cat

Comitè científic extern

Membres del comitè científic extern

Dr. David Lordkipanidze

Director of Georgian State Museum

Prof. Carlo Peretto

Università degli Studi di Ferrara

President of the Faculty of Sciences

Dip. Scienze Geologiche e Paleontologiche

Prof. Henry de Lumley

Directeur Institut de Paléontologie Humaine

Dr. José María Bermúdez de Castro (PRESIDENT)

Director del Centro Nacional de Investigación sobre la Evolución Humana, CENIEH

Prof. Antonio Rosas

Profesor de Investigación del Departamento de Paleobiología. Museo Nacional de Ciencias Naturales, CSIC

Grups de Recerca (SGRs)

Desenvolupament Social i Tecnològic al Pleistocè Inferior i Mitjà

Investigador principal: Dr. Eudald Carbonell

Personal d'investigació: Dra. Isabel Cáceres, Dr. Antoni Canals, Dr. Joan Garcia, Dr. Kenneth Martínez, Dr. Andreu Ollé, Dra. Rosa Huget, Dra. Marina Mosquera, Dr. Xosé Pedro Rodríguez, Dra. Palmira Saladié, Dr. Jordi Rosell, Dr. Robert Sala, Dr. Josep Maria Vergès, Dr. Sergio Lozano i Dra. Déborah Roxanne Barskhy.

Personal becat en formació predoctoral: Ruth Blasco, Paola García, Núria Geribàs, Miquel Llorente, Leticia Menéndez, Luna Peña i Núria Setó.

Personal tècnic de suport a la recerca: Ma. Dolores García-Antón, David Guerra i Jordi Mestre.

El grup de recerca "Desenvolupament Social i Tecnològic al Plistocè Inferior i Mitjà" (2009-SGR188) té per objecte l'estudi de l'evolució humana en els seus aspectes culturals, socials i tecnològics durant el Plistocè inferior i mitjà. Les principals àrees de recerca establertes són la tecnologia lítica, la zooarqueologia i tafonomia, els sistemes d'informació en arqueologia i la cognició humana.

L'estratègia científica es basa en una forta inversió en el treball de camp, en l'anàlisi sistemàtica per a l'obtenció de dades empíriques originals i fiables i en l'experimentació com a mètode de contrastació d'hipòtesis explicatives. Tot això possibilita una discussió crítica i unes aportacions innovadores als plantejaments interpretatius.

L'interès es centra en les relacions paleoecològiques entre l'evolució biològica i la cultural, especialment en el context del primer poblament d'Europa. Tot aquest procés es planteja de forma interdisciplinària, des del treball de camp a la publicació dels resultats, combinant recerca, docència i socialització del coneixement.

Context Climàtic i Ambiental de les Dispersions Humanes en el Plistocè

Investigador principal: Dr. Jordi Agustí

Personal d'investigació: Dr. Policarp Hortolà, Dr. Carlos Lorenzo, Dra. Marina Lozano, Dr. Bienvenido Martínez, Dr. Josep Oriol Oms, Dr. Josep Ma. Prats, Dr. Florent Rivals, Dr. Josep Vallverdú, Dra. Maria-Agnès Courty, Dr. Juan Manuel López i Dr. Hugues Alexandre Blain

Personal becat en formació predoctoral: Davinia Moreno, Iván Lozano i Pedro Piñero.

Personal tècnic de suport a la recerca: Lorena García, Bruno Gómez i Lucía López-Polín

Abordar la problemàtica de la correlació entre els canvis climàtics globals i les transformacions dels ecosistemes terrestres durant el període cronològic del Pliocè.

Plistocè en relació amb les primeres dispersions humanes a Europa. L'objectiu és proporcionar claus sobre el context ecològic del primer poblament humà d'Europa. La recerca s'articula al voltant de tres eixos cronològics —que es consideren claus per a entendre l'evolució dels homínids— i cinc disciplines (geologia, paleobotànica, paleontologia, paleoantropologia i arqueologia molecular).

Geologia

Anàlisi de successions estratigràfiques de jaciments per tal de desenvolupar una aproximació sobre la paleogeografia, paleoecologia i la paleoclimatologia dels llocs d'ocupació.

Paleobotànica

Estudi d'escenaris interactius clima-vegetació en el que es desenvolupa l'activitat humana. l'establiment de noves condicions florístiques en el Plistocè. Estudi de la història del clima i de la vegetació a Europa: contracció episòdica de les àrees de distribució dels boscos mediterranis i expansió gradual de la vegetació xerofítica; establiment de la dinàmica glacial-interglacial que condiciona el comportament de la vegetació; evolució de la interacció de la vegetació amb els grups humans.

Paleontologia, evolució de la fauna: cronologia i clima

L'estudi de l'evolució dels mamífers presenta un gran interès biocronològic perquè ens faciliten dades que permeten establir el marc ecològic on els nostres ancestres, els primers membres del gènere Homo, procedents de l'Àfrica van ser capaços de colonitzar les latituds mitjanes d'Euràsia i van sobreviure a climes estacionals. També s'estudiaran adaptacions dietètiques dels ungulats del Plio-Plistocè i canvis al llarg del temps i de l'espai.

Paleoantropologia

Estudi de la forma, dimensions corporals i dimorfisme sexual; de l'evolució de l'anatomia de la mà; i del micro-desgast dental d'homínids del Plistocè.

Arqueologia molecular, tafonomia experimental de biomolècules

Identificar compostos orgànics arqueològics i estudi de bioelements i biomolècules acumulades als ossos, que permeten determinar tendències dietètiques. També es pretén l'estudi de l'ADN antic, mitjançant tècniques de biologia molecular, per tal d'establir relacions filogenètiques o determinar l'història de les migracions humanes.

De la Recerca Aplicada a la Socialització del Coneixement: Els Canvis Tecno-Culturals i Paisatgístics Durant el Plistocè Superior i l'Holocè.

Investigador principal: Dr. Francesch Burjachs

Personal d'investigació: Dra. Ethel Allué, Dr. Manuel Vaquero, Dr. Ramón Fábregas, Dr. Rafel Sospedra, Dr. Ramon Viñas.

Personal becat en formació postdoctoral: M. Gema Chacón

Personal becat en formació predoctoral: Fernando Sánchez Trigueros

Personal tècnic de suport a la recerca: Gerard Campeny, Montse Esteban, Isabel Expósito, Núria Ibáñez, Óscar Moreno, Lluís Batista, Marta Fontanals i Gala Gómez

Canvis tecno-culturals i paisatgístics durant el Plistocè superior i l'Holocè

Reconstrucció i interpretació dels canvis culturals i ambientals que van tenir lloc al llarg del Plistocè superior i els inicis de l'Holocè, així com de les estratègies de comportament de les diferents poblacions humanes que es van succeir al llarg d'aquest període.

a) Canvis tecnològics i culturals al Plistocè superior i Holocè.

Recerca en dues problemàtiques específiques, vinculades amb els dos episodis principals de canvi cultural que van tenir lloc durant el període considerat:

- Els patrons conductuals de les poblacions de Neandertals del Paleolític mitjà.
- La seqüència cultural del final del Paleolític Superior i les transformacions que van tenir lloc coincidint amb el començament de l'Holocè.

b) Transformacions del paisatge durant el Plistocè Superior i l'Holocè : Antropització i canvis climàtics.

Es pretén arribar al coneixement regional dels canvis ambientals succeïts durant el Plistocè superior i la primera meitat de l'Holocè, en estreta relació amb els jaciments arqueològics des de la transició Paleolític mitjà/superior fins l'Edat del Bronze.

L'experimentació: col·leccions de referències i projectes experimentals

L'arqueologia experimental ha passat d'ésser un simple exercici de replicació d'activitats i objectes, a constituir una de les principals eines en la contrastació d'hipòtesis i l'obtenció de dades sobre processos. Aquesta evolució ha comportat que actualment es porti a terme experimentació en arqueologia, amb els mateixos plantejaments de caràcter científic amb que es dissenyen i desenvolupen programes experimentals en altres branques de la ciència. Es desenvolupen programes experimentals en:

a) Recursos faunístics i zoologia

b) Recursos forestals i vegetació

- c) Tecnologia lítica
- d) Formació de jaciments arqueològics
- e) Arqueometria

Donar a conèixer la recerca. La socialització del coneixement

La socialització és el procés per qual un individu aprèn i incorpora elements de la cultura del seu entorn social. Pensem que la socialització del coneixement científic ha de ser considerada també una de les tasques bàsiques a realitzar pel prehistoriador, que implica proporcionar a la societat una sèrie d'informació essencial per a què aquesta compregui l'origen de la societat en la que viu. Sovint aquesta vessant del treball científic s'obvia en el procés de recerca establert, generant un biaix entre recerca i societat que ocasiona, en aquesta darrera, un desconeixement del significat de la tasca investigadora i de com aquesta pot revertir en la seva vida quotidiana. Conscients de la importància d'aquest aspecte pretenem potenciar l'establiment de mecanismes per a promoure la necessària socialització del coneixement. Aquests tenen com a eix fonamental la divulgació dels resultats obtinguts de la recerca vehiculada a través de diferents recursos, aplicant però les estratègies necessàries per a què aquests resultats derivats de la ciència siguin no només coneguts, sinó assumits per la ciutadania.

Publicacions

Articles en revistes amb factor impacte

Agustí, J., Blain, H.-A., Furió, M., De Marfá, R., Martínez-Navarro, B. and Oms, O. 2013. Early Pleistocene environments and vertebrate dispersals in Western Europe: the case of Barranco de los Conejos (Guadix-Baza Basin, SE Spain). *Quaternary International* 295: 59-68.

Agustí, J., Cabrera, L., Garcés, M., 2013. The Vallesian Mammal Turnover: A Late Miocene record of decoupled land-ocean evolution, *Geobios* 46: 151-157.

Allué, E., J.M. Fullola, X. Mangado, M.À. Petit, R. Bartrolí & J.M. Tejero. 2013. La séquence anthracologique de la grotte du Parco (Alòs de Balaguer, Espagne): paysages et gestion du combustible chez les derniers chasseurs-cueilleurs. *L'Anthropologie* 117: 420-435.

Allué, Ethel, Hou, Ya-Mei, Lorenzo, Carlos, Mateos, Ana, Arsuaga, Juan Luis, Bermúdez de Castro, José Maria, & Carbonell, Eudald. 2013. East meets West: First settlements and human evolution in Eurasia. *Quaternary International* 295: 1-4.

Bañuls-Cardona, S., López-García, J.M., Vergès, J.M., 2013. Palaeoenvironmental and Palaeoclimatic Approach of the Middle Bronze Age (Level Mir 4) from El Mirador Cave (Sierra de Atapuerca, Burgos, Spain), *Quaternaire* 24: 217-223.

Barsky, D. 2013, The Caune de l'Arago stone industries in their stratigraphical context, *Comptes Rendus Palevol.* 12 (5): 305-325.

Barsky, D., Garcia, J., Martínez, K., Sala, R., Zaidner, Y., Carbonell, E., Toro-Moyano, I. 2013, Flake modification in European Early and Early-Middle Pleistocene stone tool assemblages, *Quaternary International* 316: 140-154.

Bermúdez de Castro JM, Martínón-Torres M, Blasco R, Rosell J, Carbonell E 2013. Continuity or discontinuity in the European Early Pleistocene human settlement: the Atapuerca evidence. *Quaternary Science Reviews* 76: 53-65.

Blain H-A, Agustí J, López-García JM, Haddoumi H, Aouraghe H, Hammouti KE, Pérez-González A, Chacón MG, Sala R 2013. Amphibians and squamate reptiles from the late Miocene (Vallesian) of eastern Morocco (Guefaït-1, Jerada Province). *Journal of Vertebrate Paleontology* 33(4): 804-81.

Blain H-A, Sese C, Rubio-Jara S, Panera J, Uribe Larrea D, Pérez-González A. 2013. Reconstitution paléoenvironnementale et paléoclimatique du Pléistocène Supérieur Ancien (Mis 5a) dans le Centre de l'Espagne: Les petits vertébrés (Amphibia, Reptilia & Mammalia) des gisements de Hat et Preresca (Sud-Est de Madrid). *Quaternaire* 24(2): 191-205.

Blain, H.-A., Cuenca-Bescós, G., Burjachs, F., López-García, J.M., Lozano-Fernández, I., Rosell, J., 2013. Early Pleistocene palaeoenvironments at the time of the Homo antecessor settlement in the Gran Dolina cave (Atapuerca, Spain), *Journal of Quaternary Science* 28: 311-319.

Blain, Hugues-Alexandre, Chris P. Glead-Owen, Juan Manuel López-García, José Sebastian Carrión, Richard Jennings, Geraldine Finlayson, Clive Finlayson and

Fracisco Giles-Pacheco. 2013. Climatic Conditions for the Last Neanderthals: Herpetofaunal Record of Gorham's Cave, Gibraltar. *Journal of Human Evolution*, 64 (4): 289-299.

Blasco, R., J. Rosell, F. Cuartero, J. Fernández Peris, A. Gopher & R. Barkai. 2013. Using Bones to Shape Stones: MIS 9 Bone Retouchers at Both Edges of the Mediterranean Sea. *PLoS ONE* 8, e76780.

Blasco, R., Rosell, J., Fernández Peris, J., Arsuaga, J.L., Bermúdez de Castro, J.M., Carbonell, E., 2013. Environmental availability, behavioural diversity and diet: a zooarchaeological approach from the TD10-1 sublevel of Gran Dolina (Sierra de Atapuerca, Burgos, Spain) and Bolomor Cave (Valencia, Spain), *Quaternary Science Reviews* 70: 124-144.

Blasco, Ruth, Jordi Rosell, Manuel Domínguez-Rodrigo, Sergi Lozano, Ignasi Pastó, David Riba, Manuel Vaquero, Josep Fernández Peris, Juan Luis Arsuaga, José María Bermúdez de Castro and Eudald Carbonell. 2013. Learning by Heart: Cultural Patterns in the Faunal Processing Sequence During the Middle Pleistocene. *PLoS ONE* 8, no. 2: e55863.

Borel, A., Gaillard, C., Moncel, M.-H., Sala, R., Pouydebat, E., Simanjuntak, T., Sémah, F., ip. How to interpret informal flakes assemblages? Integrating morphological description, usewear and morphometric analysis gave better understanding of the behaviors of anatomically modern human from Song Terus (Indonesia), *Journal of Anthropological Archaeology* 32 (4): 630-646.

Buñill, E.; Blesa, R. & Agustí, J. ip. Alzheimer's disease: an evolutionary approach. *Journal of Anthropological Sciences* 91:135-157.

Cáceres, I., Esteban-Nadal, M., Bennàsar, M., Marín Monfort, M.D., Pesquero, M.D., Fernández-Jalvo, Y., Osteophagia and dental wear in herbivores: actualistic data and archaeological evidence, *Journal of Archaeological Science* 40(8): 3105-3116.

Camarós, E. & Cueto, M. 2013. New methodologies for the recovery of human behaviour through the evolution of hominid-carnivore interaction during the Pleistocene. *Antiquity* 87 (335).

Camarós, E., Cueto, M., Teira, L.C., Tapia, J., Cubas, M., Blasco, R., Rosell, J., Rivals, F. 2013, Large carnivores as taphonomic agents of space modification: an experimental approach with archaeological implications, *Journal of Archaeological Science* 40(2): 1361-1368.

Capitán, J.A., Arenas, A., Guimerà, R. 2013, Degree of intervality of food webs: from body-size data to models, *Journal of Theoretical Biology* 334: 35-44.

Carrancho, Á., Villalaín, J.J., Pavón-Carrasco, F.J., Osete, M.L., Straus, L.G., Vergès, J.M., Carretero, J.M., Angelucci, D.E., González Morales, M.R., Arsuaga, J.L., Bermúdez de Castro, J.M., Carbonell, E., 2013. First directional European palaeosecular variation curve for the Neolithic based on archaeomagnetic data, *Earth and Planetary Science Letters* 380: 124-137.

Courty, Marie-Agnès and Eric Coqueugniot. 2013. A Microfacies Toolkit for Revealing Linkages between Cultural Discontinuities and Exceptional Geogenic

Events: The Tell Da'de Case Study (Ne Syria). *Journal of Archaeological Method and Theory* 20 (2): 331-362.

Cuenca-Bescós, G., Rofes, J., López-García, J.M., Blain, H.-A., Rabal-Garcés, R., Sauqué, V., Arsuaga, J.L., Bermúdez de Castro, J.M. and Carbonell, E., 2013. The small mammals of Sima del Elefante (Atapuerca, Spain) and the first entrance of Homo in Western Europe. *Quaternary International* 295: 28-35.

Daura, J., Sanz, M., García, N., Allué, E., Vaquero, M., Fierro, E., Carrión, J.S., López-García, J.M., Blain, H.A., Sánchez-Marco, A., Valls, C., Albert, R.M., Fornós, J.J., Julià, R., Fullola, J.M., Zilhão, J., 2013. Terrasses de la Riera dels Canyars (Gavà, Barcelona): the landscape of Heinrich Stadial 4 north of the "Ebro frontier" and implications for modern human dispersal into Iberia, *Quaternary Science Reviews* 60: 26-48.

Dean, M.C., Rosas, A., Estalrich, A., García-Taberner, A., Huguet, R., Lalueza-Fox, C., Bastir, M., de la Rasilla, M., 2013. Longstanding dental pathology in Neandertals from El Sidrón (Asturias, Spain) with a probable familial basis, *Journal of Human Evolution* 64 (6): 678-686.

Ecker, M., Bocherens, H., Julien, M.-A., Rivals, F., Raynal, J.-P., Moncel, M.-H. 2013: Middle Pleistocene ecology and Neanderthal subsistence: Insights from stable isotope analyses in Payre (Ardèche, southeastern France), *Journal of Human Evolution* 65 (4): 363-373.

Espigares, M.P., Martínez-Navarro, B., Palmqvist, P., Ros-Montoya, S., Toro, I., Agustí, J., Sala, R., 2013. Homo vs. Pachycrocuta: Earliest evidence of competition for an elephant carcass between scavengers at Fuente Nueva-3 (Orce, Spain), *Quaternary International* 295: 113-125.

Falguères C, Bahain J-J, Bischoff JL, Pérez-González A, Ortega AI, Ollé A, Quiles A, Ghaleb B, Moreno D, Dolo J-M, Shao Q, Vallverdú J, Carbonell E, Bermúdez de Castro JM, Arsuaga JL 2013. Combined ESR/U-series chronology of Acheulian hominid-bearing layers at Trincheras Galería site, Atapuerca, Spain. *Journal of Human Evolution* 65 (2): 168-184.

Fedoroff, N., Courty, M.A., 2013. Revisiting the genesis of red Mediterranean soils, *Turkish Journal of Earth Sciences* 22: 359-375.

Fernández-López de Pablo, J., Salazar-García, D.C., Subirà Galdacano, M.E., Roca de Togores, C., Gómez-Puche, M., Richards, M.P., Esquembre-Bebia, M.A. 2013, Late Mesolithic burials at Casa Corona (Villena, Spain): direct radiocarbon and palaeodietary evidence of the last forager populations in Eastern Iberia, *Journal of Archaeological Science* 40(1): 671-680.

Forgia, V.; Martín, P.; López-García, J.M.; Ollé, A.; Vergès, J.M.; Allué, E.; Angelucci, D.E.; Arnone, M.; Blain, H.-A.; Burjachs, F.; Expósito, I.; Messina, A.; Picornell, Ll.; Rodríguez, A.; Scopelliti, G.; Sineo, L.; Virruso, G.; Alessi, E.; Simone, G. di; Morales, J.I.; Pagano, E. & Belvedere, O. 2013. New data on Sicilian prehistoric and historic evolution in a mountain context, Vallone Inferno (Scillato, Italy). *Palevol* 12 (2): 115-126.

García, J., K. Martínez & E. Carbonell. 2013. The Early Pleistocene stone tools from Vallparadís (Barcelona, Spain): Rethinking the European Mode 1. *Quaternary International* 316: 94-114.

García, Joan, Günter Landeck, Kenneth Martínez and Eudald Carbonell. 2013. Hominin Dispersals from the Jaramillo Subchron in Central and Western Mediterranean Europe: Untermassfeld (Germany) and Vallparadís (Spain). *Quaternary International* 316: 73-93.

García-Medrano, P., Ollé, A., Díez, C. & Carbonell, E. 2013. Les matières premières, la technologie lithique et les stratégies d'occupation dans le site du Pléistocène moyen de Covacha de los Zarpazos (gisement de Galería, Sierra de Atapuerca, Espagne). *L'Anthropologie* 117: 515-540.

Gómez-Robles, A., J.M. Bermúdez de Castro, J.-L. Arsuaga, E. Carbonell & P.D. Polly. 2013. No known hominin species matches the expected dental morphology of the last common ancestor of Neanderthals and modern humans. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 110 (45): 18196–18201.

Granell, C., Gómez, S., Arenas, A., 2013. Dynamical Interplay between Awareness and Epidemic Spreading in Multiplex Networks, *Physical Review Letters* 111: 128701.

Hardy, B.L., M.-H. Moncel, C. Daujeard, P. Fernandes, P. Béarez, E. Desclaux, M.G. Chacon Navarro, S. Puaud & R. Gallotti. 2013. Impossible Neanderthals? Making string, throwing projectiles and catching small game during Marine Isotope Stage 4 (Abri du Maras, France). *Quaternary Science Reviews* 82: 23-40.

Hortolà, P. & Martínez-Navarro, B. 2013 The Quaternary Megafaunal Extinction and the fate of Neanderthals: an integrative working hypothesis. *Quaternary International* 295: 69-72.

Hortolà, Policarp. 2013. Human Bloodstains on Biological Materials: High-Vacuum Scanning Electron Microscope Examination Using Specimens without Previous Preparation. *Microscopy and Microanalysis* 19 (2): 415-419.

Huguet, R., Saladié, P., Cáceres, I., Díez, C., Rosell, J., Bennàsar, M., Blasco, R., Esteban-Nadal, M., Gabuccio, María J., Rodríguez-Hidalgo, A., Carbonell, E., Successful subsistence strategies of the first humans in south-western Europe, *Quaternary International* 295: 168-182.

Jiménez-Moreno, G., Burjachs, F., Expósito, I., Oms, O., Carrancho, A., Villalaín, J.J., Agustí, J., Campeny, G., Gómez de Soler, B., van der Made, J., Late Pliocene vegetation and orbital-scale climate changes from the western Mediterranean area, *Global and Planetary Change* 108: 15-28.

Lacruz, R.S., Bermúdez de Castro, J.M., Martínón-Torres, M., O'Higgins, P., Paine, M.L., Carbonell, E., Arsuaga, J.L., Bromage, T.G., 2013. Facial Morphogenesis of the Earliest Europeans, *PLoS ONE* 8, e65199.

Laplana C, Blain H-A, Sevilla P, Arsuaga JL, Baquedano E, Pérez-González A. 2013. Un assemblage de petits vertébrés hautement diversifié de la fin du MIS 5 dans un

environnement montagnard au centre de l'Espagne (Cueva del Camino, Pinilla del Valle, Communauté Autonome de Madrid). *Quaternaire* 24(2): 207-216.

López-García JM, Blain H-A, Pagano E, Ollé A, Vergès JM, Forgia V. 2013. The small mammals (Insectivores, Bats and Rodents) from the Holocene archaeological site of Vallone Inferno (Scillato, Lower Imera Valley, Northwestern Sicily). *Rivista Italiana di Paleontologia e Stratigrafia* 119(2): 229-244.

López-García, J.M., Blain, H.A., Bennàsar, M.L., Sanz, M. & Daura, J. 2013. Heinrich Event 4 characterized by terrestrial proxies in southwestern Europe. *Clim. Past Discuss.*, 9: 647–681.

López-García, J.M., Blain, H.-A., Morales, J.I., Lorenzo, C., Bañuls, S., Cuenca-Bescós, G. 2013. Small-mammal diversity in Spain during the late Pleistocene to the early Holocene: climate, landscape and human impact. *Geology* 41: 267-270.

López-García, Juan Manuel; Jordi Agustí & Hassan Aouraghe 2013: The small mammals from the Holocene site of Guenfouda (Jerada, Eastern Morocco): chronological and paleoecological implications, *Historical Biology. An International Journal of Paleobiology* 25(1): 51-57.

Lozano, M., M.E. Subirà, J. Aparicio, C. Lorenzo & G. Gómez-Merino. 2013. Toothpicking and Periodontal Disease in a Neanderthal Specimen from Cova Foradà Site (Valencia, Spain). *PLoS ONE* 8, e76852.

Lozano-Fernández I, Cuenca-Bescós G, Blain H-A, López-García JM, Agustí J. 2013. *Mimomys savini* size evolution in the Early Pleistocene of south-western Europe and possible biochronological implications. *Quaternary Science Reviews* 76: 96-101.

Lozano-Fernández I., Agustí J., Cuenca-Bescós G., Blain H.-A., López-García J.M. & Vallverdú J. 2013. Pleistocene evolutionary trends in dental morphology of *Mimomys savini* (Rodentia, Mammalia) from Iberian Peninsula and discussion about the origin of the genus *Arvicola*. *Quaternaire* 24 (2), 165-176.

Lozano-Fernández I., Agustí J., Cuenca-Bescós G., Blain H.-A., López-García J.M. & Vallverdú J. 2013. Evolution of *Mimomys Savini* (Rodentia, Mammalia) In the Iberian Peninsula during the Lower Pleistocene and the origin of the Genus *Arvicola*. *Quaternaire* 24 (2): 179-190.

Madurell-Malapeira, J., Rook, L., Martínez-Navarro, B., Alba, D.M., Aurell-Garrido, J., Moyà-solà, S., 2013. The latest European painted dog, *Journal of Vertebrate Paleontology* 33, 1244-1249.

Márquez, B.; Mosquera, M.; Baquedano, E.; Pérez-González, A.; Arsuaga, J.L.; Panera, J. & Gómez, J. 2013. Evidence of a Neanderthal Quartz-Based Technology in Navalmaillo Rockshelter (Pinilla del Valle, Madrid Region, Spain), *Journal of Anthropological Research* 69: 373-395.

Martínez, I., Rosa, M., Quam, R., Jarabo, P., Lorenzo, C., Bonmatí, A., Olivencia, A.G., Gracia, A., Arsuaga, J.L. 2013, Communicative capacities in middle pleistocene humans from the Sierra de Atapuerca in Spain, *Quaternary International* 295: 94-101.

Martínez, K., J. Garcia & E. Carbonell. 2013. Hominin multiple occupations in the Early and Middle Pleistocene sequence of Vallparadís (Barcelona, Spain). *Quaternary International* 316: 115-122.

Mazlounian A, Helbing D, Lozano S, Light RP, Börner K 2013. Global Multi-Level Analysis of the "Scientific Food Web. *Scientific reports* 3.

Morales JI, Vergès JM, Fontanals M, Ollé A, Allué E, Angelucci D.E. 2013. Procesos técnicos y culturales durante el Holoceno inicial en el noroeste de la Península Ibérica. Los niveles B y Bb de La Catiuera (El Catllar, Tarragona). *Trabajos de Prehistoria* 70(1): 54-75.

Mosquera, M., Ollé, A. and Rodríguez, X. P. From Atapuerca to Europe: Tracing back the earliest peopling of Europe. *Quaternary International* 295: 130-137.

Ollé, A., Mosquera, M., Rodríguez, X.P., de Lombra-Hermida, A., García-Antón, M.D., García-Medrano, P., Peña, L., Menéndez, L., Navazo, M., Terradillos, M., Bargalló, A., Márquez, B., Sala, R., Carbonell, E., 2013. The Early and Middle Pleistocene technological record from Sierra de Atapuerca (Burgos, Spain), *Quaternary International*, 295: 138-167.

Ortega, A.I., Benito-Calvo, A., Perez-Gonzalez, A., Martin Merino, M.A., Perez-Martinez, R., Pares, J.M., Aramburu, A., Arsuaga, J.L., Bermudez de Castro, J.M., Carbonell, E. 2013, Evolution of multilevel caves in the Sierra de Atapuerca (Burgos, Spain) and its relation to human occupation, *Geomorphology* 196: 122-137.

Pablos, A., Martínez, I., Lorenzo, C., Gracia, A., Sala, N., Arsuaga, J.L. 2013, Human talus bones from the Middle Pleistocene site of Sima de los Huesos (Sierra de Atapuerca, Burgos, Spain), *Journal of Human Evolution*: 65 (1): 79-92.

Pablos, Adrián, Gómez-Olivencia, Asier, García-Pérez, Alfonso, Martínez, Ignacio, Lorenzo, Carlos, & Arsuaga, Juan Luis. 2013. From toe to head: Use of robust regression methods in stature estimation based on foot remains. *Forensic Science International* 226 (1–3): 299.e1-299.e7.

Parés, J.M., Arnold, L., Duval, M., Demuro, M., Pérez-González, A., Bermúdez de Castro, J.M., Carbonell, E., Arsuaga, J.L. 2013, Reassessing the age of Atapuerca-TD6 (Spain): New paleomagnetic results, *Journal of Archaeological Science* 40 (12): 4586-4595.

Petrucci, M., Cipullu, A., Martínez-Navarro, B., Rook, L. & Sardella, R. 2013. The late Villafranchian (Early Pleistocene) carnivores (Carnivora, Mammalia) from Pirro Nord (Italy). *Palaeontographica Abteilung A: Paläozoologie - Stratigraphie* 298, 113-145.

Picin, A., M. Peresani, C. Falguères, G. Gruppioni & J.-J. Bahain. 2013. San Bernardino Cave (Italy) and the Appearance of Levallois Technology in Europe: Results of a Radiometric and Technological Reassessment. *PLoS ONE* 8, e76182.

Piedrahita, P., Borge-Holthoefer, J., Moreno, Y. & Arenas, A. 2013. Modeling self-sustained activity cascades in socio-technical networks. *EPL (Europhysics Letters)* 104 (4): 48004.

Radicchi, F. & Arenas, A. 2013. Abrupt transition in the structural formation of interconnected networks. *Nature physics* 9 (11): 717-720.

Rivals, Florent, Diego Rindel and Juan Bautista Belardi. 2013. Dietary Ecology of Extant Guanaco (*Lama Guanicoe*) from Southern Patagonia: Seasonal Leaf Browsing and Its Archaeological Implications. *Journal of Archaeological Science* 40(7): 2971-2980.

Rodríguez-Hidalgo, A., Lloveras, L., Moreno-García, M., Saladié, P., Canals, A., Nadal, J. 2013, Feeding behaviour and taphonomic characterization of non-ingested rabbit remains produced by the Iberian lynx (*Lynx pardinus*), *Journal of Archaeological Science* 40(7): 3031-3045.

Rodríguez-Hidalgo, A.J., Saladié, P., Canals, A., 2013. Following the white rabbit: A case of a small game procurement site in the upper palaeolithic (Sala de las Chimeneas, Maltravieso Cave, Spain), *International Journal of Osteoarchaeology*, 23 (1): 34-54.

Rook L. & Martínez-Navarro B. 2013. The large sized cercopithecoid from Pirro Nord and the importance of *Theropithecus* in the Early Pleistocene of Europe: faunal marker for hominins dispersal outside Africa. *Palaeontographica Abteilung A: Paläozoologie - Stratigraphie* 298, 107-112.

Rook, L., Ghinassi, M., Carnevale, G., Delfino, M., Pavia, M., Bondioli, L., Candilio, F., Coppa, A., Martínez-Navarro, B., Medin, T., Papini, M., Zanolli, C., Libsekal, Y. 2013, Stratigraphic context and paleoenvironmental significance of minor taxa (Pisces, Reptilia, Aves, Rodentia) from the late Early Pleistocene paleoanthropological site of Buia (Eritrea), *Journal of Human Evolution* 64 (1): 83-92.

Rosas, A., Estalrich, A., García-Vargas, S., García-Taberner, A., Huguet, R., Lalueza-Fox, C., de la Rasilla, M. 2013: Identification of Neandertal individuals in fragmentary fossil assemblages by means of tooth associations: The case of El Sidrón (Asturias, Spain), *Comptes Rendus Palevol*.12 (5): 279-291.

Sahnouni, M., Rosell, J., van der Made, J., Vergès, J.M., Ollé, A., Kandi, N., Harichane, Z., Derradji, A., Medig, M., 2013. The first evidence of cut marks and usewear traces from the Plio-Pleistocene locality of El-Kherba (Ain Hanech), Algeria: implications for early hominin subsistence activities circa 1.8 Ma, *Journal of Human Evolution* 64(2): 137-150.

Saladié, P., Huguet, R., Díez, C., Rodríguez-Hidalgo, A., Carbonell, E., 2013. Taphonomic modifications produced by modern brown bears (*Ursus arctos*), *International Journal of Osteoarchaeology* 23 (1): 13-33.

Saladié, P., Rodríguez-Hidalgo, A., Díez, C., Martín-Rodríguez, P., Carbonell, E. 2013, Range of bone modifications by human chewing, *Journal of Archaeological Science* 40(1): 380-397.

Solé, A.; Allué, E. & Carbonell, E. (ip). Hearth-related Wood Remains from Abric Romani Layer M (Capellades, Spain), *Journal of Anthropological Research* 69 (4).

Toro-Moyano, I., Martínez-Navarro, B., Agustí, J., Souday, C., Bermúdez de Castro, J.M., Martín-Torres, M., Fajardo, B., Duval, M., Falguères, C., Oms, O., Parés,

J.M., Anadón, P., Julià, R., García-Aguilar, J.M., Moigne, A.-M., Espigares, M.P., Ros-Montoya, S., Palmqvist, P. 2013. The oldest human fossil in Europe, from Orce (Spain), *Journal of Human Evolution* 65 (1): 1-9.

Vaquero, M.; Allué, E.; Bischoff, J.L.; Burjachs, F. & Vallverdú, J. 2013. Environmental, depositional and cultural changes in the Upper Pleistocene and Early Holocene: The cinglera del Capelló sequence (Capellades, Spain). *Quaternaire* 24 (1): 49-64.

Yanes, Yurena; Magdalena Gómez-Puche; Marco A. Esquembre-Bebia & Javier Fernández-López-de-Pablo 2013. Younger Dryas – early Holocene transition in the south-eastern Iberian Peninsula: insights from land snail shell middens. *Journal of Quaternary Science* 28 (8): 777-788.

Articles en revistes sense factor d'impacte

Allué, E., Burjachs, F., Vernet, J.-L., Morales, J.I., Rodríguez-Hidalgo, A., Cebrià, A., Rosell, J. 2013. Cova del Toll (Moià, Bages): Perspectiva paleoambiental i arqueobotànica del Plistocè i Holocè. *Quadern de Prehistòria Catalana*, 21: 1-12.

Allué, E., Euba, I., Picornell, L., Solé, A. 2013 Perspectivas teóricas y metodológicas en antracología para el estudio de las relaciones entre las sociedades humanas y su entorno. *Arkeogazte/arkeogazte aldizkaria Monográfico: arqueología y medio ambiente, una historia de una ida y una vuelta*, 3:27-49.

Arroyo, J., Viñas, R., Rodríguez, X.P., Rubio, A., Rosell, J., López, A., Rivera, I. 2013. A New Pleistocene-age Archaeological-Paleontological Deposit in Santiago Chazumba, Oaxaca, México: An Initial Appraisal. *SOUTHBOUND: Late Pleistocene Peopling of Latin America, Special Edition, Center for the Study of the First American Department of Anthropology Texas A&M University*: 179-182.

Balaguer, P., García-Medrano, P., Tenza, A. & Antequera, F. 2013. L'hipogeu funerari de la Sagrera (Barcelona). Resultats preliminars. *Revista Arqueològica de Ponent (RAP)*, 23 pp.77-88.

Bargalló, A. & Mosquera, M. 2013. Can hand laterality be identified through lithic technology? *Laterality*, 19 (1): 37-63.

Barrero, N., Canals, A., Aranda, V., Bermejo, L., Donadei, P., García, F.J., Mejías, D., Marín, J., Modesto, M., Morcillo, A., Rabazo, A., Rodríguez-Hidalgo, A., Carbonell, E. 2013. Conservación, difusión y valorización del patrimonio prehistórico en el Calerizo de Cáceres. In: J. Jiménez-Ávila, M. Bustamante y García-Cabezas (Eds.) *Actas del VI Encuentro de Arqueología del Suroeste*. Junta de Extremadura. Mérida: 340-348.

Bellmunt, C. S. 2013, Communication 2.0, food and human evolution: The case of IPHES. *Catalan Journal of Communication & Cultural Studies*:5 (2): 315-318 .

Campeny, G., Gómez, B. 2013. El Camp dels Ninots (Caldes de Malavella, la Selva): balanç de 10 anys d'intervencions arqueopaleontològiques. *Tribuna d'Arqueologia*. Resum comunicació.

Canals, A., Aranda, V., Barrero, N., Bermejo, L., Donadei, P., García, F.J., Mejías, D., Marín, J., Modesto, M., Morcillo, A., Rabazo, A., Rodríguez-Hidalgo, A., Carbonell, E. 2013. La cueva de El Conejar (Cáceres), nuevos datos para la transición del Paleolítico al Neolítico en el interior de la península In: J. Jiménez-Ávila, M. Bustamante y García-Cabezas (Eds.) Actas del VI Encuentro de Arqueología del Suroeste. Junta de Extremadura. Mérida: 65-89.

Carbonell, E. Hortolà, P. 2013, Consciència, natura i esperança en el discurs simbòlic de Maties Palau Ferré, Podall. Publicació de Cultura, Patrimoni i Ciències (Museu Arxiu de Montblanc i Comarca) 2: 269–273.

Chacón, M.G., Bargalló, A., Romagnoli, F., Gómez de Soler, B., Vaquero, M. 2013. The life of Neanderthal lithics: technological behaviors from a spatio-temporal perspective (levels M and O of the Abric Romaní site). In: 19th Annual Meeting of the EAA 2013, Pilsen, Czech Republic. Abstract.

De Lombera Hermida, A., Rodríguez Álvarez, X.P., Rabuñal Gayo, J., Ameijenda Iglesias, A., Martínez Gómez, F., Soares Remiseiro, M., Pérez Alberti, A., Fábregas Valcarce, R. 2013. El yacimiento de Valverde (Monforte de Lemos, Lugo, Galicia) y las primeras evidencias de poblamiento en el pleniglaciario del NW peninsular. In: *Espacio, Tiempo y Forma Serie I Prehistoria y Arqueología*, 25.

Enríquez Navascués, J.J., García Cabezas, M., Martín Rodríguez, P., Rodríguez-Hidalgo, A. 2013. Los depósitos rituales calcolíticos de Huerta Zacarías I (Almendraledo, Badajoz). In: J. Jiménez-Ávila, M. Bustamante y García-Cabezas (Eds.) Actas del VI Encuentro de Arqueología del Suroeste. Junta de Extremadura. Mérida: 2010-251.

Fernández-Jalvo, Y.; Cáceres, I.; Marín Monfort, M.D. 2013. Tafonomía. In: Marcos García-Díez y Lydia Zapata (Eds.). In: *Métodos y Técnicas de análisis y estudio en arqueología prehistórica De lo técnico a la reconstrucción de los grupos humanos*. Universidad del País Vasco: 367-408.

Ferreira, C., Allué, E., Burjachs, F., Rosina, P., Oosterbeek, L. 2013. Datos Arqueobotánicos do Alto Ribatejo – Perspectivas Futuras. *Arkeos | Perspectivas em diálogo*, 34: 153-159.

Forgia, V., Ollé, A., Vergès, J.M. 2013. Paesaggi montani e popolamento antico in Sicilia: una proposta metodologica, In: *Agri Centuriati. An International Journal of Landscape Archaeology Anno 9 (2012)*: 43-60.

Fosse, P., Selva, N., Smitana, W., Okarma, H., Wajrak, A., Fourvel, J.B., Madelaine, S., Esteban-Nadal, M., Cáceres, I., Yravedra, J., Brugal, J.P., Prucca, A.; Haynes, G. 2012. Bone Modification by modern wolf (*Canis lupus*): a taphonomic study from their natural feeding places. In: *Journal of Taphonomy* 10 (3-4): 205-226.

García Catalán, S., Gómez de Soler, B., Soto Quesada, M., Vaquero Rodríguez M. 2013. Los sistemas de producción lítica en el Paleolítico Superior final: el caso del nivel Asup del Molí del Salt (Vimbodí i Poblet, Tarragona). In: *Zephyrus LXXII*: 39-58.

García, F.J., Canals, A., Aranda, V., Barrero, N., Bermejo, L., Donadei, P., Mejías, D., Marín, J., Modesto, M., Morcillo, A., Rabazo, A., Rodríguez-Hidalgo, A., Carbonell, E. 2013. Barbaño 13-45: una dispersión superficial de tecnología lítica "arcaica"

sobre una terraza baja del río Guadiana. In: J. Jiménez-Ávila, M. Bustamante y García-Cabezas (Eds.) Actas del VI Encuentro de Arqueología del Suroeste. Junta de Extremadura. Mérida: 122:132.

Gusi, F., Olària, C., Ollé, A., Saladié, P., Vallverdú, J., Cáceres, I., van der Made, J., Expósito, I., Burjachs, F., López-Polín, L., Lorenzo, C., Bennásar, M., Salazar García, M.D., Carbonell, E. La Cova de Dalt del Tossal de la Font (Vilafamés, Castellón): conclusiones preliminares de las intervenciones arqueológicas (1982-1987/2004-2012). In: Quaderns de prehistòria i d'arqueologia de Castelló. Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques. Diputació de Castelló: 17-38.

Marinova, E.M., Filipovi, D., Obradovi, D., Allue, E. 2013. Wild Plant Resources and Land Use in Mesolithic and Early Neolithic South-East Europe Archaeobotanical Evidence from the Danube Catchment of Bulgaria and Serbia. In: *Offa*, 69/70, 2012/13: 467–478.

Maroto, J., Allué, E., Rivals, F., Vaquero, M. 2013. Nou projecte d'excavacions a les coves del Reclau: el cau del Roure. In: *El Pla de l'Estany*, 74: 16-18.

Martinez-Navarro, B., Espigares, M. P., Pastó, I. Ros-Montoya, S. Palmqvist, P. 2013. Orce: Patrimonio paleobiológico y el registro de los primeros homínidos de Europa. In: *Ph investigación*, 1 (Diciembre 2013): 1-15.

Mejías, D., Canals, A., Aranda, V., Barrero, N., Bermejo, L., Donadei, P., García, F.J., Marín, J., Modesto, M., Morcillo, A., Rabazo, A., Rodríguez-Hidalgo, A., Carbonell, E. 2013. Ocupaciones humanas durante el Pleistoceno en la provincia de Cáceres (Extremadura, España). In: J. Jiménez-Ávila, M. Bustamante y García-Cabezas (Eds.) Actas del VI Encuentro de Arqueología del Suroeste. Junta de Extremadura. Mérida: 90-121.

Morales, J.I., Cebrià, A., Mestres, J., Oms, F.X., Allué, E. 2013. La Cova de la Guineu. 12000 anys de presència humana a les capçaleres del Foix. In: *III Monografies del Foix*. Barcelona, Diputació de Barcelona: 172-183.

Oms, F.X., López-García, J.M., Mangado, X., Martín, P., Mendiola, S., Morales, J.I., Pedro, M., Rodríguez, A., Rodríguez-Cintas, A., Yubero, M. 2013. Hàbitat en cova i espai pels ramats ca. 6200-6000 BP: la Cova Colomera (Prepirineu de Lleida) durant el Neolític Antic. *Saguntum*, 45: 25-38.

Petrucci, M., Cipullo, A., Martinez-Navarro, B., Rook, L., Sardella, R., 2013. The Late Villafranchian (Early Pleistocene) carnivores (Carnivora, Mammalia) from Pirro Nord (Italy). *Palaentographica Abteilung A-Palaeozoologie-Stratigraphie*, 298, 1-6, 113-145.

Raynal, J. P., Moncel, M.-H., Daujeard, C., Argant, A., Bahain, J. J., Banks, W., Bèarez, Ph., Bocherens, H., Chacon, M.G., Courty, M.-A., Cregut-Bonnoure, E., Debard, E., Delvigne, V., Desclaux, E., Ecker, M., Falguères, C., Fernandez, P., Fiore, I., Foury, Y., Gallotti, R., Guadelli, J.L., Hardy, B., Lafarge, A., Oriana, A., Lateur, N., Lebon, M., Le Corre, M., Lepape, J.-M., Liabeuf, R., Manzano, A., Marcq, G., Piboule, M., Pike-Tay, A., Puaud, S., Queffelec, A., Richard, M., Rivals, F., Santagata, C., Sakai, S., Save, S., Servant, L., Roger, T., Rue, M., Wang, N., Wragg Sykes, R. 2013. Néanderthaliens sur les marges sud-est du Massif central: espaces et subsistance

au Paléolithique moyen. Nouvelles données dans le cadre d'un projet collectif de recherche. In: *Ardèche Archéologique*, 30: 4-14.

Rodríguez-Hidalgo, A., Canals, A., Aranda, V., Barrero, N., Bermejo, L., Donadei, P., García, F.J., Mejías, D., Marín, J., Modesto, M., Morcillo, A., Rabazo, A., Carbonell, E. 2013. Estrategias de subsistencia durante el Paleolítico Superior en la Cueva de Maltravieso (Extremadura, España). In: J. Jiménez-Ávila, M. Bustamante y García-Cabezas (Eds.) *Actas del VI Encuentro de Arqueología del Suroeste*. Junta de Extremadura. Mérida: 31-64.

Rodríguez-Hidalgo, A., Gibello, V., Menéndez, A., Sanabria, D., Sánchez-Hidalgo, F. 2013. Un ejemplar de *Cyprea pantherina* en una tumba altoimperial de Emerita Augusta. In: *Zephyrus*. LXXII (julio-diciembre): 183-193.

Rook, L., Martínez-Navarro, B. 2013. The large sized cercopithecoid from Pirro Nord and the importance of *Theropithecus* in the Early Pleistocene of Europe: faunal marker for hominins dispersal outside Africa. In: *Palaentographica Abteilung A-Palaeozoologie-Stratigraphie*, 298, 1-6: 107-112.

Rosell, J., Baquedano, E., Blasco, R., Camarós, E. 2013. Hominid-Carnivore interactions. In: *Journal of taphonomy*, 3-4 (10): 575-576.

Rosell, J., Baquedano, E., Blasco, R., Camarós, E. 2013. New insights on Hominid-Carnivore interactions during the Pleistocene. In: *Journal of taphonomy*, 3-4 (10): 125-128.

Sánchez-Trigueros, F., Canals, A. 2013. Processing positional uncertainty due to polygon-to-point collapse in the cartographic modelling of archaeological scatters. In: G. Earl, T. Sly, A. Chrysanthi, P. Murrieta-Flores, C. Papadopoulos, I. Romanowski, D. Wheatley: *Archaeology in the Digital Era. Papers from the 40th Annual Conference of Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology (CAA)*, Southampton, 26-29 March 2012.

Soto, M., Gómez de Soler, B., Vallverdú, J., Vaquero, M. 2013. Potential siliceous sources during prehistory. Results of prospections in East margin of Ebro basin (NE Iberian Peninsula). In: *Fifth Archeoinvest Symposium. "Stories written in stone"*. International Symposium on Chert and other Knappable Materials. Iași (Romania), 20-24 August 2013. Abstract.

Vaquero, M., Alonso, S., García Catalán, S., García Hernández, A., Gómez de Soler, B., Rettig, D., Soto, M. 2013. El reciclaje d'artefactes lítics al paleolític superior: les eines cremades del Molí del Salt (Vimbodí i Poblet). In: *Podall*, 2: 9-25.

Viñas, R., Lombera, A., Rubio, A., Cortón, N., López, A., Carrera, R., Rivas, T., Rodríguez, X.P., López, E. 2013. Manifestaciones Rupestres. (A. de Lombera Herimidia e R. Fabregas Valcarce, Eds. *Cova Eirós, Primeras evidencias de arte rupestre Paleolítico en el Noroeste Peninsular*) Universidad de Santiago de Compostela (USG), Grupo de Estudios para a Prehistoria do Noroeste (GEPN): 33-64.

Viñas, R., Vergès, J.M., Fontanals, M., Rubio, A. 2013. Análisis de una figura de arquero de tradición levantina del Abric I del Barranc de Fonstcaldes (Cornudella de Montsant, Tarragona). In: *Datos para una aproximación cronocultural. Cuadernos de arte rupestre*, 5 (2008-2010): 53-61.

Viñas, R., Vergès, J.M., Fontanals, M., y Rubio, A. 2013. Análisis de una figura de arquero de tradición levantina. In: Cuadernos de Arte Rupestre, 5 (2008-2010), Centro de Estudios de Prehistoria y Arte Rupestre, Moratalla, Murcia: 53-61.

Viñas, R., Vericat, A., Mor, J. 2012-2013. Els centres d'interpretació de l'art rupestre de Catalunya (CIAR) Divulgar el patrimoni mundial. El Podall, publicació de Cultura, Patrimoni i Ciències, 2, Museu Arxiu de Montblanc i Comarcal: 26-55.

Viñas Vallverdú, R., Arroyo-Cabrales, J. 2012-2013. El proyecto "Biodiversidad y sociedades cazadoras recolectoras del Cuaternario de México". Preactas Prehistoria en México un balance de quién hace y qué se hace, Coordinación Nacional de Antropología, INAH., Museo Nacional de Antropología, México DF, 13 y 14 de diciembre de 2011: 35-36.

Viñas, R., y Morote, G. 2013. La aplicación de pintura blanca en los conjuntos levantinos de la Valltorta-Gasulla. In: Sección de estudios arqueológicos V., Serie Arqueológica, Seminario de Arte Prehistórico 2012, Universidad de Valencia de Verano, Diputación Provincial de Valencia: 219-255.

Capítols de llibres

Allué, E., 2013. Estudi Antracològic. In: Genera i Monells, M. (ed.): La conca minera del Priorat. L'establiment del Puig Roig del Roget, El Masroig. El medi natural. Ajuntament del Masroig; Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura; Diputació Tarragona. Tarragona.

Antolín, F.; Piqué, R.; Ballesteros, A.; Burjachs, F.; Buxó, R.; Mensua, C.; Edo, M., 2013. Changes in the interaction between society and the environment from the Mesolithic (10300-8500 cal BC) to the Early Neolithic (c. 5400 cal BC) in Can Sadurní Cave (Begues, Barcelona province, Spain). A view from the archaeobotanical data. BAR International Series, 2486: 19-29. In: F. Damblon (ed.): Proceedings of the Fourth International Meeting of Anthracology: Brussels, 8-13 September 2008, Royal Belgian Institute of Natural Sciences, Archaeopress, Oxford. [British Archaeological Reports, International Series, vol. 2486].

Aouraghe, H., Sala, R., Haddoumi, H., Agustí, J., Menéndez, D.L., El Hammouti, K., El Harradji, A., Chacón, M.G., 2013. A continuous and complete Quaternary Archaeological sequence in Eastern of Morocco. In: Al-Ansary, A.R., Al-Muaiikel, K.I., Alsharekh, A.M. & Suwanah, M., Eds. Proceedings of the Symposium: Man and Environment in the Arab World in light of Archaeological Discoveries (4-6 May 2010). Abdul Rahman Al-Sudairiy Foundation, Al-Jouf, Kingdom of Saudi Arabia: 47-52.

Arroyo-Cabrales, J., Viñas-Vallverdú, R., Rodríguez, X. P., Rubio, A., Rosell, J., López-Jiménez, A. and Rivera-González, I. I., 2013. A new Pleistocene-age archaeological-paleontological deposit in Santiago Chazumba, Oaxaca, México: an initial appraisal. In: L. Miotti, M. Salemme, N. Flegenheimer and T. Goebel (Eds.). Southbound: Late Pleistocene Peopling of Latin America. Bryan, Texas, Goebel Center for the Study of the First Americans. Department of Anthropology Texas A&M University. Special Edition: Current Research in the Pleistocene: 179-182.

Bennàsar Ll., López-García J.M., Blain H.-A., Vallverdú J. & Saladié P., 2013. Aspectes paleoecològics de la cova dels Xaragalls (Paratge Natural d'Interès Nacional de Poblet, Vimbodí-Poblet, Tarragona) durant el Plistocè superior. In: II Reunió Oikos de Bioarqueologia, ACBA i IPHES (eds.), Tarragona, p. 44.

Camarós E., Cueto M., Teira L.C., Tapia J., Cubas M., Rivals F., 2013. Aproximación experimental a la modificación de hogares por parte de carnívoros durante el Pleistoceno. Metodología y primeros resultados. In: Palomo A., Piqué R., Terradas X. (Eds.), Experimentación en arqueología. Estudio y difusión del pasado. Sèrie Monogràfica del MAC, Girona, pp. 401-406.

Catalán, J.; Pèlachs, A.; Gassiot, E.; Antolín, F.; Ballesteros, A.; Batalla, M.; Burjachs, F.; Buchaca, F.; Camarero, Ll.; Clemente, I.; Clop, X.; García, D.; García, V.; Giralt, S.; Jordana Lluch, L.J.; Madella, M.; Mazzucò, N.; Mur, E.; Ninyerola, M.; Obea, L.; Oltra, J.; Pérez-Obiol, R.; Piqué, R.; Pla-Rabés, S.; Rondón, C.R.; Rodríguez, J.M.; Rodríguez, D.; Sáez, A.; Soriano, J.M. 2013. Interacción entre clima y ocupación humana en la configuración del paisaje vegetal del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici a lo largo de los últimos 15.000 años. In: Ramírez, L.; Asensio, B. (eds.): Proyectos de Investigación en parques nacionales 2009-2012: 71-92. Organismo Autónomo Parques Nacionales, Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente, Madrid. [Naturaleza y Parques Nacionales, Serie investigación en la red] (X Jornades de Recerca del Parc Nacional Nacional d'Aigües Tortes i Estany de Sant Maurici).

Chacón, M.G., Bargalló, A., Gómez de Soler, B., Picin, A., Vaquero, M., Carbonell, E., 2013. Continuity or Discontinuity of Neanderthal technological Behaviours during MIS 3: Level M And Level O Of The Abric Romaní Site (Capellades, Spain). In: Pastoors, A. & Auffermanneds, B., Eds. Pleistocene Foragers on the Iberian Peninsula: Their culture and environment. Festschrift in Honour of Gerd-Christian Weniger for his Sixtieth Birthday. Wissenschaftliche Schriften des Neanderthal Museum 7, Mettmann: 55-84.

Chacón, M.G., Bargalló, A., Gómez de Soler, B., Picin, A., Vaquero, M., Carbonell, E., 2013. Continuity Or Discontinuity Of Neanderthal technological Behaviours During MIS 3: Level M And Level O Of The Abric Romaní Site (Capellades, Spain). In: Pleistocene foragers on the Iberian Peninsula: their cultures and environment. Festschrift in honour of Gerd-Christian Wenger for his sixtieth birthday. Edited by Andreas Pastoors & Bärbel Auffermann. Wissenschaftliche Schriften des Neanderthal Museums 7. Mettmann, pp. 55-84.

Chacón, M.G., Bargalló, A.; Gómez de Soler, B. Picin, A. Vaquero, M. Carbonell, E., 2013. Continuity or discontinuity of Neanderthal technological behaviours during MIS3: Level M and Level O of the Abric Romaní Site (Capellades, Spain). In: A. Pastoors and B. Auffermann (Eds.) Pleistocene foragers on the Iberian Peninsula: Their culture and environment. Festschrift in honour of Gerd-Christian Weniger for his sixtieth birthday. Wissenschaftliche Schriften des Neanderthal Museums 7, Mettmann. 55-84.

De Lombera Hermida, .; Rodríguez Alvarez, X.P.; Fabregas Valcarce, R., 2013. El yacimiento de Cova Eirós. Localización. In: A. de Lombera & R. Fábregas (Eds.)

Cova Eirós. Primeras evidencias de arte rupestre paleolítico en el Noroeste peninsular, pp. 23-29. Santiago de Compostela: Andavira Editora.

De Lombera Hermida, A.; Rodríguez Alvarez, X.P.; Fabregas Valcarce, R. & R. Vinas Vallverdú, 2013. Conclusiones y contexto regional. In: A. de Lombera & R. Fábregas (Eds.) Cova Eirós. Primeras evidencias de arte rupestre paleolítico en el Noroeste peninsular, pp. 67-74. Santiago de Compostela: Andavira Editora.

Esteban-Nadal M., Rosell J., Saladié P., Cáceres I., Huguet R., Ollé A., Vergès J.M., Ibáñez N., Bennisar M., Campeny G., Lorenzo C., Gabucio J., Martín P., Rodríguez A., Blasco R., Camarós E., Blain H.-A., López-García J.M., Fernández López de Pablo J. & Carbonell E. 2013, La col·lecció osteològica comparativa de l'IPHES; l'Osteoteca i la Tafoteca. In: II Reunió Oikos de Bioarqueologia, ACBA i IPHES (eds.), Tarragona, pp. 26-27.

Expósito, I.; Burjachs, F.; Llácer, P., 2013. Anàlisis palinològic. In: Mario López Recio, Jorge Morín de Pablos, Pablo G. Silva (Eds. científicos): El yacimiento Paleolítico del 12 de Octubre. Geoarqueología en el Valle Inferior del Manzanares: 139-162. Marq Audema. Serie Prehistoria Antigua. Madrid.

Fernández-López de Pablo, J. (in press). Art traditions, cultural interactions and symbolic contexts during the Neolithic transition in the Eastern of the Iberian Peninsula.

Fernández-López de Pablo, J., Sanchís, A. Tormo, C., Ferrer, C. (in press). New perspectives on the Mesolithic in Eastern Spain. The open-air archaeological record. Proceedings of the International Conference Muge, 150th anniversary of the discovery of the Mesolithic Shellmiddens. Cambridge Scholars Publishing.

Ferreira, C.; Allué, E.; Burjachs, F.; Rosina, P.; Oosterbeek, L., 2013. Dados Arqueobotânicos do Alto Ribatejo – Perspectivas Futuras. Arkeos | Perspectivas em diálogo, 34: 153-159. In: Cruz, A.R.; Graça, A.; Oosterbeek, L.; Rosina, P. (eds.): I.º Congresso de Arqueologia do Alto Ribatejo. CEIPHAR, Tomar; Homenagem a José da Silva Gomes; 11-12 Novembro 2011, Centro Cultural Vila Nova da Barquinha.

Genera, M.; Burjachs, F.; Expósito, I.; Rosell, J.; Saladié, P. 2013. Paleoecologia i gestió dels recursos de l'entorn. In: Genera i Monells, M. (ed.): La conca minera del Priorat. L'establiment del Puig Roig del Roget, El Masroig. I. El medi natural: 139-162. Ajuntament del Masroig; Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura; Diputació Tarragona. Tarragona.

Genera, M.; Burjachs, F.; Expósito, I.; Rosell, J.; Saladié, P., 2013. Paleoecologia i gestió dels recursos de l'entorn. In: Genera i Monells, M. (ed.): La conca minera del Priorat. L'establiment del Puig Roig del Roget, El Masroig. I. El medi natural: 139-162. Ajuntament del Masroig; Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura; Diputació Tarragona. Tarragona.

Gómez-Puche, M. & Fernández-López de Pablo, J. AMS Radiocarbon chronology of Late Mesolithic sites in the Upper Vinalopó Valley (Eastern Iberia). Proceedings of the International Conference Muge, 150th anniversary of the discovery of the Mesolithic Shellmiddens. Cambridge Scholars Publishing.

Hernández-Beloqui, B.; Burjachs, F.; Iriarte-Chiapusso, M.J., 2013. Antropización en el paisaje vegetal de la época visigoda en el centro peninsular a través del registro paleopalinológico. In: J.A. Quirós (ed.): El poblamiento rural de época visigoda en Hispania. Arqueología del campesinado en el interior peninsular: 345-356. Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua, Bilbao. [Documentos de Arqueología Medieval, 6.].

Juan Ignacio Morales Hidalgo, F. Xavier Oms Arias, Ethel Allué, Francesc Burjachs Casas, 2013. De la fin du Mésolithique aux premières phases du néolithique ancien dans le nord-est de la péninsule Ibérique. XXVIIe congrès préhistorique de France – Bordeaux-Les Eyzies, 31 mai-5 juin 2010, pp. 1-13.

Juan Ignacio Morales, Artur Cebrià, Josep Mestres, F. Xavier Oms³ i Ethel Allué, 2013. La cova de la Guineu. 12.000 anys de presència humana a les capçaleres del Foix. In: III Monografies del Foix · p. 000-000 · Diputació de Barcelona · 2013 172-183.

Laplana C., Sevilla P., Blain H.-A., Araujo C., Arsuaga J.L., Baquedano E. & Pérez-González A., 2013. Microvertebrados del nuevo yacimiento “Sondeo Galería” del Calvero de la Higuera (Pleistoceno Medio final, Pinilla del Valle, Madrid). In: XXIX Jornadas de Paleontología “La Paleontología del Paleozoico”, Real Jardín Botánico de Córdoba, Ediciones y Publicaciones, Diputación de Córdoba, Córdoba, pp. 87-88.

López-García J.M., Blain H.-A., Bennàsar M., Sanz M. & Daura J., 2013. The Heinrich Event 4 (H4) characterized by terrestrial proxies in northeastern Iberian Peninsula (Terrasses de la Riera dels Canyars, Catalonia). In: II Reunió Oikos de Bioarqueologia, ACBA i IPHES (eds.), Tarragona, p. 22.

López-Sáez, J.A.; Iriarte, M.J.; Burjachs, F. 2013. Arqueopalinología. In: M. García Díez; L. Zapata (eds.): Métodos y técnicas de análisis y estudio en arqueología prehistórica. De lo técnico a la reconstrucción de los grupos humanos: 273-289. Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua, Gasteiz.

Lucía Bermejo Albarrán, Ana Isabel Ortega Martínez, Enrique Aracil Ávila, Roger Guérin, Alfredo Pérez González, Alfonso Benito- Calvo, Rosa Huguet Pàmies, Unai Maruri Brouard, Raquel Pérez Martínez, Josep Vallverdú Poch, Isidoro Campaña Lozano, Jose Ángel Porres Benito, Jose María Bermúdez de Castro Risueño y Eudald Carbonell Roura (in press). Aplicación de ERT (Electrical Resistivity Tomography) para la identificación de la morfología sub-superficial del yacimiento de Elefante - Sierra de Atapuerca (Burgos, España), In: Actas del X Congreso Ibérico de Arqueometría, 16-18 de Octubre de 2013, Castellón, p. 69-70.

Mancheño M.A., Romero G., Pérez-García A., Murelaga X., Alba D., Montoya P., Ruiz F.J., Martínez A., Morales J., Alberdi M.T., Made J.V., Mazo A.V., Fierro I., Aberasturi A., Marín J.M., Jiménez E., Blain H.-A., Agustí J., Laplana C., Sevilla P., Oms O., Barrón E., Rodríguez-Estrella T., Pérez-Valera F., Pérez-Valera J.A., Soria J., Gibert L. & Suarez-Bilbao A., 2013. Nuevos datos sobre la fauna del tránsito Mioceno-Plioceno del Puerto de la Cadena (Murcia, SE de España). In: M. Abad,

T. Izquierdo & F. Ruiz, Two decades of Atlantic Neogene study, V RCANS Congress Abstract Book, Universidad de Huelva, Huelva, Spain, pp. 58-59.

Morales, J. I., A. Cebrià, J. Mestres, F. X. Oms and E. Allué, 2013. La Cova de la Guineu. 12000 anys de presència humana a les capçaleres del Foix. In: III Monografies del Foix. Barcelona, Diputació de Barcelona: 172-183.

Morales, J.I., Oms, F.X., Allué, E., Burjachs, F., 2013. De la fin du Mésolithique aux premières phases du Néolithique ancien dans le nord-est de la péninsule Ibérique. Transitions, ruptures et continuité en Préhistoire. XXVIIe congrès préhistorique de France – Bordeaux-Les Eyzies, 31 mai-5 juin 2010. J. Jaubert, Fourment, N. and Depaepe, P., Société Préhistorique Française: 391-403.

Morales, J.I.; Oms, F.X.; Allué, E.; Burjachs, F., 2013. De la fin du Mésolithique aux premières phases du Néolithique ancien dans le nord-est de la péninsule Ibérique. In: Perrin, Th.; Manen, Cl.; Marchand, G.; Allard, P.; Binder, D.; Illet, M. (eds.), Transition, Ruptures et continuité en Préhistoire, vol I: 391-404. (Session H: Autour du Néolithique Ancien. Actes du 27è CPF, Bordeaux – Les Eyzies 2010 - vol 1, publiés sous la direction de Jaubert, J.; Fourment, N.; Depaepe, P.). Société Préhistorique Française.

Ortega Martínez, A.I., Campaña, I., Benito-Calvo, A., Parés, J.M., Pérez-González, A., Martín Merino, M.A., Huguet, R. Valverdú, J., Aramburu, A., Arsuga, J.L., Bermúdez de Castro, J.M., Carbonell, E., 2013. Galería Baja y su relación con el yacimiento de la Sima del Elefante (Cueva Mayor, (Sierra de Atapuerca, Burgos). In: El Cuaternario Ibérico: Investigación en el S.XXI. VIII Reunión del Cuaternario Ibérico, Sevilla-La Rinconada; R. Baena, J.J. Fernández y I. Guerrero, (eds). AEQUA, Camas, Sevilas, 87-90.

Picornell Gelabert, L., Servera Vives, G., Riera Mora, S., Allué, E., 2013. Archaeobotanical research in the Prehistoric Balearic Islands: landscape changes and cultural patterns of plant use, In: Damblon, F. (Ed.), Proceedings of the Fourth International Meeting of Anthracology: Brussels, 8–13 September 2008, Royal Belgian Institute of Natural Sciences BAR International Series, London, pp. 183-194.

Rivas Brea, T.; De Lombera Hermida, A.; Rodríguez Alvarez, X.P.; Vinas, R. & E. López de Silanes, 2013. Manifestaciones rupestres. Análisis de composición de depósitos naturales y pigmentos. In: A. de Lombera & R. Fábregas (Eds.) Cova Eirós. Primeras evidencias de arte rupestre paleolítico en el Noroeste peninsular, pp. 39-49. Santiago de Compostela: Andavira Editora.

Rodríguez-Gómez, G., Rodríguez, J., Martín González, J. A., Blasco, R., Rosell, J., Goikoetxea, I. and Mateos, A., 2013. Recursos tróficos y poblamiento humano en el Pleistoceno medio. Un estudio preliminar en el nivel TD8 de la Sierra de Atapuerca, Burgos. In: J. Baena, J. J. Fernández and I. Guerrero (Eds.). El Cuaternario Ibérico: Investigación en el S. XXI. VIII Reunión del Cuaternario Ibérico. La Rinconada, Sevilla, AEQUA: 230-233.

Sahnouini, M., Heinzelin, J. d., Van der Made, J., Brown, F., Everett, M., Harichane, Z., Kandi, N., Rosell, J., Hadjouis, D., Derradji, A., Ollé, A., Vergès, J. M., Medig, M. and Canals, A., 2013. La séquence plio-pléistocène d'Ain Boucherit-Ain Hanech (Algérie orientale): biochronologie, environnements, et comportements hominidés.

In: Proceedings of the International Symposium Africa, Cradle of Humanity: Recent Discoveries. Sétif, Travaux du Centre National de Recherches Préhistoriques, Anthropologiques et Historiques. Nouvelle série. 18: 189-210.

Sahnouni, M., Heinzelin, J. d., Made, J. v. d., Brown, F., Everett, M., Harichane, Z., Kandi, N., Rosell, J., Hadjouis, D., Derradji, A., Ollé, A., Vergès, J. M., Medig, M. & Canals, A., 2013. La séquence plio-pléistocène d'Ain Boucherit-Ain Hanech (Algérie orientale): Biochronologie, environnements, et comportements Hominidés. In: Actes du Colloque International de Préhistoire "L'Afrique, berceau de l'humanité: découvertes récentes", pp. 189-210. (Travaux du Centre National de Recherches Préhistoriques, Anthropologiques et Historiques, Nouvelle série, 18).

Solounias N., Semprebon G., Muhlbachler M., Rivals F., 2013. Paleodietary comparisons of ungulates between the Late Miocene of China, and Pikermi and Samos in Greece. In: Wang X., Flynn L.J., Fortelius M. (eds.), Neogene terrestrial mammalian biostratigraphy and chronology of Asia. Columbia University Press, New York. Pp. 676-692.

Soto, M., Gómez de Soler, B., Vallverdú, J., Vaquero, M., 2013. Aplicación experimental de sistemas de información geográficos a la prospección y análisis de áreas de captación de rocas silíceas en la prehistoria. El caso práctico del Abric romaní y el Molí del Salt. In: Experimentación en Arqueología. Estudio y difusión del pasado, Sèrie Monogràfica del MAC. Ed. A. Palomo, R. Piqué & X. Terrades. Pp. 501-508 Girona.

Soto, M., Gómez de Soler, B., Vallverdú, J., Vaquero, M., 2013. Aplicación experimental de sistemas de información geográficos a la prospección y análisis de áreas de captación de rocas silíceas en la prehistoria. El caso práctico del Abric romaní y el Molí del Salt. In: Experimentación en Arqueología. Estudio y difusión del pasado, Sèrie Monogràfica del MAC. Ed. A. Palomo, R. Piqué & X. Terrades: 501-508 Girona. ISBN: 978-84-393-9024-4.

Soto, M., Gómez de Soler, B., Vallverdú, J., Vaquero, M., 2013. Aplicación experimental de sistemas de información geográficos a la prospección y análisis de áreas de captación de rocas silíceas en la prehistoria. El caso práctico del Abric romaní y el Molí del Salt. In: Experimentación en Arqueología. Estudio y difusión del pasado, Sèrie Monogràfica del MAC. Ed. A. Palomo, R. Piqué & X. Terrades. Pp. 501-508 Girona. ISBN: 978-84-393-9024-4.

Vallverdú, J., 2013. Estratigrafia y análisis de facies. In: Garcia-Diez, M. Y Zapata, L. Métodos y técnicas de análisis y estudio en arqueología prehistórica. De lo técnico a la reconstrucción de los grupos humanos. Publicaciones de la Universidad del País Vasco. 145-178.

Vallverdú, J., 2013. La micromorfología de suelos. In: Garcia-Diez, M. Y Zapata, L. Métodos y técnicas de análisis y estudio en arqueología prehistórica. De lo técnico a la reconstrucción de los grupos humanos. Publicaciones de la Universidad del País Vasco.

Vaquero, M., 2013. Análisis micro-espacial: áreas domésticas, variabilidad funcional y patrones temporales. In: García-Díez, M. & Zapata, L. (Eds.) Métodos y téc-

nicas de análisis y estudio en arqueología prehistórica. De lo técnico a la reconstrucción de los grupos humanos, pp. 245-271. Universidad del País Vasco, Vitoria.

Vaquero, M., 2013. Expedient Reduction Strategies in the Late Pleistocene and Early Holocene of the Iberian Peninsula. In: Pastoors, A. & Auffermann, B. (Eds.), Pleistocene foragers on the Iberian Peninsula: Their culture and environment. Festschrift in honour of Gerd-Christian Weniger for his sixtieth birthday, pp. 163-181. Wissenschaftliche Schriften des Neanderthal Museums 7, Mettmann.

Vaquero, M., 2013. Tipología y tecnología lítica. In: García-Díez, M. & Zapata, L. (Eds.), Métodos y técnicas de análisis y estudio en arqueología prehistórica. De lo técnico a la reconstrucción de los grupos humanos, pp. 453-477. Universidad del País Vasco, Vitoria.

Llibres

Agustí, J. 2013. *Alicia en el País de la Evolución*. Ed. Crítica. Barcelona.

Agustí, J. y Lordkipanidze, D. 2013. *Los primeros pobladores de Europa*. RBA Editores. Barcelona.

Carbonell, E., Agustí, Jordi, *La Evolución sin sentido*. Editorial Altalara. Barcelona.

Carbonell, E., *L'arqueòleg i el Futur*. Editorial Ara Llibres, Barcelona.

Hortolà, P., 2013, *The Aesthetics of Haemotaphonomy. Stylistic parallels between a science and literature and the visual arts*, Sant Vicent del Raspeig (Alacant), Editorial Club Universitario.

Viñas, R. (2013). *Guies del CIAR 1: Art Rupestre, Arte Rupestre, Art Rupestre, Rock Art del Barranc de Mas d'en Llor, Muntanyes de Prades, Montblanc (Tarragona)*. Ajuntament de Montblanc i Centre d'Interpretació de l'Art Rupestre de les Muntanyes de Prades, Montblanc, 64 p.

Viñas, R. (2013). *La Cueva Pintada. Proceso evolutivo de un centro ceremonial, Sierra de San Francisco, Baja California Sur, México* (Tesis Doctoral), Monografies 9, SERP, Seminari d'Estudis i Recerques Prehistòriques, Universitat de Barcelona, 481 p.

Referee d'articles d'impacte SCI (articles revisats en revistes amb factor d'impacte)

Journal of Archaeological Science

8 article revisats

Comptes Rendus Palevol

2 articles revisats

Quaternary International

9 articles revisats

Journal of Human Evolution

4 articles revisats

Microscopy Research and Technique

1 article revisat

Plos One

6 articles revisats

Current Medicinal Chemistry

1 article revisat

Diabetes and Vascular Disease Research

1 article revisat

Cardiovascular Diabetology

2 articles revisats

American Journal of Physical Anthropology

1 article revisat

International Journal of Osteoarchaeology

1 article revisat

Quaternary Science Reviews

4 articles revisats

Geobios

1 article revisat

Palaeogeography Palaeoclimatology Palaeoecology

3 articles revisats

Journal of Archeological Method and Theory

1 article revisat

Referee d'articles en revistes sense factor d'impacte i altres

International Journal of Biodiversity and Conservation

1 article revisat

Naturwissenschaften

1 article revisat

Geologica Belgica

2 articles revisats

Revista Chilena de Antropologia

2 articles revisats

Advances in Anthropology

1 article revisat

PH Investigación

1 article revisat

Physical Review E

7 articles revisats

Physical Review Letters

2 articles revisats

Scientometrics

1 article revisat

Jornadas de Jovenes Investigadores en Paleontología-EJIP

1 article revisat

Paleoanthropology in the Balkans. Springer

1 capitol de llibre revisat

Espacio, Tiempo y Forma

1 article revisat

Use-wear 2012 (Cambridge Schools Publishing)

1 article revisat

Referee de beques o projectes competitius

Per. Israel Science Foundation

Avaluador: E. Carbonell.

South African Medical Research Council

Avaluador: P. Hortolà.

National Research Foundation

Avaluador: P. Hortolà.

Erasmus Mundus del "International Master of Quaternary and Prehistory"

Beques: 12 beques per a estudiar el màster IMPQ

Avaluador: C. Lorenzo

Erasmus Mundus del "International Doctorate of Quaternary and Prehistory"

Beques: 6 beques predoctorals

Avaluador: C. Lorenzo

Catalunya Caixa

Beques: 1 beca per estudiants del Màster d'Arqueologia del Quaternari i Evolució Humana

Avaluador: C. Lorenzo

Universitat Rovira i Virgili

Beques: 1 beca per estudiants de màster internacional

Avaluador: C. Lorenzo

AGAUR

Beques: 2 beques d'assistent a docent per a estudiants de màster

Avaluador: C. Lorenzo

Deutsche Forschungsgemeinschaft (German Research Foundation)

Avaluador: F. Rivals

SDE/GWIS National Fellowships Program (Estats Units)

Avaluador: F. Rivals

Committee for Research Proposals on Doctoral Students in Jewish Studies and Archeology

Tesi doctoral: Haya Zommer: Food for thought: cannibalism in the archaeological record

Elaboració report: J. Rosell

Projectes d'investigació

Projectes dirigits per membres de l'equip

Desenvolupament Social i Tecnològic al Plistocè Inferior i Mitjà

Investigador/a principal: Eudald Carbonell i Roura

Centre d'execució del projecte: Institut Català de Paleocologia Humana i Evolució Social.

Institució finançadora: Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR). Generalitat de Catalunya

Data de vigència del Projecte (data inicial i final):

Codi de referència del projecte: SGR2009-188

Context Climàtic i ambiental de les dispersions humanes durant el Pleistocè

Investigador/a principal: Jordi Agustí

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Generalitat de Catalunya. Departament d'Innovació, Universitat i Empresa. Agència de Gestió d'ajuts Universitaris i de Recerca. (AGAUR). Generalitat de Catalunya

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2009-2013

Codi de referència del projecte: SGR2009-324

De la recerca aplicada a la socialització del coneixement: els canvis tecno-culturals i paisatgístics durant el Plistocè superior i l'Holocè

Investigador/a principal: Francesc Burjachs

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR). Generalitat de Catalunya

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2009-2013.

Codi de referència del projecte: SGR2009-813.

Comportamiento ecosocial de los homínidos de la Sierra de Atapuerca durante el Cuaternario III

Investigador/a principal: Eudald Carbonell

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Gobierno de España. Ministerio de Economía y Competitividad (MINECO)

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): Duració: de 01/01/2013 fins a 31/12/2015

Codi de referència del projecte: CGL2012-38434-C03-03

Arqueomona: La evolución de la cognición humana a través del estudio del comportamiento de humanos y chimpancés (Pan troglodytes)

Investigador/a principal: Marina Mosquera Martínez

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Gobierno de España. Ministerio de Economía y Competitividad (MINECO)

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2013-2015

Codi de referència del projecte: HAR2012-32548

Dispersiones faunísticas y evolución climática en los ecosistemas terrestres del Mediterráneo occidental durante el Pleistoceno inferior: ¿este-oeste o norte-sur?

Investigador/a principal: Jordi Agustí

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Gobierno de España. Ministerio de Economía y Competitividad (MINECO)

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2013-2015

Codi de referència del projecte: CGL2012-38358

Estudio paleobiológico de los grandes mamíferos plio-pleistocénicos de Orce, Incarcal y La Boella en el contexto mediterráneo

Investigador/a principal: Bienvenido Martínez-Navarro

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Gobierno de España. Ministerio de Economía y Competitividad (MINECO)

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 1 enero 2011-30 de Junio de 2014.

Codi de referència del projecte: CGL2010-15326/BTE

Instantáneas paleolíticas de la paleoecología Neandertal

Investigador/a principal: Florent Rivals

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Gobierno de España. Ministerio de Economía y Competitividad (MINECO)

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2011-2013

Codi de referència del projecte: HAR2010-19957/HIST

Technology and Energetic resources at the Asian Pleistocene: technical evolution and raw materials at the North China archaeological sites

Investigador/a principal: Ethel Allué

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR). Generalitat de Catalunya

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2011-2013

Codi de referència del projecte: (2010 CONE3 00007)

Ocupación humana de la zona oriental de Marruecos durante El Pleistoceno: Identificación, valorización y catalogación de los yacimientos de la Cuenca de Ain Beni Methar

Investigador/a principal: Gema Chacón

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo (AECID)

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2012-2013

Codi de referència del projecte: (Ref.: A1/039433/11).

Excavación y estudio paleontológico del yacimiento pleistocénico de Oued Sarrat (Túnez)

Investigador/a principal: Bienvenido Martínez-Navarro, ICREA-IPHES, Universitat Rovira i Virgili

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo (AECID)

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2012-2013

Codi de referència del projecte: A1/037481/11

El inventario de los yacimientos paleolíticos en la región litoral de Argelia occidental y su implicación en el desarrollo socio-económico regional: puesta en valor y socialización del conocimiento.

Investigador/a principal: Robert Sala Ramos

Centre d'execució del projecte: -

Institució finançadora: Programa de Cooperación Interuniversitaria e Investigación Científica. Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo (AECID)

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 13/12/2011 - 12/06/2013

Codi de referència del projecte: A1/041811/11

Estudi dels dipòsits arqueopaleontològics plio-quaternaris a la depressió de la Selva i a la Vall Mitjana del Ter

Investigador/a principal: Gerard Campeny i Bruno Gómez

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2009-2013

Codi de referència del projecte:

Abric Romaní-Cinglés del Capelló, Capellades (Barcelona)

Investigador/a principal: Eudald Carbonell

Centre d'execució del projecte: IPHEs

Institució finançadora: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2010-2014

Codi de referència del projecte: -

Compartint l'espai: l'interacció entre homínids i carnívors al nord-est peninsular

Investigador/a principal: Jordi Rosell

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2010-2014

Codi de referència del projecte: -

Evolució paleoambiental i poblament prehistòric a les conques dels rius Francolí, Gaià, Siurana i rieres del Camp de Tarragona

Investigador/a Principal: Marta Fontanals, Andreu Ollé, Xosé Pedro Rodríguez, Josep Vallverdú, Manuel Vaquero, Josep Mª Vergès

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2010-2019

Codi de referència del projecte: -

Cova de les Borres

Investigador/a principal: Josep Vallverdú

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 01/01/12 - 31/12/13

Codi de referència del projecte: 2012/93429

Presencia humana y contexto paleoecológico en la cuenca continental de Guadix-Baza. Estudio e interpretación a partir de los depósitos pli o-pleistocénicos de Orce. Granada. España.

Investigador/a principal: Robert Sala, Bienvenido Martínez

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Junta de Andalucía

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 05/12/2012 - 05/01/2016

Codi de referència del projecte: B120489SV18BC

El arte rupestre del Parque Valltorta-Gasulla y zona norte de Castellón

En col·laboració amb Jose Guillermo Morote Barberà, director tècnic i conservador del Museu de la Valltorta (Castelló).

Investigador/a principal: Ramón Viñas Vallverdú.

Centre d'execució del projecte: -

Institució finançadora: IPHES y Museo de La Valltorta.

Data de vigència del Projecte (2008-2014).

Codi de referència del projecte: 2008/0499-CS.

Molí del Salt (Vimbodí i Poblet, Conca de Barberà)

Investigador/a principal: Manuel Vaquero

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: AViP

Data de vigència del Projecte: 01/01/13 - 21/12/13

Codi de referència del projecte: -

Cova de les Llenes (Pallars Jussà)

Investigador/a principal: Edgard Camarós

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Consell Comarcal del Pallars Jussà

Data de vigència del Projecte: 14/08/13 - 13/08/14

Codi de referència del projecte: -

Cova de les Llenes (Pallars Jussà)

Investigador/a principal: Edgard Camarós

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: Diputació de Lleida

Data de vigència del Projecte: 08/07/13 - 07/08/13

Codi de referència del projecte: -

Projectes amb participació de membres de l'equip

Projecte d'investigació del cau del Roure 2012-2013

Investigador/a principal: Julià Maroto i Genover, Universitat de Girona

Centre d'execució del projecte: Universitat de Girona

Institució finançadora: Generalitat de Catalunya

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2012-2013

Innovación individual y olas de cambio técnico: particularidades de la mecanización de la primera industria española.

Investigador/a principal: Marc Badia-Miró

Centre d'execució del projecte: UB (Facultat d'Economia) i IPHES

Institució finançadora: Fundación Ramón Areces

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 10/2013-10/2015

Intervenció paleontològica a la Conca de Banyoles-Besalú

Investigador/a principal: Joan Madurell Malapeira y Bienvenido Martínez-Navarro

Centre d'execució del projecte: Institut Català de Paleontologia

Institució finançadora: Generalitat de Catalunya

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 1 gener 2012-31 dic 2013

Codi de referència del projecte: G64361322

Historia cultural y paleoambiental de los últimos neandertales y los primeros humanos modernos en el Norte de la Península Ibérica

Investigador/a principal: Julià Maroto

Centre d'execució del projecte: Universitat de Girona

Institució finançadora: Ministerio de Ciencia e Innovación

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2011-2013

Codi de referència del projecte: HAR2010-22013

Microscopia Raman, ir, óptica y electrónica (SEM/EDX) de pinturas rupestres prehistóricas

Investigador principal: Antonio Herranz Gispero (UNED).

Institució finançadora: Ministerio de Ciencia e Innovación.

Data de vigència del Projecte (2009-2013).

Codi de referència del projecte: CTQ2009-12489 (subprograma BQU).

Poblamiento durante el Pleistoceno Medio/Holoceno en las comarcas orientales de Galicia

Investigador principal: Ramon Fabregas Valcarce (USC).

Institució finançadora: Ministerio de Ciencia e Innovación.

Data de vigència del Projecte: gener 2011-octubre 2014.

Codi de referència del projecte: HAR2010-21786 / HIST

Dieta Humana

Investigador principal: Juan Luis Arsuaga, Universidad Complutense de Madrid

Centre d'execució del projecte: Universidad Complutense de Madrid

Institució finançadora: Programa de I+D entre grupos de investigación de la Comunidad de Madrid en Biomedicina, cofinanciada con fondos estructurales

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2012-2015

Codi de referència del projecte: P2010/BMD-2330

Geología, geocronología y paleobiología de los yacimientos de la Sierra de Atapuerca V

Investigador principal: Juan Luis Arsuaga

Centre d'execució del projecte: Universidad Complutense de Madrid

Institució finançadora: Ministerio de Economía y Competitividad, nº

Data de vigència (data inicial i final): 1-1-2013 fins 31-12-2015

Codi de referència del projecte: CGL2012-38434-C03-01

Human Behavior and Environmental Coupling of Late Pleistocene in North China.

Investigador/a principal: Yamei Hou

Centre d'execució del projecte: IVPP

Institució finançadora: NSFC

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2013.1-2016

Codi de referència del projecte: No.41272033

Projet Collectif de Recherches " Entre plaines et montagnes : espaces de subsistance et expressions culturelles au Paléolithique moyen dans le Massif central (Auvergne-Ardèche)"

Investigador/a principal: Marie-Hélène Moncel, Jean Paul Raynal

Centre d'execució del projecte: Département de Préhistoire, Muséum National d'Histoire Naturelle, Paris, França

Institució finançadora: Regiones de Auvergne i Rhône-Alpes

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2011-2013

UMR 7194 Histoire Naturelle de l'Homme Préhistorique. «Les hominidés au Quaternaire, milieux et comportements». Equipe I – Les hominidés au Quaternaire: milieux et comportements. TM3: «Emergence et développement du Paléolithique moyen (Mode 3) en Europe».

Investigador/a principal: Marie-Hélène Moncel, Anne-Marie Moigne

Centre d'execució del projecte: Département de Préhistoire. Muséum National d'Histoire Naturelle, Paris, França

Institució finançadora: Muséum National d'Histoire Naturelle

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2008-2013

Projet Collectif de Recherches (Programme 3) « Des Traces et des Hommes » sur l'identification des modalités d'acquisition et de traitement des matières végétales et animales au Paléolithique moyen en Europe occidentale

Investigador/a principal: Céline Thiébaud (UMR 6636)

Centre d'execució del projecte: IPHES, MNHN (Paris), TRACES(Toulouse) –França

Institució finançadora: SRAM - Service Régional de l'Archéologie de Midi-Pyrénées

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2007-2015

'Fragmented Heritage' From the Kilometre to the Nanometre: Automated 3D Technology to Revolutionize Landscape, Site, and Artefact Analyses

Investigador/a principal: Randolph Donahue

Centre d'execució del projecte: University of Bradford (UK) Institució finançadora: Arts and Humanities Research Council

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2013-2017

Codi de referència del projecte: AH/L00688X/1

'Fragmented Heritage' From the Kilometre to the Nanometre: Automated 3D Technology to Revolutionize Landscape, Site, and Artefact Analyses

Investigador/a principal: Randolph Donahue

Centre d'execució del projecte: University of Bradford (UK)

Institució finançadora: Arts and Humanities Research Council

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2013-2017

Codi de referència del projecte: AH/L00688X/1

Espaces de subsistance au Paléolithique moyen dans le sud du Massif Central

Investigador/a principal: Jean-Paul Raynal y Marie-Hélène Moncel

Centre d'execució del projecte: Université Bordeaux 1

Institució finançadora: Ministère de la Culture (França)

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2011-2013

Codi de referència del projecte: PCR-Ardèche

Intervencions arqueològiques

Intervencions arqueològiques dirigides per membres de l'equip

CATALUNYA

Abric Romaní

Situació: Capellades

Cronologia: Plistocè mitjà

Direcció: E. Carbonell

Memòria de recerca: Memòria de l'excavació de l'Abric Romaní. Campanya de 2013

Institució a la qual s'ha entregat: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Molí del Salt

Situació: Vimbodí

Cronologia: Pleistocè-Holocèn

Direcció: M. Vaquero

Memòria de recerca: Memòria de l'excavació al Molí del Salt. Campanya de 2010

Informe de recerca: Informe de l'excavació al Molí del Salt. Campanya de 2013

Institució a la qual s'ha entregat: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Camp dels Ninots

Situació: Caldes de Malavella, Girona

Cronologia: Plioceno

Direcció: B. Gomez i G. Campeny, IPHES

Memòria de recerca: Memòria d'excavació del Camp dels Ninots. Campanya del 2013

Institució a la qual s'ha entregat: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

La Boella

Situació: La Canonja (Tarragona)

Cronologia: Pleistocè

Direcció: J. Vallverdú

Memòria de recerca: Memòria de l'excavació al jaciment del Barranc de la Boella

Institució a la qual s'ha entregat: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Incarcal

Situació: Crespià (Girona)

Cronologia: Pleistoceno inferior

Direcció: J. Madurell Malapeira i B. Martínez-Navarro

Memòria de recerca: Memòria arqueològica de Incarcal

Institució a la qual s'ha entregat: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Cova de les Borres

Situació: La Febró

Cronologia: Plistocè Superior

Direcció: J. Vallverdú i M. Soto

Memòria de recerca: Memòria d'intervenció arqueològica. Cova de Les Borres (La Febró, Baix Camp). Campanyes 2012-2013

Institució a la qual s'ha entregat: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Balma de la Vall

Situació: Montblanc

Cronologia: Plistocè Superior

Direcció: M. Soto

Memòria de recerca: Memòria d'intervenció arqueològica. Balma de la Vall (Montblanc, Conca de Barberà). Campanyes 2012-2013.

Institució a la qual s'ha entregat: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Cova de la Guineu

Situació: Font-Rubi

Cronologia: Plistocè Superior – Holocè

Direcció: X. Oms, J.I. Morales

Cova Foradada

Situació: Calafell

Cronologia: Plistocè Superior – Holocè

Direcció: M. Pedro, J.I. Morales

Balma de la Griera

Situació: Calafell

Cronologia: Plistocè Superior

Direcció: J. Nadal, A. Cebrià, J.I. Morales

Coves del Tolli Teixoneres

Situació: Moià (Barcelona)

Cronologia: Plistocè superior

Direcció: J. Rosell, R. Blasco, F. Rivals

Informe de Recerca: Memòria de la intervenció arqueològica a la Cova de les Teixoneres (Moià, Bages) Campanyes del 2012 i 2013

Institució a la qual s'ha entregat: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Cau del Roure

Situació: Serinyà (Girona)

Cronologia: Plistocè superior

Direcció: J. Maroto i M. Vaquero

Informe de Recerca: Informe de l'excavació al Cau del Roure

Institució a la qual s'ha entregat: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Cova de les Llenes

Situació: Conca de Dalt (Pallars Jussà)

Cronologia: Pleistocè mitjà

Direcció: J. Rosell, E.Camarós

Prospeccions Conques Francolí, Gaià y Siurana

Situació: Tarragona

Cronologia: Plistocè superior

Direcció: J. Vallverdú, M. Soto

Prospeccions en el Neògen del Camp de Tarragona

Situació: Conques Francolí i Gaià

Cronologia: Neògen

Direcció: J. Vallverdú

RESTA D'ESPANYA

Sierra de Atapuerca: Gran Dolina, El Mirador, Galería y Sima del Elefante.

Situació: Atapuerca

Cronologia: Holocènè

Direcció: E.Carbonell

Memòria de recerca: Sierra de Atapuerca. Memòria de la excavación 2013.

Institució a la qual s'ha entregat: Junta de Castilla y León

Orce

Situació: Granada

Cronologia: Plistocè inferior y mitjà

Direcció: R. Sala i B. Martínez-Navarro

Memòria de recerca: Memòria de conservación y restauración en Barranco León, Fuente Nueva-3 y Venta Micena durante la campaña 2013.

Institució a la qual s'ha entregat: Junta de Andalucía.

Casa Corora

Situació: Villena (Alicante)

Cronologia: Holocé (Mesollític)

Direcció: J. Fernández López de Pablo

Informe de recerca: Informe preliminar de la intervención arqueológica ordinaria en el yacimiento de Casa Corona (Villena, Alicante)

Institució a la qual s'ha entregat: Direcció General de Patrimoni Històric i Artístic de la Generalitat Valenciana

Cueva de El Conejar

Situació: Cáceres (Càceres)

Cronologia: Mesolítico-Neolítico

Direcció: A.Canals

Memòria de recerca: Memòria de Excavación de la Cueva del Conejar

Institució a la qual s'ha entregat el treball: Junta de Extremadura.

Cueva de Santa Ana

Situació: Cáceres (Càceres)

Cronologia: Paleolítico inferior

Direcció: E.Carbonell i A. Canals

Memòria de recerca: Memòria de Excavación de la Cueva de Santa Ana

Institució a la qual s'ha entregat: Junta de Extremadura.

Cova Eirós

Situació: Triacastela (Lugo)

Cronologia: Plistocè superior

Direcció: A. De Lombera i X.P. Rodríguez

Memòria de recerca: Excavación arqueològica na Cova Eirós (Triacastela, Lugo). Informe final 2008-2011.

Informe de recerca: Manifestaciones rupestres en Cova Eirós (Triacastela, Lugo). Informe preliminar 2012

Informe de recerca: Propuesta de puesta en valor del yacimiento de Cova Eirós

Institució a la qual s'ha entregat: Xunta de Galicia

Cova de Valdavara

Situació: Becerreá, Lugo

Cronologia: Paleolític Superior

Direcció: M. Vaquero

Informe de recerca: Excavación arqueológica en Valdavara. Informe campaña 2012

Institució a la qual s'ha entregat el treball: Xunta de Galicia

Cova Remigia i Cova del Civil (Estudi Art Rupestre)

Projecte: El arte rupestre del Parque Valltorta-Gasulla y zona norte de Castellón.

Situació: Ares del Maestre, Castelló

Cronologia: Holocè.

Direcció: R. Viñas i G. Morote (Director Museu de la Valltorta).

Cap de Barbaria II

Situació: Formentera

Cronologia: Holocè

Dates de la vostra participació (inici / final): 22/03/2013-11/04/2013

Direcció: E. Camarós

ÀMBIT INTERNACIONAL

Wadi Sarrat

Situació: Le Kef, Tunez

Cronologia: Plistocè mitjà y superior

Direcció: B.Martínez-Navarro, ICREA-IPHES

Ain Beni Methar-Guefait

Situació: Jerada, Marroc

Cronologia: Mioceno a Holoceno

Direcció: G. Chacon Navarro, IPHES

Memòria de recerca: Interventions archéologiques dans la région d'Ain Béni Mathar-Guéfait-Figuig

Institució a la qual s'ha entregat: Facultat de Sciences, Université Mohamed 1er, Oujda, Marroc

La Barranca del Muerto – Santiago Chazumba

Situació: Mèxic

Cronologia:

Director: R.Viñas

Informe de recerca: Informe Técnico parcial Excavació arqueo-paleontológica a la Barranca del Muerto, Chazumba, Oaxaca (México), campanya 2013.

Informe de recerca: Informe Técnico parcial Excavación arqueo-paleontológica a la Barranca del Muerto, Oaxaca (México), campanya 2012.

Institució a la qual s'entrega: Instituto Nacional de Antropologia e Historia, ciutat de México DF.

Engel Ela-Ramud Basin

Situació: Eritrea

Cronologia: Plio-Pleistoceno

Direcció: B. Martínez-Navarro

Memòria de recerca: Engel Ela-Ramud Project preliminary report 2013 season

Institució a la qual s'ha entregat el treball: National Museum of Eritrea

Vanguard Cave

Situació: Gibraltar

Cronologia: Paleolític Mitjà

Direcció: J. Rosell

Participació en altres excavacions

RESTA D'ESPANYA

Des-cubierta

Situació: Pinilla del Valle

Cronologia: Paleolític mig

Direcció: E. Baquedano, J. L. Arsuaga

Sima de los Huesos

Situació: Sierra de Atapuerca

Cronologia: Plistocè mitjà

Direcció: J.L. Arsuaga

Cueva de Guantes

Situació: Guardo (Palència)

Cronologia: Plistocè superior

Direcció: A. Mateos i J. Rodríguez

Cabres blancas (Estudi Art Rupestre)

Projecte: Microscopia Raman, ir, òptica y eletrónica (SEM/EDX) de pinturas rupestres prehistóricas.

Situació: Tormón, Terol.

Cronologia: Holocè.

Direcció: A. Hernanz Gismero (UNED).

ÀMBIT INTERNACIONAL

Jaciment: Cova Azokh

Situació: Nagorno Karabaj (Armenia)

Cronologia: Plistocè mitjà

Direcció: T. King, P. Domínguez-Alonso y L. Yepiskoposyan

Jaciment: Bois de Riquet

Situació: Lézignan-la-Cèbe (Hérault, França)

Cronologia: Plistocè inferior

Dates de la vostra participació (inici / final): 15.07.2013 – 30.07.2013

Direcció: L. Bourguignon, INRAP

Informe de recerca: Bois-de-Riquet, Lézignan-la-Cèbe: un site du Pléistocène inférieur.

Institució a la qual s'ha entregat: INRAP, ASPROGEO, UMR-CNRS 5554, ICREA-IPHEs, UMR-CNRS 7194, UMR-CNRS 5199, UMR-CNRS 7041, CBD Norway, CE-NIEH, MNHN.

Jaciment: Vallone Inferno

Situació: Parco delle Madonie (Palerm, Sicília)

Cronologia: Plistocè superior final – Holocè

Dates de la vostra participació (inici / final): 15.09.2013 – 23.09.2013

Direcció: V. Forgia

Congressos i seminaris

Congressos d'àmbit estatal

"Tarragona Laterality Conference"

Lloc de celebració: Tarragona

Data: Febrer 2013

Autors: Marina Lozano

Ponència: "Handedness and labial scratches on human teeth"

Ponència: "Hand Laterality & Stone Lithics"

Comunicació: "Can handedness be measured in stone tools? A study of points from Payre." Moncel, M-H., Chacón, M.G., Uomini, N., Coudenneau, A.

Ponència: "Complex tasks, hand laterality and technological behavior in hominin evolution"

"Congreso: 7ème Rencontre des Quaternaristes Marocains (RQM7)"

Àmbit (Estat / internacional): Nacional

Lloc de celebració: Agadir (Morocco)

Dates: 19th-22nd November, 2013

Comunicació: "Évolution des peuplements préhistoriques de la région d'Ain Béni Mathar-Guéfait (province de Jerada, Maroc) : principales découvertes." Aouraghe, H.; Sala, R.; Chacón, M.G.; Hamid, H.; El Hammouti, K.; El Harradji, A.; Menéndez, L., de Lombera, A.; Agustí, J.; Blain, H.-A.; Barsky, D.; Gómez, G.; Lorenzo, C.; Burjachs, F.; Canals, A.; Expósito, I.; Allué, E.; Pérez-González, A.; Parés, J.M.; Duval, M.; Arnold, L.; Álvarez, C.; Villalain, J.J.; Carrancho, A. (2013).

Comunicació: "Les occupations en plein air pendant le Paléolithique moyen à Guefait (Maroc oriental)". Chacón M.G., Aouraghe H., Sala R., Hamid H., El Hammouti K., El Harradji A., Menéndez L., De Lombera A., Barsky D.

Comunicació: "La première occupation humaine en Afrique du Nord: les données d'Ain Boucherit, Algerie.Sahnouni," M., Parés, J.M., Made, J., Pérez-González, A., Harichane, Z., Derradji, A., Cáceres, I., Kandi, N., Abdessadok, S., Medig, M., Duval, M.

Comunicació: "Les occupations en plein air pendant le Paléolithique moyen à Guefait (Maroc oriental)." Chacón, M.G., Aouraghe H., Sala, R., Hamid, H., El Hammouti, K., El Harradji, A., Menéndez, L., De Lombera, A., Barsky D.

“XXIX Jornadas de Paleontología “La Paleontología del Paleozoico”

Àmbit (Estatl / Internacional): Estatal

Lloc de celebració: Córdoba

Dates: --

Ponència: “Microvertebrados del nuevo yacimiento “Sondeo Galería” del Calvero de la Higuera (Pleistoceno Medio final, Pinilla del Valle, Madrid).” Laplana C., Sevilla P., Blain H.-A., Araujo C., Arsuaga J.L., Baquedano E. & Pérez-González A. (2013) In: XXIX Jornadas de Paleontología “La Paleontología del Paleozoico”, Real Jardín Botánico de Córdoba, Ediciones y Publicaciones, Diputación de Córdoba, Córdoba, pp. 87-88.

“Giornate di Paleontologia XIII edizione”

Àmbit (Estatl / Internacional): Estatal

Lloc de celebració: Perugia, Italia

Dates: 23-25 de mayo

Comunicació: “Biochronological and palaeoenvironmental reconstruction for the Holocene site of Vallone inferno (Scillato, Sicily) inferred from the small mammal assemblage. Giornate di Paleontologia XIII edizione, Perugia, 23-25 Maggio 2013, Volume dei Riassunti”. López-García J.M., Blain H.-A., Pagano E., Ollé A., Vergès J.M. & Forgia V. (2013)

“Primeres Jornades d’Arqueologia i Paleontologia del Pirineu i Aran. Organitzat per SSTT a Lleida del Departament de Cultura de la Generalitat”.

Àmbit (Estatl / Internacional): Estatal.

Lloc de celebració: Coll de Nargó - La Seu d’Urgell.

Dates: 29 i 30 de novembre, 2013.

Comunicació: “Una historia de llarga durada. L’ocupació humana del Parc Nacional d’Aigüestortes i Estany de Sant Maurici i àrees properes durant els darrers 10.000 anys.” Gassiot, E.; Garcia, D.; Mazzucò, N.; Obea, L.; Oliva, M.; Rodríguez, D.; Burjachs, F.; Antolín, F. (2013).

“Congreso Ibérico de Arqueometría “

Àmbit (Estatl / Internacional): Estatal

Lloc de celebració: Castelló

Dates: 16-18 octubre 2013

Comunicació: "Aplicación de técnicas de prospección geofísica al estudio de la cueva de Santa Ana (Cáceres, España) ".

"II Jornades d'Arqueozoologia"

Àmbit (Estatat / Internacional): Nacional

Lloc de celebració: València

Dates: 12-13 de Decembre

Ponència: "La explotación de moluscos durante el Gravetiense en la Cova de la Barriada (Benidorm, Alacant)."

"Seminario de Arte Prehistórico, Universidad Valenciana de Verano. Aula de Humanidades y Ciencias. Sección de Prehistoria y Arqueología (SEAP)".

Ambit: Nacional.

Lloc de celebració: Gandia, Valencia.

Dates: 16-18 de juliol 2013.

Ponència: "Asociaciones escénicas y tipológicas en el Arte Levantino de Valltorta-Gasulla"

"II Jornadas de Arqueozoología del Museu de Prehistòria de València"

Àmbit (Estatat / Internacional): Estatat

Lloc de celebració: València

Dates: 12/12/2013-13/12/2013

Comunicació: "Un plato más en el menú. El consumo de lepóridos en el nivel III (MIS 4-3) de la Cova de les Teixoneres (Moià, Barcelona)."

"V Curso sobre Arte Prehistórico"

Àmbit: Nacional.

Lloc de celebració: Universidad Internacional del Mar, 30 aniversari. Ayuntamiento de Moratalla.

Dates: 23-26 de juliol.

Ponència: "El grabado levantino y su viunculación con el arte paleolítico".

“Primeres Jornades d’Arqueologia i paleontologia del Pirineu i Aran”

Àmbit (Estatat / Internacional): Estatat

Lloc de celebració: La Seu d’Urgell

Dates: 28-30 de novembre 2013

Tipus de participació (Ponència / Comunicació / Assistència): Ponència

Ponència: “Neanderthals a les portes del Pirineu: explorant la Cova de les Llenes”

“2es Jornades sobre Gestió de la Informació Científica”

Àmbit (Estatat / Internacional): Estatat

Lloc de celebració: Institut d’Estudis Catalans, a Barcelona

Dates: 10-02-2013

Ponència: ponent en una taula rodona sobre Ciència 2.0

“Els blogs com a eina per comunicar la ciència”

Àmbit (Estatat / Internacional): Estatat

Lloc de celebració: Col·legi de Periodistes de Catalunya

Dates: 28-02-2013

Ponència: ponent en una taula rodona per explicar l’experiència amb els blogs de l’IPHES

Títol de la Ponència, comunicació o pòster: “Els blogs com a eina per comunicar la ciència, el cas de l’IPHES”

“Fòrum de la Innovació del CEICS (Campus d’Excel·lència Internacional Catalunya Sud)”

Àmbit (Estatat / Internacional): Tarragona

Lloc de celebració: Espai Tabacalera

Dates: 27-11-2013

Ponència: ponent en un taller per exposar l’experiència de l’IPHES en comunicació científica

Títol de la Ponència, comunicació o pòster: “Sorprendre’t i aprendre: readaptació”

"1st International Conservation Symposium-Workshop of Natural History Collections."

Àmbit (Estat / Internacional): Estatal.

Lloc de celebració: Barcelona.

Dates: 18-21 setembre 2013.

Comunicació: "Conservation of large mammal remains from early Pleistocene sites of Orce (Granada, Spain)." Gala Gómez-Merino, G., Àlex Solé, Elena Moreno-Ribas, Robert Sala & Bienvenido Martínez-Navarro.

Comunicació: "Conservation and Preparation at the IPHES (Tarragona, Spain): dealing with archaeological and paleontological bones." Lucía López-Polín & Gala Gómez-Merino.

Comunicació: "Conservation and preparation treatments of the archaeopaleontological materials from lower pleistocene levels of sima del elefante site (Atapuerca, Spain)." Elena Moreno-Ribas, Lucía López-Polín, Gala Gómez-Merino & Rosa Huguet.

"25 anys d'excavacions a la Cova del Bolomor.,. "

Àmbit (Estat / Internacional): Estatal

Lloc de celebració: Tavernes de la Valldigna

Dates: 26-27 setembre

Tipus de participació : Membre de la Taula Rodona

Congressos d'àmbit internacional

"The Role of the Southern Caucasus on Early Human Evolution and Expansion Refuge, Hub or Source Area?"

Àmbit (Estat / Internacional) : Internacional

Lloc de celebració: Tbilisi, Geòrgia

Dates: 17-20 Octubre 2013.

Ponència: "The study of past vegetation and plant resources uses based on charcoal analyses from Middle and Upper Pleistocene sites at Southern caucasus."

Pòster: "King et al., Renewed excavations at the Middle Pleistocene to Holocene complex of Azokh cave, Lesser Caucasus"

Pòster: "Renewed excavations at the Middle Pleistocene to Holocene complex of Azokh Cave, Lesser Caucasus" King, T.; Allué, E.; Andrews, P.; Asryan, L.; Barham, M.; Blain, H-A.; Cáceres, I.; Domínguez-Alonso, P.; Fernández-Jalvo, Y.; Hixson

Andrews, S.; Lynch, E.; Mardiyani, A.; Marín-Monfort, M.D.; Moloney, N.; Ollé, A.; Parfitt, S.; Sevilla, P.; Van der Made, J.; Yepiskoposyan, L.; Murray, J.

“II Reunió Oikos de Bioarqueologia (Associació Catalana de Bioarqueologia)”

Àmbit (Estat / internacional): Internacional

Lloc de celebració: Institut Català de Paleoeologia Humana i Evolució Social (IPHES), Tarragona

Dates: 26-27 d'abril de 2013

Ponència: “Aspectes paleoecològics de la cova dels Xaragalls (Paratge Natural d'Interès Nacional de Poblet, Vimbodí-Poblet, Tarragona) durant el Plistocè superior.” Bennàsar Ll., López-García J.M., Blain H.-A., Vallverdú J. & Saladié P. (2013). In: II Reunió Oikos de Bioarqueologia, ACBA i IPHES (eds.), Tarragona, p. 44.

Ponència: “La col·lecció osteològica comparativa de l'IPHES; l'Osteoteca i la Tafoteca.” In: II Reunió Oikos de Bioarqueologia, ACBA i IPHES (eds.), Tarragona, pp. 26-27.” Esteban-Nadal M., Rosell J., Saladié P., Cáceres I., Huguet R., Ollé A., Vergès J.M., Ibáñez N., Bennasar M., Campeny G., Lorenzo C., Gabucio J., Martín P., Rodríguez A., Blasco R., Camarós E., Blain H.-A., López-García J.M., Fernández López de Pablo J. & Carbonell E. (2013) –

Ponència: “The Heinrich Event 4 (H4) characterized by terrestrial proxies in northeastern Iberian Peninsula (Terrasses de la Riera dels Canyars, Catalonia)” López-García J.M., Blain H.-A., Bennàsar M., Sanz M. & Daura J. (2013)

Comunicació: “Història d'un dipòsit frustat paleoecològicament: la Crosa de Sant Dalmai (Vilobí d'Onyar, Girona)”. Burjachs, F. & membres de TRANSCULMED-II i CROSANT (2013).. Pp 38. In: Maroto, J. (ed.): Programa, resums i participants. ACBA / IPHES, Girona. (D.L.: GI.629-2013).

Comunicació: “Vegetació i ús del territori durant la prehistòria recent a partir del registre pol·línic de l'estany de Banyoles i del jaciment neolític de La Draga.” Revelles, J.; Burjachs, F.; Piqué, R. (2013). Pp 33. In: Maroto, J. (ed.): Programa, resums i participants. ACBA / IPHES, Girona. (D.L.: GI.629-2013).

Comunicació: “Els Herbívors com a Agents Tafonòmics”. Cáceres, I., Esteban-Nadal, M., Bennàsar, M., Fernández-Jalvo, Y., Marín-Monfort, M^aD., Pesquero, M^aD.

Comunicació “La col·lecció osteològica comparativa de l'IPHES; l'Osteoteca i la Tafoteca” . Autors: Esteban-Nadal, M., Rosell, J., Saladié, P., Cáceres, I., Huguet, R., Ollé, A., Vergés, J.M., Ibáñez, N., Bennàsar, M., Campeny, G., Lorenzo, C., Gabucio, J., Martín, P., Rodríguez, A., Blasco, R., Camarós, E., Blain, H.-A., López-García, J.M., Fernández López De Pablo, J., Carbonell, E.

Comunicació: “A comparative analysis of use-wears on present day non-retouched shell tools: an experimental approach.” Tumung, L.; Bazgir, B.; Ollé, A

Ponència: “Implicacions cronoculturals de la identificació de dos bòvids (*Hemitragus bonali* i *Capra* sp.) al Cau del Duc (Torroella de Montgrí, Baix Empordà)”.

“16th International Work Group for Palaeoethnobotany”

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Thessaloniki, Greece

Dates: 17-22 Jun 2013

Pòster: “All about yew: on the trail of *Taxus baccata* in SW Europe by means of integrated archaeobotanical studies” Uzquiano, P.; Allué, E.; Antolín, F.; Burjachs, F.; Piqué, R.; Ruiz Alonso, M.; Zapata, L.

“5th ARHEOINVEST SYMPOSIUM “Stories Written in Stone” International Symposium on Chert and Other Knappable Materials, Iasi”

Àmbit (Estat / internacional): Internacional

Lloc de celebració: Iasi (Romania)

Dates: 20 – 24 August, 2013.

Comunicació: “The reality and confusion of post-depositional alterations and use-wear: an experimental case on basalt”. Asryan, L., Ollé, A. & Moloney, N.

Comunicació: “Potential Siliceous Sources during prehistory. Results of prospecti-
ons in east margin of Ebro Basin (ne iberian peninsula).”

Pòster: “The reality and confusion of post-depositional alterations and use-wear: an
experimental case on basalt” Asryan, L.; Ollé, A.; Moloney, N.

Comunicació: “Lithic Assemblages of Azokh Cave (Nagorno Karabagh, Lesser Cau-
casus) and the differential use of raw materials.” Asryan, L.; Ollé, A.; Moloney, N.;
King, T.

“The Role of Culture in Early Expansions of Humans. Refuge, Hub or Source Area”

Àmbit (Estat / internacional): Internacional

Lloc de celebració: Tbilisi (Georgia)

Dates: 15-20 October, 2013.

Comunicació: “Renewed Excavations at the Middle Pleistocene to Holocene Com-
plex of Azokh Cave, Lesser Caucasus”. King, T., Allué, E., Andrews, P., Asryan, L.,
Barham, M., Blain, H-A., Cáceres, I., Domínguez-Alonso, P., Fernández-Jalvo, Y.,
Hixon Andrews, S., Lynch, E., Mardiyan, A., Marín-Monfort, M.D., Moloney, N.,
Ollé, A., Parfitt, S., Sevilla, P., Van der Made, J., Yepiskoposyan, L. and Murray, J.

“Jornadas de Prehistória Africana”

Àmbit (Estatat / internacional): Internacional

Lloc de celebració: UNED Madrid

Dates: 05-03-2013/06-03-2013

Comunicació: “Six years of archaeological research in the Ain Béni-Mathar/Guefait region (Eastern Morocco): Results and perspectives”. Chacón M. G., Sala R., Menéndez L., De Lombera A., Agustí J., Blain H.-A., Barsky D., Gómez G., Lorenzo C., Burjachs F., Pérez-González A., Parés J., Duval M., Arnold L., Carrancho A., Villalaín J.J., Aouraghe H., Haddoumi H., El Harradji A. & El Hammouti K. (2013). Jornadas de Prehistoria Africana, Madrid (Spain), 5th -6th March.

Comunicació: “Síntesis del registro ibérico de microvertebrados. Principales eventos, interés biocronológico y paleoambiental.” V Jornadas do Quaternário, 2013, Laplana C., Blain H.-A. & Sevilla P. (2013) Organizado pela APEQ, Universidade do Porto, Universidade de Coimbra e Universidade do Minho, 13-14 de diciembre de 2013, Oporto, Portugal, p. 74-75.

Comunicació: “New perspectives on percussive activities at the Oldowan site of Fejej FJ-1a (Ethiopia)”. D. Barsky, R. Sala, J.M. Vergès,

“The Origins of Recycling: A Paleolithic Perspective.”

Àmbit (Estatat / internacional): Internacional

Lloc de celebració: Universitat de Tel Aviv

Dates: 06-10-2013/10-10-2013

Comunicació: “Use and re-use: knapped flakes from the Mode 1 site of Fuente Nueva 3 (Orce, Andalucía, Spain).” Barsky D., Sala R., Menéndez L., Toro-Moyano I.

“RCMNS 14th Congress, Regional Committee on Mediterranean Neogene Stratigraphy”

Àmbit (Estatat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Istanbul, Turquia

Dates: 8-12 de septiembre de 2013

Comunicació: “Climate Dynamics and Early Human Dispersal Out of Africa. In: Çataay N. & Zabci C. (eds.), Neogene to Quaternary Geological Evolution of Mediterranean, Paratethys and Black Sea, Book of Abstracts, RCMNS 14th Congress, Regional Committee on Mediterranean Neogene Stratigraphy”. 8-12 September 2013, Istanbul, Turkey, Istanbul Technical University, pp. 147. Agustí J. & Blain H.-A. (2013)”

“Two decades of Atlantic Neogene study, V RCANS Congress”

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Huelva

Dates: -

Pòster: “Nuevos datos sobre la fauna del tránsito Mioceno-Plioceno del Puerto de la Cadena (Murcia, SE de España).” In: M. Abad, T. Izquierdo & F. Ruiz, Two decades of Atlantic Neogene study, V RCANS Congress Abstract Book, Universidad de Huelva, Huelva, Spain, pp. 58-59. Mancheño M.A., Romero G., Pérez-García A., Murelaga X., Alba D., Montoya P., Ruiz F.J., Martínez A., Morales J., Alberdi M.T., Made J.V., Mazo A.V., Fierro I., Aberasturi A., Marín J.M., Jiménez E., Blain H.-A., Agustí J., Laplana C., Sevilla P., Oms O., Barrón E., Rodríguez-Estrella T., Pérez-Valera F., Pérez-Valera J.A., Soria J., Gibert L. & Suarez-Bilbao A. (2013)

“SAA 78th Annual Meeting”

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Honolulu, Hawaii

Dates: 3 a 7 de abril

Ponència: “Climate dynamics and early human dispersal out of Africa. Abstract of the SAA 78th Annual Meeting, April 3-7 2013, Honolulu, Hawaii, p. 35.” Agustí J. & Blain H.-A. (2013)

“Calpe 2013 Conference, Caves as Archives, Gibraltar, a Case Study”

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Gibraltar

Dates: 14-18 de septiembre

Comunicació : “Caves as archives of herpetofaunas over time. Calpe 2013 Conference, Caves as Archives, Gibraltar, a Case Study, Gibraltar, 14-18th September 2013, p. 16.” Blain H.-A. (2013)

“ESF EARTHTIME-EU Scientific Meeting « The Early-Middle Pleistocene transition: Significance of the Jaramillo subchron in the sedimentary record “

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Burgos

Dates: 25-27 de septiembre

Comunicació: “Biostratigraphic and climatic events in the early-middle Pleistocene transition of Eastern Spain “. Agustí J., Blain H.-A., Oms O., Lozano-Fernández

I. & Piñero P. (2013). ESF EARTHTIME-EU Scientific Meeting The Early-Middle Pleistocene transition: Significance of the Jaramillo subchron in the sedimentary record », 25-27 September 2013, Burgos, Spain, p. 64.

Comunicació: "Seasonal rainfall variability during the Early-Middle Pleistocene transition in northern Spain (Atapuerca, Burgos)". Blain H.-A., Lozano-Fernández I., López-García J.M., Bennàsar M. & Cuenca-Bescós G. (2013). ESF EARTHTIME-EU Scientific Meeting « The Early-Middle Pleistocene transition: Significance of the Jaramillo subchron in the sedimentary record », 25-27 September 2013, Burgos, Spain, pp. 44-45.

Comunicació: "The biostratigraphic position of the Lower Red Unit of the Sima del Elefante site (TELRO) based upon its small mammal assemblages (Atapuerca, Spain, Early Pleistocene), and the pre-Jaramillo faunas." Cuenca-Bescós G., Blain H.-A., Rofes J., Lozano-Fernández I., López-García J.M. & Bennàsar M. (2013) – ESF EARTHTIME-EU Scientific Meeting « The Early-Middle Pleistocene transition: Significance of the Jaramillo subchron in the sedimentary record », 25-27 September 2013, Burgos, Spain, p. 65.

Comunicació: "Plio-Pleistocene Archaeology of Gona Study Area, Afar, Ethiopia" Semaw, S., Rogers, M.J., Caceres, I and Stout, D.

Comunicació: "Seasonal rainfall variability during the Early-Middle Pleistocene transition in northern Spain (Atapuerca, Burgos)."

Comunicació: "Biostratigraphic and climatic events in the Early- Middle Pleistocene transition of Eastern Spain". In: EARTHTIME-EU Scientific Meeting in Burgos. Burgos (Spain)."

Comunicació: "The Epivillafranchian and the arrival of pigs into Europe".

Comunicació: "The biostratigraphic position of the Lower Red Unit of the Sima del Elefante site (TELRO) based upon its small mammal assemblages (Atapuerca, Spain, Early Pleistocene), and the pre-Jaramillo faunas".

"The role of the Southern Caucasus on early human evolution and expansion – refuge, hub or source area?"

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Tbilisi, Georgia

Dates: 15-20 de octubre

Comunicació: "Paleoenvironmental and climatic context of Dmanisi based on small vertebrates". Agustí J., Blain H.-A., Delfino M., Mouskhelishvili A., Furió M. & Lordkipanidze d. (2013) – Workshop « The role of the Southern Caucasus on early human evolution and expansion – refuge, hub or source area? », 15-20 October 2013, Tbilisi, Georgia, p. 19.

Pòster: "Renewed excavations at the Middle Pleistocene to Holocene complex of Azokh Cave, Lesser Caucasus" King T., Allué E., Andrews P., Asryan L., Barham M.,

Blain, H.-A., Cáceres I., Dominguez-Alonso P., Fernandez-Jalvo Y., Hixson Andrews S., Lynch E., Mardiyan A., Marin-Monfort M.D., Moloney N., Ollé A., Parfitt S., Sevilla, P., Van der Made J., Yepiskoposyan L. & Murray J. (2013) –. Workshop « The role of the Southern Caucasus on early human evolution and expansion – refuge, hub or source area? », 15-20 October 2013, Tbilisi, Georgia, p. 75.

“19th AEA Autumn Conference (Association for Environmental Archaeology): Social space and environment: landscape reconstruction in environmental archaeology. Session E01 – Integrated novel applications for dietary reconstructions in prehistory.”

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional.

Lloc de celebració: Kiel University, Germany.

Dates: September 27-29, 2013.

Comunicació: “Social space, economical practices and landscape transformation among first farming societies at the lake of Banyoles (Girona, Spain) “ Revelles, J.; Antolín, F.; Burjachs, F.; Buxó, R.; Caruso, L.; López, O.; Palomo, A.; Piqué, R.; Teradas, X. (2013

“The 3rd Annual ESHE Meeting “

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Vienna

Dates: 19-21 Setembre 2013

Comunicació: “Ancient bone retouchers at Gran Dolina site: a recurrent technical behaviour during the Middle Pleistocene “. Antonio Rodríguez-Hidalgo, Palmira Saladié, Andreu Ollé, Isabel Cáceres, Rosa Huguet, Arturo Lombera-Hermida, Marina Mosquera, Juan Ignacio Morales, Antonella Perdergnana, Xosé Pedro Rodríguez, Eudald Carbonell.

Comunicació: “Earliest Human Occupation of North Africa: New Evidence from Ain Boucherit Early Pleistocene Deposits, Algeria”. Sahnouni, M., Parés, J.M., Made, J., Pérez-González, A., Harichane, Z., Derradji, A., Cáceres, I., Kandi, N., Abdessadok, S., Medig, M., Duval, M.

Comunicació: “Early Acheulian stone assemblages, ~1.7-1.6 million years ago from Gona, Afar, Ethiopia” . Semaw, S., Rogers, M.J., Stout, D. and Cáceres, I.

Comunicació: “A preliminary assessment of the thoracic remains of the El Sidrón Neandertals (Asturias, Spain)”

Comunicació: “Unique within his group: High incidence of chipping enamel may reflect a specialized behavior in the El Sidrón neandertal group”.

Pòster: “ When carnivores attacked Neanderthals... Past and present forensic evidences”, Camarós, E., Cueto, M., Lorenzo, C. & Rivals, F.

Comunicació: "One tarso-metatarsal association from the Middle Pleistocene site of the Sima de los Huesos (Atapuerca, Burgos, Spain)". Pablos, A., Lorenzo, C., Martínez, I., Gracia, A. & Arsuaga, J.L.

Pòster: "Ancient bone retouchers at Gran Dolina site: A recurrent technical behaviour during the Middle Pleistocene".

Comunicació: "An attempt to monitor the process of use-wear formation on quartzite stone tools." Pedergnana, A.; Ollé, A.

"The Emergence of the Acheulean in East Africa. In honor of the 50th Anniversary of the discovery of Melka Kunture (1963-2013)."

Àmbit (Estat / Internacional) : International

Lloc de celebració: Roma (Itàlia)

Dates: 12-13 setembre 2013

Comunicació. "Early Acheulian from Gona, Ethiopia." Semaw, S., Rogers, M.J., Caceres, I and Stout, D.

"The Origins of Recycling – A Paleolithic Perspective"

Àmbit (Estat / internacional) : internacional

Lloc de celebració: Tel-Aviv (Israel)

Dates: 7-11 Octubre

Ponència: "Temporal variability of recycling at the end of the Middle Paleolithic: the evidence from the Abric Romaní (Capellades, Spain)". Vaquero, M., Bargalló, A., Chacón, M. G., Romagnoli, F., Boldrín, M., Gómez De Soler, B., Picin, A., Sañudo, P.

"19th Annual Meeting of the EAA 2013"

Àmbit (Estat / internacional): Internacional

Lloc de celebració: Pilsen (Czech Republic)

Dates: 4-8 Septiembre

Ponència: "The life of Neanderthal lithics: technological behaviors from a spatio-temporal perspective (levels M and O of the Abric Romaní site)." Chacón, M. G., Bargalló, A., Romagnoli, F., Gómez De Soler, B., Vaquero, M.,

Ponència: "Combined analysis of tooth mesowear and microwear: two-scale proxies of ungulate diets".

"Complex Systems in Prehistoric Research (13 European Conference of Complex Systems)"

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Barcelona

Dates: 17 de Setembre

Tipus de participació (Ponència / Comunicació / Assistència): Co-organizador

“Muge, 150th anniversary of the discovery of the Mesolithic Shellmiddens”

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Salvaterra do Magos (Portugal)

Dates: 21-23 de Marzo

Comunicació : “New perspectives on the Mesolithic in Eastern Spain. The open-air archaeological record.”

Comunicació: “AMS Radiocarbon chronology of Late Mesolithic sites in the Upper Vinalopó Valley (Eastern Iberia).”

“International Conference on Mesolithic Burials-Rites, symbols and social organisation of early postglacial communities”

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Halle (Germany)

Dates: 18-21 de Septembre

Comunicació: “ The Mesolithic necropolis of El Collado (Oliva, Spain)”

“Hugo Obermaier-Gesellschaft”

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Viena, Àustria

Dates: 02-06 Abril 2013

Comunicació: “Late Pleistocene human settlement at Guadalteba County, Andalusia”

“XVII Coloquio de Antropología Física, Juan Comas.”

Àmbit (Estat / Internacional) : Internacional

Lloc de celebració: Colima, México

Dates: 15/11/2013

Ponència: “Rastreado la evolución de la cognición humana en especies homínidas fósiles.”

“IV Congreso Ibérico de Primatología”

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Girona, España

Dates: 2-10-2013

Ponència: “Tracing back the origin of human complex cognition: the operative intelligence of Homo heidelbergensis”.

“European Paleolithic Conference”

Àmbit (Estat / internacional) : Internacional

Lloc de celebració: The British Museum (London)

Dates: 21-23 / 02 / 2013

Tipus de participació (Ponència / Comunicació / Assistència): Assistència amb comunicació

Comunicació: “Microwear analysis and the Palaeolithic: integrated methods and new findings from Pakefield and Happisburgh”. Evans, A., Donahue, R., Ollé, A., Vergès, J.M., Parfitt, S. & Ashton, N.

“78th Annual Meeting, Society for American Archaeology”

Àmbit (Estat / internacional): Internacional

Lloc de celebració: Hilton Hawaiian Village (Honolulu, USA)

Dates: 03-07 / 04 / 2013

Tipus de participació (Ponència / Comunicació / Assistència): Participació en comunicació

Comunicació: “ A review of Techniques and Applications “ Evans,A.A.; Macdonald, D.; Bello,S.; Ollé, A. 3D Microscopy in Archaeology

“El achelense a debate. Técnica, tecnología y funcionalidad en Iso conjuntos líticos del Modo II”

Àmbit (Estat / internacional): Internacional

Lloc de celebració: Universidad Autónoma de Madrid

Dates: 25-27 / 09 / 2013

Ponència: “El análisis traceológico y la función de los instrumentos líticos achelenses.” Ollé, A.

“Unravelling Human Origins”

Àmbit (Estat / Internacional) : Internacional

Lloc de celebració: Cambridge (UK)

Dates: 17 - 19/01/2013

Pòster: “Middle Pleistocene ecology and Neanderthal subsistence: Insights from stable isotope analyses in Payre (Ardèche, Southeastern France)”.

“10th International Congress of Vertebrate Morphology”

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Barcelona

Dates: 8 - 12/07/2013

Ponència: “Gross dental wear and dietary evolution of North American Miocene to Pleistocene ungulates”.

“Paleoamerican Odyssey”

Àmbit (Estat / internacional): Internacional

Lloc de celebració: Santa Fe, México

Dates: 16-19 octubre 2013

Pòster: “Recent Findings in the Chazumba Locality, Oaxaca, Mexico. Joaquin Arroyo-Cabrales, Ramón Viñas-Vallverdú, Irán I. Rivera-González, Xosé Pedro Rodríguez

“The Origins of Recycling: A Paleolithic Perspective”.

Àmbit (Estat / Internacional) : Internacional

Lloc de celebració: Tel Aviv

Dates: 7-10 d'octubre

Tipus de participació (Ponència / Comunicació / Assistència): Comunicació oral i Membre de la taula Rodona

“VI Jornadas de Jóvenes en Investigación Arqueológica”

Àmbit (Estat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Barcelona

Dates: 07/05/2013-11/05/2013

Tipus de participació : Coordinació sessió

Comunicació: "Trabajo em equipo y ciencia. La multidisciplinariedad como nueva forma de hacer arqueología".

Comunicació: "L'anàlisi de petites preses com una aportació als estudis arqueològics. El cas dels lepòrids de la Cova de les Teixoneres (Moià, Barcelona)."

"7th International Congress on the Application of Raman Spectroscopy in Art and Archaeology (RAA2013)."

Àmbit: Internacional.

Lloc de celebració: Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia, Ljubljana, Eslovenia.

Dates: 2-6 septiembre 2013.

Ponència: "Spectroscopic characterisation of crusts interstratified".

"54 Congreso Internacional de Americanistas."

Àmbit: Internacional.

Lloc de celebració: Viena, Austria.

Dates: 15-20 julio 2012.

Ponència: "Biodiversidad y cazadores-recolectores del Cuaternario mexicano: depósito arqueológico-paleontológico Pleistocénico en Santiago Chazumba, Oaxaca, México: Resultados iniciales.

"Symposium 7a: Taphonomic Perspectives on the First Americans, Paleoamerican Odyssey Conference".

Àmbit: Internacional.

Lloc de celebració: Santa Fe, New Mexico, EUA.

Dates: 16-19 Octubre 2013

Pòster: "Recent Findings in the Chazumba Locality, Oaxaca, Mexico

"1er Congreso Internacional Carl Lumboltz "Los nortes de México: culturas, geografías y temporalidades". SEP., CONACULTA."

Àmbit: Internacional.

Lloc de celebració: Creel, Chihuahua, México.

Dates: 25-31 Agosto 2013

Pòster: " Las manifestaciones rupestres de la región de el Arenoso (Sonora, México).
Primeros análisis de la documentación."

"19th International Cave Bear Symposium "

Àmbit (Estatat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Semriach (Àustria)

Dates: 6-9 d'octubre 2013

Tipus de participació (Ponència / Comunicació / Assistència): Ponència

Ponència: " Cave and Brown bears behaviour inside caves: Ethological and paleontological observations with archaeological implications"

"Annual meeting of the European Society of Human Evolution "

Àmbit (Estatat / Internacional): Internacional

Lloc de celebració: Viena (Àustria)

Dates: 19-21 de setembre 2013

Tipus de participació (Ponència / Comunicació / Assistència): Comunicació

Comunicació: "When carnivores attacked Neanderthals... Past and present forensic evidences".

Comunicació: "Had Neanderthals a modern behaviour? Hominid-carnivore experimental approach"

Estades en centres d'investigació

ÀMBIT ESTATAL

Museo Arqueológico de Orce

Ciutat: Orce

Dates (inici/ final): 02.07.2013 – 07.07.2013

Tema/ Objectiu de l'estada: l'objectiu d'aquesta missió ha estat l'intercanvi científic amb un col·lega del Zinman Institute of Archaeology and Haifa University (Israel) en el marc d'una iniciativa de cooperació entre Espanya i Israel actualment en curs. Vàrem visitar els jaciments de Barranco León i Fuente Nueva 3 i examinar els materials arqueològics dipositats a Orce. Vàrem revisar la indústria lítica en sílex d'ambdós jaciments junt amb Y. Zaidner, especialista en talla bipolar sobre enclusa del jaciment de Mode 1 de Bizat Ruhama, d'Israel. Un dels objectius de la seva visita fou seleccionar peces que haguessin estat reaprofitades com a suport per a la talla o com a eina, per tal de fer-ne una anàlisi descriptiva en el marc del Recycling International Workshop (Tel Aviv, octubre de 2013), on hi presentàvem dades sobre el jaciment de FN3.

Enguany hem publicat un article junts (QI, Barsky et al., 2013), i intentarem continuar la col·laboració mirant d'aconseguir fonts per un projecte conjunt (veure la descripció d'aquest més endavant).

Participants: Barsky D., Zaidner Y., Martínez-Navarro B.

Departamento de Prehistoria, Universidad Autónoma de Madrid (UAM)

Ciutat: Madrid

Dates (inici/ final): 3 semanas durante el 2013 (Marzo, Abril, Diciembre)

Tema/ Objectiu de l'estada: Estudio tecnológico de las colecciones líticas de los yacimientos de Paleolítico Medio de la Comunidad de Madrid (El Cañaveral), Preparación de publicaciones científicas y realización de cursos de talla lítica experimental, impartición de cursos dentro del Master en Prehistoria de dicha Universidad, dirección de tesis de Irene Ortiz.

Museo Arqueológico Regional de Madrid

Ciutat: Alcalá de Henares

Dates (inici/ final): 2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Estudi dels materials dels jaciments de Pinilla del Valle.

Museo Nacional de Ciencias Naturales

Ciutat: Madrid

Dates (inici/ final): 2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Estudi dels materials del jaciment del Sidrón

CENIEH

Ciutat: Burgos

Dates (inici/ final): 04.11.2013 – 06.11.2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Reunió Científica

Museu Salvador Vilaseca

Ciutat: Reus

Dates (inici/ final): 15.05.2013 – 30.06.2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Estudi dels materials lítics de l'excavació del jaciment de Sant Gregori (Col·lecció Vilaseca)

ÀMBIT INTERNACIONAL

Institute of Vertebrate Paleontology and Paleoanthropology/Institute of Archaeology

Ciutat: Beijing

Dates (inici/ final): Maig-Juny 2013 (12 dies)

Tema/ Objectiu de l'estada: Organització de la xarxa de treball del projecte CONES i Estudi materials

INRAP-ASPROGEO

Ciutat: Lézignan-la-Cèbe

Dates (inici/ final): 08.07.2013 – 26.07.2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Estudi del material arqueològic recuperat des de 2008 al jaciment de Mode 1 de Bois-de-Riquet. Experimentació en talla sobre basalt i ús en tasques de carnisseria dels objectes experimentals obtinguts. L'objectiu d'aquests experiments és obtenir dades de referència per millorar el coneixement dels conjunts lítics de US2 (Mode 1) i US4 (Mode 2).

Neteja i inventariat de la col·lecció d'indústria lítica procedent de la unitat arqueo-estratigràfica US4. Els resultats de l'estudi d'aquest conjunt (menys de 125 objectes)

es presentaran al International Congress on the Acheulian organitzat pel MNHN a Paris el 2014. Durant el proper any intentarem tirar endavant anàlisis de paleomagnetisme d'aquest nivell de mudflow.

Un dels punts més interessants del programa de talla experimental es centrava en testar el mètode de percussió llençada, sota la guia d'en Laurence Bourguignon (INRAP) i de Felipe Cuartero (UAM). L'objectiu d'aquest exercici era testar la viabilitat d'aquest mètode per la producció d'ascles de format gran a partir de blocs de basalt.

Preparació d'un article interdisciplinari per una revista internacional, sintetitzant l'estudi interdisciplinari del jaciment BDR locus 1, que es troba en vies de publicació pel 2014.

Participants: L. Bourguignon, J.Y. Crochet, R. Capdevila, J. Ivorra, P. Magniez, N. Boulbes, F. Cuartero (UAM), H. Blain, I. Lozano-Fernández, D. Cochard, A. Testu, A. Filoux, M. Pelletier (INRAP, ASPROGEO, UMR-CNRS 5554, ICREA-IPHES, UMR-CNRS 7194, UMR-CNRS 5199, UMR-CNRS 7041, CBD Norway, CENIEH, MNHN).

Centre archéologique de la grotte Scladina

Ciutat: Sclayn, Belgica

Dates (inici/ final): 10 dias a finals d'octubre

Tema/ Objectiu de l'estada: Estudi dels microvertebrats de la Cueva Scladina, Pleistocè superior i mitjà.

Université d'Alger 2

Ciutat: Alger (Algèria)

Dates (inici/ final): 06.04.2013 – 12.04.2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Anàlisi materials procedents del jaciment Ain Boucherit (Pleistocè Inferior)

Museu Nacional d'Etiòpia

Ciutat: Addis Abeba

Dates (inici/ final): 01.08.2013 – 09.08.2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Anàlisi materials procedents del jaciment de Gona (OGS12) (Pleistocè Inferior)

Institut des Sciences de l'évolution-Montpellier (ISEM). Université Montpellier

Ciutat: Montpellier

Dates (inici/ final): 21.03.2013 – 23.03.2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Treball paleontològic. Estudi de les tortugues del Camp dels Ninots amb l'especialista Julien Claude (professor de la UM i investigador del ISEM)

Departamento de Prehistoria del Museo Nacional de Historia Natural USM 204-UMR 7194

Ciutat: Paris, França

Dates (inici/ final): 4 mesos durant el 2013

Tema/ Objectiu de l'estada: - Obertura de noves línies d'investigació sobre els comportaments lítics del Paleolític mitjà al sud-est d'Europa dins el projecte «Emergence et développement du Paléolithique moyen (Mode 3) en Europe», Estudi de materials lítics del Jaciment de Maras 5Ardèche, França), Realització de publicacions científiques i impartició de cursos dins del Master Erasmus Mundus en Quaternari i Prehistòria.

Faculté de Sciences, Université Mohamed 1er

Ciutat: Oujda, Marroc

Dates (inici/ final): 1 mes durant el 2012

Tema/ Objectiu de l'estada: Investigació dins el projecte AECID Ref.: A1/039433/11, - estudi de col·leccions lítiques, gestió del projecte, impartició de cursos dins el Màster de 3er Grau.

Ältere Urgeschichte & Quartärökologie, Eberhard Karls Universität

Ciutat: Tübingen, Alemanya

Dates (inici/ final): 05-02-2013 / 10-02-2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Conferència invitada: Abric Romaní and Teixoneres (Barcelona, Spain): Neanderthal technological behaviors in the northeastern Iberian Peninsula, - preparació projecte europeu ERC Consolidator Grant.

Université d'Alger II, Institut d'Archéologie d'Alger

Ciutat: Alger (Algèria)

Dates (inici/ final): 21.05.2013 – 31.05.2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Estudi de material antropològic de Taza

University of Edinburgh i Research Center at Isle of Rum

Ciutat: Edinburgh (UK)

Dates (inici/ final): 18.03.2013 – 28.03.2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Estudi i mostreig de cervids de la Isla de Rum

Azabu University

Ciutat: Fuchinobe (Japon)

Dates (inici/ final): 15.04.2013 – 15.05.2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Estudi i mostreig de cervids de norte de Japon

Tel Aviv University

Ciutat: Tel Aviv

Dates (inici/ final): 01.02.2013 – 01.03.2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Estudi dels materials faunístics del jaciment arqueològic de Qesem Cave.

Gibraltar Museum

Ciutat: Gibraltar

Dates (inici/ final): 07.01.2013 – 28.01.2013 / 03.05.2013 – 19.05.2013/01.06.2013 – 28.06.2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Estudi dels materials faunístics dels jaciments de Vanguard Cave i Gorham's Cave.

Max Planck Institute

Ciutat: Leipzig

Dates (inici/ final): 20.05.2013 – 26.05.2013

Tema/ Objectiu de l'estada: Datacions C14 Cova de les Teixoneres.

Institut für Naturwissenschaftliche Archäologie. Universität Tübingen

Ciutat: Tübingen, Alemanya

Dates (inici/ final): 01.06.2013 – 17.02.2014

Tema/ Objectiu de l'estada: Estudi arqueozoològic jaciments de Hohle fels, Geisenkösterle, Vogelherd i Hohlestein-Stadel.

Tesis

Tesis de màster

TESIS DE MÀSTER PRESENTADES O DIRIGIDES PER MEMBRES DE L'EQUIP

El Castillo de El Catllar. Aproximación Didáctica al patrimonio local. Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Candidat: Ruth Zelada

Departament: Historia i Història de l'Art

Data de presentació: 2013

Direcció: Ethel Allué

Morfología de marcas de corte y materias primas. Aplicación al Nivel TD10-2 (Gran Dolina, Sierra de Atapuerca, Burgos)

Candidat: Clarà Gené

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Historia i Història de l'Art

Data de presentació: setembre 2013

Qualificació: Excel·lent

Direcció: Isabel Cáceres

Raw material use and subsistence strategy in Island Southeast Asia during the Pleistocene-Holocene transition: Analysis of faunal cutmarks from Ille Cave, Philippines

Candidat: Kathryn Ann Manalo Belarmino

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Historia i Història de l'Art

Data de presentació: setembre 2013

Qualificació: Excel·lent

Direcció: Isabel Cáceres i Gemma Chacón

Anàlisis de los remontajes y la distribución espacial del conjunto lítico en caliza del nivel M del Abric Romaní (Capellades, Barcelona).

Candidat: Sara Alconchel

Universitat: Universitat Rovira i Virgili
Departament: Història i Història de l'Art
Data de presentació: Setembre 2013
Qualificació: Excel·lent
Direcció: Gemma Chacón i Manuel Vaquero

Comparative craniometric analysis of Mladec 1 (Czech Republic)

Universitat: Universitat Rovira i Virgili
Candidat: Débora Jurado Torres
Departament: Història i Història de l'Art
Data de presentació: Setembre 2013
Qualificació: Excel·lent
Direcció: Carles Lorenzo

Anàlisi de la variabilitat espaciotipològica de les estructures funeràries entre el III i el II mil·lenni cal. ANE a la muntanya d'Ares (Alt Urgell).

Candidat: Gerard Remolins
Universitat: Universitat Rovira i Virgili
Departament: Història i Història de l'Art
Data de presentació: Setembre 2013
Qualificació: Excel·lent
Direcció: Carles Lorenzo

Estudio endocraneal del hueso occipital en el género Homo reciente: representatividad de las proporciones de las fosas cerebrales y cerebelares

Candidat: María Asunción Cabestrero Rincón
Universitat: Universidad de Burgos
Departament: Departamento de Humanidades
Data de: Setembre 2013
Qualificació: Notable
Direcció: Carles Lorenzo

Les Remontages lithique et groupes de variétés de matériaux fluviatiles du niveau TD10-2 de Gran Dolina (Sierra d'Atapuerca, Espagne)

Candidat: Sara Amara

Doctorando/a: Sara Amara

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Historia i Història de l'Art

Data de presentació: setembre 2013

Direcció: Marina Mosquera

Mecanismos de aprendizaje social en chimpancés. Evaluación experimental a través de dos tareas manipulativas.

Candidat: Lara Rodríguez-Escalada

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Historia i Història de l'Art

Data de presentació: setembre 2013

Direcció: Marina Mosquera

Approche tracéo-fonctionnelle de pièces pédonculées et non pédonculées atériennes. L'exemple du site de Oued Djebbana, Bir el Ater, Algérie

Candidat: Hélène Monod

Universitat: Muséum national d'Histoire naturelle

Departament: Dept. de Préhistoire

Data de presentació: Setembre 2013

Qualificació: Notable

Direcció: Andreu Ollé

Analyse des traces d'utilisation et des processus d'altération post-dépositionnelle d'industries en silex du Paléolithique Moyen : le niveau O de l'Abric Romaní, Capellades, Catalogne, Espagne

Candidat: Eugénie Gauvrit-Roux

Universitat: Muséum national d'Histoire naturelle

Departament: Préhistoire

Data de presentació: Setembre 2013

Qualificació: Excel·lent

Direcció: Andreu Ollé

Análisis funcional de los artefactos de cristal de roca de Cova Eirós. Aproximación experimental, análisis traceológico y de residuos

Candidat: Juan Luis Fernández

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació: Setembre 2013

Qualificació: Excel·lent

Direcció: Andreu Ollé

Estimación de la duración de las ocupaciones neandertales en la Cova de les Teixoneres (Moià, Barcelona, España) a través del análisis del micro-desgaste dental en unguilados

Candidat: Carlos Sánchez Hernández

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Historia i Historia de l'Art

Data de presentació: Setembre 2013

Qualificació: Notable

Direcció: Florent Rivals

Análisis funcional de los artefactos de cristal de roca de Cova Eirós. Aproximación experimental, análisis traceológico y de residuos.

Candidat: Juan Fernández Marchena

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació: Setembre 2013

Qualificació: Excel·lent

Direcció: Xosé Pedro Rodríguez

Estudio tafonómico del nivel TD6-3 de La Gran Dolina Universitat: Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Candidat: Paloma Fernández Díaz-Maroto

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació: Setembre de 2013

Qualificació: Excel·lent

Direcció: Palmira Saladié

La Cova de la Font Voltada. Una aproximació a la indústria lítica. Revisió del material de les campanyes realitzades durant la dècada dels anys 80.

Candidat: Josep Veciana

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació: setembre 2013

Qualificació: Notable

Direcció: Manuel Vaquero

El nivel 8-9 del Abric del Filador, una aproximación a la selección intencional del color en la fabricación de herramientas líticas

Candidat: Paolo Donadei Corada

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació: setembre 2013

Qualificació: Notable

Direcció: Josep M. Vergés

La cueva de la Fuente del Trucho: utilización de relieves parietales en representaciones abstractas de la vertiente sur de los Pirineos durante el Paleolítico superior.

Candidat: Zaray Guerrero

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació: Setembre 2013

Direcció: Ramon Viñas

Geografía social y cultural del arte paleolítico: la mano como elemento común.

Candidat: Ana Rabazo Rodríguez

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació: Setembre 2013

Direcció: Antoni Canals

Tesis de Màster en curs

El conjunto lítico del Nivel P del Abric Romaní (Capellades, Barcelona): tecnología, remontajes y distribución espacial.

Candidat: Carmen Herránz (en co-dirección con Manuel Vaquero)

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Historia i Historia de l'Art

Data de presentació: 2014

Direcció: Gemma Chacón i Manuel Vaquero

La aplicación de los índices de reducción en conjuntos líticos del Paleolítico Medio: el nivel III del yacimiento de Teixoneres 5Moia, Barcelona).

Candidat: Guillermo Bustos

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Historia i Historia de l'Art

Data de presentació: 2014

Direcció: Gemma Chacón

La transició del Paleolític Mitjà al Superior en la Península Ibérica: modelització de dinàmiques demogràfiques

Candidat: Carolina Cucart

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació: 2015

Direcció: Javier Fernández

La industria lítica del yacimiento Mesolítico de la Cueva Pequeña de la Huesa Ta-caña

Candidat: Kamel Larbi

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació: 2014

Direcció: Javier Fernández

Transporte de carcasas y estrategias de subsistencia de los Neandertales Del nivel M de l'Abric Romaní

Candidat: Juan Marín Hernández

Universitat: Universitat: Rovira i Virgili

Departament: Història i Historia de l'Art

Data de presentació: 2014

Direcció: Palmira Saladié

Estudio tafonómico de los sitios de la Mina y el Fono (Barranc de la Boella, Canonja, Catalunya) DEA

Candidat: Antonio Pineda

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Historia de l'Art

Data de presentació: 2014

Direcció: Palmira Saladié

Tesis doctorals

TESIS DOCTORALS PRESENTADES O DIRIGIDES PER MEMBRES DE L'EQUIP

Estudio morfológico y paleobiológico de los huesos de pie en la evolución humana, con especial referencia a los fósiles de la sierra de Atapuerca (Burgos, España).

Doctorant: Adrián Pablos Fernández

Universitat: Universidad de Alcalà de Henares (Madrid)

Departament: De Geologia

Data de presentació: Juliol 2013

Qualificació: Apto cum laude

Direcció: Carles Lorenzo y Juan Luis Arsuaga

Tesis doctorals en curs

Estudi antracològic de jaciments nordafricans.

Doctorant: Samira Amrani

Universitat: Universitat d'Alger

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Ethel Allué

La tecnologia de la fusta

Doctorant: Alex Solé

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'art

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Ethel Allué

Conservació diferencial de restes arqueofaunístiques en karst i a l'aire lliure: Gran Dolina (Atapuerca, Burgos), Abric Romaní (Barcelona) i El Barranc de La Boella (Tarragona). Anàlisi tafonòmica i estadística.

Doctorant: Mª Joana Gabucio Vilarrasa

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'art

Data de presentació prevista: 2014

Direcció: Isabel Cáceres

Institució finançadora: AGAUR

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2012 - 2013

Codi de referència del projecte: 2010FI_B 1 00208

Taphonomie du gisements plio-plestocenes du Nord d'Afrique

Doctorant: Nadia Kandi

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Historia i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Isable Cáceres

Tafonomía de Mamíferos en la puna de Atacama (Norte de Chile) durante el Formativo Temprano: Los sitios Tulan 54 y Tulan 85.

Doctorant: Boris Santander

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Historia i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Isabel Cáceres

Anàlisis espacial del yacimiento del Cañaveral: los remontajes líticos como herramienta para identificar la utilización del espacio en yacimientos al aire libre durante el Paleolítico Medio.

Doctorant: Irene Ortiz Nieto-Márquez

Universitat: Universitat Autònoma de Madrid

Departament: Departamento de Prehistoria

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Gemma Chacón

Early Pleistocene Ecological relations among Omnivorous species: Pigs, Bears, Monkeys and Hominins

Doctorant: Tsegai Medin

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'art

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Bienvenido Martínez

The microvertebrates of Oued Sarrat (Tunisia)

Universitat: University of Cartaghe and Universitat Rovira i Virgili

Doctorant: Moncef-Saïd Mtimet

Departament: Faculty of Sciences of Bizerte, Dep. of Geology

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Bienvenido Martínez

Caracterització dels Modes tecnològics del Pleistocè Inferior, Mitjà i Superior mitjançant l'estudi dels gestos de talla.

Doctorant: Núria Geribàs Armengol

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'art

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Marina Mosquera

Gestión de recursos abióticos en los yacimientos pleistocenos de la Sierra de Atapuerca.

Doctorant: Dolores García-Antón

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'art

Data de presentació prevista: 2014

Direcció: Marina Mosquera

Aprendizaje social en chimpancés

Doctorant: David Riba Cano

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'art

Data de presentació prevista: 2014

Direcció: Marina Mosquera

Tecnología cognitiva

Doctorant: Carlotta Tavormina

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'art

Data de presentació prevista: 2014

Direcció: Marina Mosquera

Restauración de restos fósiles pleistocenos

Doctorant: Lucía López-Polín D'Olhaberrague

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2014

Direcció: Andreu Ollé

A study of the stone tool assemblages of Azokh Cave site, Nagorno Karabakh (Lesser Caucasus)

Doctorant: Lena Asryan

Universitat: Universitat Rovira Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2014

Direcció: Andreu Ollé

Institució finançadora: WENNER-GREN Foundation

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2010-2014

Codi de referència del projecte: WIF - 212

Lithic Assemblages of Prehistoric sites in Khorramabad valley, western Iran. Implications for Understanding the Technological Variability

Doctorant: Behrouz Bazgir

Universitat: Universitat Rovira Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Andreu Ollé

Consolidation des restes osseux: application aux matériels des gisements Pléistocènes de Aïn Hanech (Algérie)

Doctorant: Souhila Roubach

Universitat: Universitat Rovira Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2014

Direcció: Andreu Ollé

Microscopic study of the process of use-wear formation on quartzite implements: functional analysis of TD10 level, Gran Dolina site (Sierra de Atapuerca, Burgos, Spain)

Doctorant: Antonella Pederagnana

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2016

Direcció: Andreu Ollé

Etude de la gestion du bétail à l'aide de la méthode des micro-usures dentaires dans le Midi méditerranéen entre l'Age du Bronze et la période gallo-romaine

Doctorant: Cyrille Rieau

Universitat: Université Paul Valéry (Montpellier, França)

Departament: Sciences Humaines et Sciences de l'Environnement

Data de presentació prevista: 2014

Direcció: Florent Rivals

Subsistència neandertal en contextos d'ocupació breu

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Doctorant: Edgard Camarós

Departament: Historia i Historia de l'Art

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Florent Rivals

Institució finançadora: Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR). Generalitat de Catalunya

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2013 – 2016

Codi de referència del projecte: 2012FI_B 00148

Estudi tecnològic del Paleolític mitjà, a partir de diversos tipus d'hàbitat (TD10 Atapuerca, Nivell O Abric Romaní i Vinyes Grans 2007-2008)

Doctorant: Amèlia Bargalló

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2014

Direcció: Xosé Pedro Rodríguez

Ocupaciones humanas durante el Paleolítico inferior y medio en el Noroeste de la Península Ibérica

Doctorant: Arturo de Lombera

Universitat: Universidad de Santiago de Compostela

Departament: Historia

Data de presentació prevista: 2014

Direcció: Xosé Pedro Rodríguez

Identificación de eventos y zonas de actividad en el Pleistoceno medio del Suroeste de Europa: los remontajes líticos de TD10 de Gran Dolina (Sierra de Atapuerca, Burgos), La Cansaladeta (Alt Camp, Tarragona) y el nivel P de Caune de l'Arago (Tautavel, Francia)

Nom del candidat: Esther López

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2016

Direcció: Xosé Pedro Rodríguez

Evolución de las paleocomunidades de micromamíferos en el Neógeno superior y Cuaternario del Levante español

Investigador/a principal: Pedro Piñero

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: MECD

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2013 – 2017

Codi de referència del projecte: FPU12/02668

Identificación de áreas de actividad y estudio comportamental en suelos de ocupación del Pleistoceno Medio: El nivel TD10 de Gran Dolina, Sierra de Atapuerca

Doctorant: Antonio Rodríguez Hidalgo

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Historia de l'Art

Data de presentació prevista: 2014

Direcció: Palmira Saladié

Institució finançadora: Gobierno de España. Ministerio de Economía y Competitividad (MINECO)

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2012 – 2014

Codi de referència del projecte: BES-2010-034216

Zooarqueologia e Tafonomia da Transição para o Agro-Pastoralismo no Baixo e Médio Vale do Tejo

Doctorant: Nelson José Oliveira de Almeida

Universitat: Universidad de Tomar (Portugal)

Departament: Història

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Palmira Saladié

Evolució paleoambiental i poblament prehistòric en les conques dels rius Francolí, Gaià, Siurana i rieres del Camp de Tarragona

Doctorant: Maria Luisa Soto

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'art

Data de presentació prevista: 2014

Direcció: Josep Vallverdú

Institució finançadora: AGAUR

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2010-2013

Codi de referència del projecte: 2012FI_B 00623

Transformaciones culturales durante la transición pleistoceno-holoceno. Análisis técnico, tecnológico y morfométrico de las producciones líticas de los últimos cazadores recolectores en la vertiente mediterránea del NE peninsular.

Doctorant: Juan Ignacio Morales

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Josep M. Vergés

Institució finançadora: AGAUR

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2010-2013

Codi de referència del projecte: 2012FI_B 00588

Gestión de los recursos faunísticos durante el Holoceno en la Sierra de Atapuerca: la cueva del Mirador.

Doctorant: Patricia Martín

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2014

Direcció: Josep M. Vergés

Desgast dental de poblacions Meolítiques i Neolítiques de la península ibèrica. Biologia animal, biologia vegetal i ecologia.

Doctorant: J. Porras

Universitat: Universitat Autònoma de Barcelona

Data de presentació: 2015

Direcció: Marina Lozano i Eulàlia Subirà

Morfologia radicular de poblacions calcolítiques i de l'Edat de Bronze peninsulars.

Doctorant: D. Ceperuelo

Facultat d'odontologia

Universitat: Universitat Internacional de Catalunya

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Marina Lozano i Montse Mercadé

La gestió dels recursos vegetals durant el Neolític a la sub-meseta nord de la Península Ibèrica

Doctorant: Ana maría Rodríguez Cruz

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Francesc Burjachs

El consumo de pequeñas presas durante el Paleolítico Medio: estrategias de subsistencia de los Homínidos. El caso de la cueva de les Teixoneres (Moià, Barcelona)

Investigador/a principal: Anna Rufà

Centre d'execució del projecte: IPHES

Institució finançadora: MECD

Data de vigència del Projecte (data inicial i final): 2013–2017

Codi de referència del projecte: FPU12/0238

Paisatges i ús del territorio durant l'Holocè a la sub-Meseta nord ibérica. Aproximació palinològica.

Doctorant: Isabel Expósito Barea

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Francesc Burjachs

Dinâmicas Ambientais e Humanas durante o Holocénico no Vale do Tejo.

Doctorant: Cristina Ferreira Duarte

Universitat: Universidade de Trás-os-Montes e Alto Douro (Portugal)

Departament: Departamento de Geologia

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Francesc Burjachs

La fitología como apoyo a la investigación arqueológica

Doctorant: Alia Gajardo

Universitat: Universitat Rovira i Virgili

Departament: Història i Història de l'Art

Data de presentació prevista: 2015

Direcció: Francesc Burjachs

Docència

Docència a la Universitat Rovira i Virgili

L'activitat docent de l'IPHES es manifesta tant en l'àmbit estrictament de la docència universitària com en el de la formació continuada que es desprèn de la dinàmica de recerca diària dels seus membres. Ambdós aspectes es reflecteixen en els resultats científics en forma de publicacions i contribucions a congressos, per una banda, i en forma de docència impartida i tesis dirigides, per altra banda. La major part dels investigadors del IPHES participen de forma continuada en la docència dels tres nivells acadèmics dels estudis universitaris: grau, màster i doctorat.

En primer lloc, a nivell de Grau, es participa en la docència del Grau en Història (URV) amb tres assignatures obligatòries i dues optatives. També es participa en el nou Grau en Antropologia i Evolució Humana (URV-UOC) que s'ha implantat durant el curs 2013-14. Les diferents assignatures d'aquest Grau s'aniran oferint de forma progressiva en pròxims anys acadèmics i implicaran la participació progressiva de membres del IPHES.

En segon lloc, pel que fa a nivell de màster, s'imparteix el Màster en Arqueologia del Quaternari i Evolució Humana des de l'Àrea de Prehistòria del Departament d'Història i Història de l'Art de la Facultat de Lletres de la Universitat Rovira i Virgili (Tarragona). Aquest màster forma part del consorci que mantenen la URV amb la Università degli Studi di Ferrara, el Muséum National d'Histoire Naturelle de París, el Instituto Politécnico de Tomar i la Universidade de Tras-os-Montes e Alto Douro per a impartir el International master in Quaternary and Prehistory (IMQP), que es basa en una continuada col·laboració interuniversitària internacional, i que és reconegut amb la menció Erasmus Mundus de la Unió Europea des de la convocatòria de 2004. A començaments de 2014 s'ha sol·licitat la renovació d'aquest reconeixement Erasmus Mundus dintre del programa de la Unió Europea Erasmus+.

Per altra banda, la majoria d'investigadors del IPHES formen part del programa de doctorat en Quaternari i Prehistòria, programa verificat pel Ministeri d'Educació al 2013 i que va obtenir la Menció de Excelència 2011 (MEE2011-0555). Aquest programa també ha estat reconegut com a Erasmus Mundus per la Unió Europea, formant part del consorci International Doctorate in Quaternary and Prehistory (IDQP) juntament amb l' Università degli Studi di Ferrara, el Muséum National d'Histoire Naturelle de París, i la Universidade de Tras-os-Montes e Alto Douro.

Els estudis de màster i doctorat impliquen la incorporació d'alumnat i professorat de fora de la Unió Europea i està impartit per personal de recerca en actiu, el que posa a disposició de l'alumnat un entorn de treball que esdevindrà fonamental en la seva formació. En aquest sentit, cal destacar l'eficàcia formativa de la important activitat de treball de camp que es coordina i desenvolupa en el sí del grup de recerca.

Accions de transferència

Comunicació

PRESENCIA ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ

Es fomenta la presència constant i la col·laboració estable en diferents mitjans de comunicació d'àmbit nacional i local mitjançant entrevistes, propostes de reportatges i aportacions de continguts:

Televisió: en programes de Televisió de Catalunya, TVE, Antena 3, Telecinco, TAC 12, etc.

Ràdio: Catalunya ràdio, la Xarxa, Tarragona Ràdio, Cadena Ser, Onda Cero, Ser Andalucía, Radio Nacional de España, Ser Girona, etc.

Quinzenalment Tarragona Ràdio i l'IPHES ofereixen un programa anomenat "Evoluciona", que s'emet en directe des de la seu de l'Institut.

Premsa escrita: Ara, Punt Avui, la Vanguardia, el Mundo, Diari de Girona, el Periódico, Diario Público, El País, ABC, Diari de Tarragona, Regió 7, La Mañana, El Norte de Castilla, el Faro de Vigo, etc.

Agències de notícies: ACN, EFE, Europa Press i plataformes digitals especialitzades com SINC, Universia, etc.

Setmanalment s'emeten tres notes de premsa de mitjana i s'organitzen, si s'escau, rodes de premsa per comunicar diferents troballes, publicacions d'impacte, edicions de llibres, conferències, congressos, workshops i altres accions relacionades amb la recerca o la socialització.

Aquest any 2013 les informacions derivades de les activitats de l'IPHES han tingut una important repercussió mediàtica, generant més de 2500 notícies sigui en paper, en digital, en ràdio o televisió.

BLOGS

En total, s'han mantingut sis blogs:

Noticias IPHES (en castellà)

IPHES actualidad, pensat especialment per a la comunitat hispanoparlant.

El Blog de Eudald Carbonell (en català amb traductor automàtic a altres llengües)

The IPHES's Expert Blog. Informacions tècniques, pensades per als més entesos en la matèria. En anglès

Sapiens, anàlisi d'aspectes que configuren l'evolució humana, per Eudald Carbonell. En castellà i penja del diari El Mundo del siglo XXI.

El Blog de las actividades del IPHES (en català) Notícies des del febrer de 2006 fins al gener 2013.

S'ha creat un nou blog repositori Noticias IPHES, per a les notícies en castellà, en substitució dels pdfs

Finalistes als "Premis Blogs Catalunya 2013", entre els cinc primers de més d'un miler, en la categoria de "Ciència i Universitats".

PODCAST

Programa "Evoluciona" amb Tarragona Ràdio, de freqüència quinzenal. En directe des de l'IPHES, cada 15 dies i durant una hora.

XARXES SOCIALS

La presència a les xarxes socials ha augmentat exponencialment. S'ha incrementat en més de 6.000 el nombre de seguidors de Facebook i Twitter, que actualment es situa amb més de 20.300 seguidors. Això ha generat un tràfic interactiu molt elevat de "retuits" i "m'agrada" que reflexa el nombre de lectures que tenen les publicacions en ser penjades: entre 450 i 500 per cada nova informació. Paral·lelament, el canal de Youtube ha generat més de 18.000 visualitzacions totals durant l'any.

FACEBOOK

El grup de l'IPHES

Pàgina personal d'Eudald Carbonell

Pàgina professional d'Eudald Carbonell

En reconeixement a la tasca científica del primatòleg Jordi Sabater Pi

TWITTER

Perfil IPHES

Perfil Eudald Carbonell

LINKEDIN

Perfil Eudald Carbonell (estrenat a finals d'any)

L'article "Intergroup cannibalism in the European Early Pleistocene: The range expansion and imbalance of power hypotheses" va ser el que més repercussió social va tenir entre els articles publicats a la revista *Journal Human Evolution* l'any 2012, segons Almetrics, que assigna a l'article una puntuació de 65. El sistema Almetrics compta en temps real les converses en línia, les mencions, la presència als blogs, a les xarxes socials i fins i tot a la Viquipèdia

ALTRES

Referents com a model de treball entre periodista i científic:

Revista internacional Dynamis, cas Eudald Carbonell i Cinta S. Bellmunt, director i responsable de Comunicació de l'IPHES respectivament

Vídeo XTLC: Escriure llibres i treballar a l'IPHES, amb la participació d'Eudald Carbonell i Cinta S. Bellmunt

Activitats de socialització

CONFERÈNCIES, XERRADES, ETC.

El Camp dels Ninots (Caldes de Malavella, la Selva): balanç de 10 anys d'intervencions arqueopaleontològiques.

Lloc on s'ha impartit: Palau Marc. Dpt. Cultura Generalitat de Catalunya

Ciutat: Barcelona

Data: 20 de febrer de 2013

Una trampa natural: el jaciment paleontològic del Camp dels Ninots (Caldes de Malavella, La Selva)

Lloc on s'ha impartit: Museu Darder

Ciutat: Banyoles

Data: 12 d'abril de 2013

Balanç de 10 anys d'excavacions al Camp dels Ninots (Caldes de Malavella)

Lloc on s'ha impartit: Local Social "El Casino"

Ciutat: Caldes de Malavella

Data: 13 de juny de 2013

El Camp dels Ninots i la seva relació amb l'aigua

Lloc on s'ha impartit: Exposició Permanent del Camp dels Ninots

Ciutat: Caldes de Malavella

Data: 06 d'octubre de 2013

2012 field season at Azokh Cave site: Preliminary Results and Synthesis

Lloc on s'ha impartit: IPHES

Ciutat: Tarragona

Data: 07-03-2013

Bourguignon, L., Crochet, J.Y., Ivorra, J., Barsky D. Al jaciment amb Mode 1 antic Bois de Riquet (Lézignan la Cèbe, Hérault, France)

Lloc on s'ha impartit: IPHES

Ciutat: Tarragona

Data: 01-02-2013

Els orígens del Neolític al Proper Orient i la seva difusió a Catalunya

Lloc on s'ha impartit: Castell de Maldà

Ciutat: Maldà

Data: 13-06-2013

Crisis globales y evolución humana: Relación homininos - cambio climático

Lloc on s'ha impartit: Seminari del Doctorat de Geografia, Planificació Territorial i Gestió Ambiental. Universitat de Barcelona, curs 2012-2013.

Ciutat: Barcelona.

Data: 04-04-2013

Paleoecologia humana a través de la Arqueobotànica

Lloc on s'ha impartit: Teatre Municipal de Blanes.

Ciutat: Blanes, Girona.

Data: 20-11-2013

El Camp dels Ninots (Caldes de Malavella, la Selva): balanç de 10 anys d'intervencions arqueopaleontològiques

Lloc on s'ha impartit: Palau Marc. Dpt. Cultura Generalitat de Catalunya

Ciutat: Barcelona

Data: 20-02-2013

Una trampa natural: el jaciment paleontològic del Camp dels Ninots (Caldes de Malavella, La Selva)

Lloc on s'ha impartit: Museu Darder

Ciutat: Banyoles

Data: 12-04-2013

Balanç de 10 anys d'excavacions al Camp dels Ninots (Caldes de Malavella)

Lloc on s'ha impartit: Local Social "El Casino"

Ciutat: Caldes de Malavella

Data: 13-06-2013

El Camp dels Ninots i la seva relació amb l'aigua

Lloc on s'ha impartit: Exposició Permanent del Camp dels Ninots

Ciutat: Caldes de Malavella

Data: 06-10-2013

Atapuerca 33 anys

Lloc on s'ha impartit: Ateneu Tarragonès

Ciutat: Tarragona

Data: 31-01-2013

Del Homo Antecessor al Homo Ex-Novo

Lloc on s'ha impartit: Centre d'Estudis Selvatans

Ciutat: LA Selva del Camp (Reus)

Data: 13-02-2013

Atapuerca 33 anys

Lloc on s'ha impartit: Identitat Entitat Sociocultural

Ciutat: Cornellà de Llobregat

Data: 14-02-2013

Atapuerca 33 años

Lloc on s'ha impartit: Asociación Mujeres S. XXI

Ciutat: Bilbao

Data: 21-02-2013

El primer europeo: La mandíbula de la Sima del Elefante (Atapuerca)

Lloc on s'ha impartit: ENAH (Escuela Nacional de Antropología e Historia)

Ciutat: México D.F.

Data: 06-03-2013

El sitio de Atapuerca y sus contribuciones al conocimiento de la Evolución Humana

Lloc on s'ha impartit: UNAM (Facultad de Ciencias)

Ciutat: México D.F.

Data: 08-03-2013

Emergencia y Socialización de la Ciencia

Lloc on s'ha impartit: UNAM (Facultad de Ciencias)

Ciutat: México D.F.

Data: 08-03-2013

Atapuerca 33 anys

Lloc on s'ha impartit: Poble de Segur

Ciutat: Poble de Segur

Data: 20-08-2013

Evolución

Lloc on s'ha impartit: Empresa Ecoembes

Ciutat: Toledo

Data: 04-10-2013

Com podem innovar, si no aprenem del passat

Lloc on s'ha impartit: IPHES

Ciutat: Tarragona

Data: 24-10-2013

Crisis en la naturaleza, crisis estructurales

Lloc on s'ha impartit: Fundació Paideia

Ciutat: La Coruña

Data: 07-11-2013

Abric Romaní and Teixoneres (Barcelona, Spain): Neanderthal technological behaviors in the northeastern Iberian Peninsula

Lloc on s'ha impartit: Ältere Urgeschichte & Quartärökologie, Eberhard Karls Universität Tübingen

Ciutat: Tübingen, Alemanya

Data: 07.02.2013

El Mesolítico en Villena

Lloc on s'ha impartit: Casa de Cultura del Ayuntamiento de Villena

Ciutat: Villena

Data: 17-05-2013

La intervenció arqueoantropològica de l'Hipogeu de La Sagrera (Barcelona). Aproximació a les practiques funeràries i al poblament del Neolític Final

Lloc on s'ha impartit: Tribuna d'Arqueologia

Ciutat: Barcelona

Data: 19-06-2013

Humanos, ciervos e hipopotamos: estrategias e interacciones en el Pleistoceno Inferior

Lloc on s'ha impartit: Museo de la Evolución Humana

Ciutat: Burgos

Data: 10-07-2013

El màster Erasmus Mundus en Arqueologia del Quaternari i Evolució Humana

Denominació de l'acte: Fundació Catalunya, La Pedrera, Programa de beques en màsters d'Excel·lència

Lloc on s'ha impartit: Barcelona

Data: 09-10-2013

Eramus Mundus: a professor's experience

Denominació de l'acte: EM-ACE Promotional event at University Rovira i Virgili

Lloc on s'ha impartit: Tarragona

Data: 20-11-2013

La evolució humana i els jaciments d'Atapuerca

Denominació de l'acte: Jornadas culturales del IES-El Morell

Lloc on s'ha impartit: El Morell (Tarragona)

Data: 18-12-2013

Què és una APP Smart City?

Lloc on s'ha impartit: Capsa de Música. Antiga Tabacalera

Ciutat: Tarragona

Data: 26-10-2013

Tarragona Smart Mediterranean City

Lloc on s'ha impartit: Palau de Fires i Congressos

Ciutat: Tarragona

Data: 31-10-2013

Tarragona Smart Mediterranean City

Lloc on s'ha impartit: Instal·lacions BASF

Ciutat: la Canonja

Data: 14-11-2013

Hábitos culturales de un humano de hace 500,000 Años

Lloc de celebració: Museo de Evolución Humana

Ciutat: Burgos

Any: 05-07-2013

Els humans de la Sierra de Atapuerca

Lloc de celebració: Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Biociències

Ciutat: Barcelona

Any: 02-06-2013

Dispersiones faunísticas y humanas desde África hacia Eurasia durante el Pleistoceno

Lloc on s'ha impartit: XV Seminario Francisco de Sousa, Museo de la Rinconada

Ciutat: La Rinconada (Sevilla)

Data: 09-11-2013

El registro paleontológico y arqueológico de Orce en el contexto del Pleistoceno europeo

Lloc on s'ha impartit: XV Seminario Francisco de Sousa, Museo de la Rinconada

Ciutat: La Rinconada (Sevilla)

Data: 09-11-2013

Orce y los secretos de la evolución humana en Europa

Lloc on s'ha impartit: Instituto de Enseñanza Secundaria Padre Suárez

Ciutat: Granada

Data: 3 conferències 20, 21 y 22.11.2013

Los yacimientos de Orce y la fauna del Pleistoceno

Lloc on s'ha impartit: Parque de las Ciencias

Ciutat: Granada

Data: 20-11-2013

Questo è l'inferno. Il sito archeologico, nuove acquisizioni e prospettive di ricerca

Lloc on s'ha impartit: Comune de Scillato

Ciutat: Scillato (Palermo, Sicília)

Data: 20-09-2013

La zooarqueología como disciplina de investigación histórica

Lloc on s'ha impartit: Casa de la Cultura

Ciutat: Malpartida de Cáceres

Data: 10-09-2013

La investigación interdisciplinar en Evolución Humana

Lloc on s'ha impartit: Facultat de Geografia e Historia de la Universitat de Barcelona, en el marc del "II Encuentro de Investigadores/as_Observando a Chile desde la Distancia".

Ciutat: Barcelona

Data: 23-05-2013

Caçadors i caníbals a la Sierra de Atapuerca

Lloc on s'ha impartit: Universitat de Lleida

Ciutat: Lleida

Data: 02-12-2013

El Paleolítico superior-Neolítico

Lloc on s'ha impartit: Museu-Arxiu de Montblanc

Ciutat: Montblanc

Data: 11-10-2013

El primer poblament de la conca del Francolí

Lloc on s'ha impartit: Castell de Mas Ricard

Ciutat: la Canonja

Data: 08-05-2013

La Balma de la Vall: els primers pobladors de les Muntanyes de Prades

Lloc on s'ha impartit: Museu-Arxiu

Ciutat: Montblanc

Data: 04-10-2013

Investigació i intervencions arqueològiques al Barranc de la Boella 2007-2012

Lloc on s'ha impartit: Castell de Mas Ricard

Ciutat: la Canonja

Data: 08-05-2013

Presentació del llibre Rock Art of Valltorta-Gasulla, museum and cultural park

Lloc on s'ha impartit: Museu de la Valltorta

Ciutat: Tírig, Castelló.

Data: 27-12-2012.

Excavaciones en la Barranca del Muerto

Lloc on s'ha impartit: Casa de la Cultura.

Ciutat: Santiago Chazumba, Oaxaca. México.

Data: 27-02-2013

Descubrimientos y excaciones en la Barranca del Muerto

Lloc on s'ha impartit: Instituto bachillerato.

Ciutat: Santiago Chazumba, Oaxaca. México.

Data: 30-02-2013

Manifestaciones rupestres y comportamiento simbólico

Lloc on s'ha impartit: Escuela Nacioanl de Antropologia e Historia.

Ciutat: Escuela Naciobnal de Antropologia e Historia, México DF.

Data: 04-03-2013

Un Món Màgic: la Roca dels Moros del Cogul

Lloc on s'ha impartit: Centre d'Interpretació del Art Rupestre de la Roca dels Moros

Ciutat: Cogul, Lleida

Data: 01.05.2013

Formació de guies per les visites guiades als abrics amb pintures rupestres prehistòriques del barranc del Mas d'en Llor

Lloc on s'ha impartit: Centre d'Interpretació de l'Art Rupestre de les Muntanyes de Prades i abrics del Mas d'en Llor, Portell de les Lletres i Mas d'en Ramon d'en Bessó.

Ciutat: Montblanc, Tarragona.

Data: 04, 08, 09, 14, 18, 05.2013

L'art Rupestre de les Muntanyes de Prades. Patrimoni Mundial

Institució o entitat organitzadora: Serveis Territorials, programa 6 x 4 Consell Comarcal de la Conca de Barberà.

Lloc on s'ha impartit: Sala d'actes de l' Institut d'Estudis Vallencs.

Ciutat: Valls, Tarragona.

Data: 28.06.2013

Les pintures rupestres del barranc del Mas d'en Llor, Patrimoni Mundial, Montblanc, Tarragona

Lloc on s'ha impartit: Museu Comarcal Conca de Barberà.

Ciutat: Montblanc, Tarragona.

Data: 4.10.2013

Les pintures rupestres del barranc del Mas d'en Llor, Patrimoni Mundial, Montblanc, Tarragona. "Cicle de conferències Patrimoni Cultural

Lloc on s'ha impartit: Sala de Graus, Universitat Rovira i Virgili.

Ciutat: Tarragona.

Data: 04.11.2013

Gestió d'exposicions i activitats participatives

Talentlab

Institució o entitat organitzadora: CSIC

Ciutat: Barcelona

Dates: 23-I-13

Tipus de responsabilitat en el muntatge: Participació al taller "Tecnologies del passat"

Iberos. Nuestra Civilización antes de Roma

Institució o entitat organitzadora: Obra Social "la Caixa"

Ciutat: Oviedo   Dates: 13-II-13

Ciutat: Zaragoza   Dates: 25-IV-13

Ciutat: València   Dates: 04-VII-13

Ciutat: Sevilla   Dates: 18-IX-13

Tipus de responsabilitat en el muntatge: Comissariat de l'exposició

Neolítico. De Nómadas a Sedentarios

Institució o entitat organitzadora: Obra Social "la Caixa"

Ciutat: Talavera de la Reina Dates: 14- II- 13

Ciutat: Lugo Dates: 30- IV- 13

Ciutat: Pontevedra Dates: 1- IX- 13

Ciutat: Getafe Dates: 27- XI- 13

Tipus de responsabilitat en el muntatge: Comissariat de l'exposició

Erase una vez...El Habla

Institució o entitat organitzadora: Obra Social "la Caixa"

Ciutat: Salamanca   Dates: 20-II-13

Ciutat: Donostia   Dates: 24-IV-13

Ciutat: Ciudad Real   Dates: 10-IX-13

Tipus de responsabilitat en el muntatge: Comissariat de l'exposició

Tàrraco Viva

Institució o entitat organitzadora: Ajuntament de Tarragona

Ciutat: Tarragona

Dates: 24 al 26 de maig de 2013

Tipus de responsabilitat en el muntatge: Coordinació compartida estand

Neolític. De Nòmades a Sedentaris

Institució o entitat organitzadora: Obra Social "la Caixa"

Ciutat: Vila-seca

Dates: 26-VI-13

Tipus de responsabilitat en el muntatge: Comissariat de l'exposició

Jordi Sabater Pi. Una vida dedicada a la recerca

Institució o entitat organitzadora: Fundació Lluís Corominas

Ciutat: Banyoles

Dates: 14-IX-13

Tipus de responsabilitat en el muntatge: Comissariat de l'exposició

Viatge al passat

Institució o entitat organitzadora: URV (Programa Ferm Recerca)

Ciutat: Tarragona

Dates: 30-10-2013/ 06-11-2013/ 13-11-2013/ 20-11-2013/ 27-11-2013

Tipus de responsabilitat en el muntatge: Coordinació

25 años de cooperación arqueológica hispano-marroquí. De la Yebala al Dra, entre la Prehistoria y la Edad Moderna (Coord.: Jorge Onrubia, Youssef Bokbot, Salim Fallaha)

Institució o entitat organitzadora: Embajada de España en Marruecos, Ministerio de Cultura del Reino de Marruecos, Instituto Cervantes, Biblioteca Nacional del Reino de Marruecos

Ciutat: Rabat, Marroc

Dates: Julio 2013/ Julio 2014

Tipus de responsabilitat en el muntatge: participació en la realització de la exposició i del catàleg associat

XI Fira internacional de Museus i Jaciments Arqueològics d'època romana (Tàrraco Viva)

Institució o entitat organitzadora: Ajuntament de Tarragona

Ciutat: Tarragona

Dates: 24-26 de maig de 2013

Tipus de responsabilitat en el muntatge: (participació voluntària, junt amb l'Àlex Solé): organització de l'estand i explicacions al públic visitant.

I ThinkIt Smart Cities Hackathon

Institució o entitat organitzadora: Associació ThinkIt

Ciutat: Tarragona

Dates: 26 i 27 d'octubre

Tipus de responsabilitat en el muntatge: Membre de la organització i assessor tema Smart Cities.

I Fòrum Tarragona Smart Mediterranean City

Institució o entitat organitzadora: Fundació Tarragona Smart Mediterranean City

Ciutat: Tarragona

Dates: 31-10-2013

Tipus de responsabilitat en el muntatge: Col·laborador de la Fundació.

Orce y los secretos de la evolución humana en Europa

Institució o entitat organitzadora: Consejería de Cultura Junta de Andalucía

Ciutat: Granada

Dates: 20/22-11-2013

Tipus de responsabilitat en el muntatge: Comissari

La Cueva de Santa Ana: Las primeras comunidades humanas del Calerizo Cacerense

Institució o entitat organitzadora: Diputación de Cáceres, Ministerio de Defensa y Equipo Primeros Pobladores de Extremadura

Ciutat: Itinerant (Cáceres-Malpartida de Cáceres-Cória-Plasencia-Navalmoral de la Mata-Trujillo).

Dates: 23-11-2013 – 01-04-2014

Tipus de responsabilitat en el muntatge: Coordinació, redacció, disseny i muntatge de textos, panels i vitrines.

Educació no formal

Cinc Fites a l'Evolució Humana

Lloc on s'ha impartit: Escola Salicrú

Ciutat: Calella

Data: 21-1-13

Cinc Fites a l'Evolució Humana

Lloc on s'ha impartit: Escola Minerva

Ciutat: Calella

Data: 21-1-13

Cinc Fites a l'Evolució Humana

Lloc on s'ha impartit: Escola Freta

Ciutat: Calella

Data: 22-1-13

Cinc Fites a l'Evolució Humana

Lloc on s'ha impartit: Escola Pía

Ciutat: Calella

Data: 23-1-13

Cinc Fites a l'Evolució Humana

Lloc on s'ha impartit: Escola Pía

Ciutat: Moià

Data: 29-1-13

Cinc Fites a l'Evolució Humana

Lloc on s'ha impartit: Escola de La Canonja

Ciutat: La Canonja

Campus Científico de Verano

Entitat organitzadora: URV-FECYT

Ciutat: Tarragona

Dates: del 1 al 26 de juliol de 2013. 80 hores

Tipus de participació: Coordinador únic i docent (16 hores)

Campus "Fes Ciència a la URV"

Entitat organitzadora: URV

Ciutat: Tarragona

Dates: del 8 al 12 de juliol de 2013. 25 hores.

Tipus de participació: Coordinador únic i docent (5 hores)

Professors i Ciència 2013

Entitat organitzadora: Fundació Catalunya- La Pedrera

Ciutat: Tarragona

Dates: 16 i 23 d'octubre de 2013. 7 hores.

Tipus de participació: Coordinador únic i docent únic (7 hores)

Programa CTM de Formació Científica, Tecnològica i Matemàtica

Entitat organitzadora: Dept. d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya

Ciutat: Tarragona

Dates: 7 i 14 de novembre de 2013. 9 hores

Tipus de participació: Coordinador i docent (4,5 hores)

Publicacions divulgatives

Agustí, J. 2013. *Alicia en el país de la evolució*. Crítica.

Agustí, J. y Lordkipanidze, D. 2013. *Los primeros pobladores de Europa*. RBA Editores. Barcelona.

Agustí, J., Antón, M. 2013. *La Gran Migración*. Crítica.

Carbonell, E. 2013. *L'arqueòleg i el Futur*. Editorial Ara Llibres, Barcelona.

Carbonell, E., Agustí, J. 2013. *L'evolució sense sentit*. Empúries.

Viñas, R. 2013. *Guies del CIAR 1: Art Rupestre, Arte Rupestre, Art Rupestre, Rock Art del Barranc de Mas d'en Llor, Muntanyes de Prades, Montblanc (Tarragona)*. Ajuntament de Montblanc i Centre d'Interpretació de l'Art Rupestre de les Muntanyes de Prades, Montblanc, 64 p.

Materials audiovisuals

- TAC 12
- En procés de filmació una sèrie d'una dotzena de píndoles sobre l'IPHES: una visió general de què és l'Institut i les disciplines que treballa.
- Realització del vídeo "Experimentant amb projectils", per al seu ús en tasques docents i de socialització de la ciència.
- Col·laboració amb els estudis de Comunicació de la URV.

Serveis no instrumentals

PROJECTES R+D+I

Tarragona Smart Mediterranean City

Empreses implicades: Ajuntament de Tarragona, URV, Repsol i AGBAR

Activitats realitzades: Assessorament científic-tècnic

Perspectives d'actuació: Participació en projectes de recerca (Horizon 2020) i de transferència

Autor/a: S. Lozan

ASSESSORAMENTS CIENTÍFICS I MUSEOGRÀFICS

Continguts referents als jaciments del Camp dels Ninots, la Boella i l'Abric Romaní en pantalles interactives

Client a qui s'ha dirigit el treball: Museu de Ciències Naturals de Barcelona

Tipus de participació (Col·laborador, Coordinador): Coordinador

Projecte museogràfic del Centre d'Interpretació dels Castells del Baix Gaià. 3a fase.

Tipus: Assessorament científic de continguts museogràfics

Client a qui s'ha dirigit el treball: Ajuntament del Catllar- Molècula

Tipus de participació (Col·laborador, Coordinador): Coordinador

Catalunya abans dels humans. Avantprojecte museogràfic del jaciment arqueopaleontològic del Camp dels Ninots

Tipus: Assessorament científic de continguts museogràfics.

Client a qui s'ha dirigit el treball: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya.

Tipus de participació (Col·laborador, Coordinador): Coordinador

L'Abric Romaní i els Neandertals. Avantprojecte museogràfic del jaciment arqueològic de l'Abric Romaní.

Tipus: Assessorament científic de continguts museogràfics.

Client a qui s'ha dirigit el treball: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya.

Tipus de participació (Col·laborador, Coordinador): Col·laborador

Pla director del jaciment arqueològic de la Boella

Tipus: Assessorament científic en gestió del patrimoni.

Client a qui s'ha dirigit el treball: Ajuntament de la Canonja

Tipus de participació (Col·laborador, Coordinador): Coordinador

Pla director del jaciment arqueopaleontològic del Camp dels Ninots

Tipus: Assessorament científic en gestió del patrimoni.

Client a qui s'ha dirigit el treball: Ajuntament de Caldes de Malavella

Tipus de participació (Col·laborador, Coordinador): Coordinador

Vídeo Abric Romaní per la web GenCat

Tipus: Coordinació i assessorament per a la realització del vídeo

Client a qui s'ha dirigit el treball: Generalitat de Catalunya

Tipus de participació (Col·laborador, Coordinador): Col·laborador

Serveis instrumentals

MOSTREIGS I ANALÍTQUES

Les Borres, La Febró, Baix Camp (Abril, 2013)

Barranc de la Boella / El Forn, La Canonja, Tarragona (Juny, 2013)

Atapuerca, Gran Dolina, TD10-2.2 (Juliol 2013)

INFORMES TÈCNICS

Informe final de l'excavació Del Camp dels Ninots (Caldes de Malavella) al nº41 del Carrer St. Sebastià

Tipus d'informe: informe preliminar

Client a qui s'ha dirigit el treball: Arqueolític S.L

Autor/a: B. Gómez i G. Campeny

Informe sobre el estado de conservación del yacimiento arqueológico de Casa Corona (Villena, Alicante)

Tipus d'informe: Informe técnico vincuado a un expediente administrativo sobre una agresión patrimonial.

Client a qui s'ha dirigit el treball: Direcció General de Patrimoni Històric i Artístic de la Generalitat Valenciana

Autor/a: J. Fernández

Pla director del jaciment arqueològic de la Boella

Tipus d'informe: Pla director. Assessorament tècnic i científic

Client a qui s'ha dirigit el treball: Ajuntament de la Canonja

Autor/a: J. Vallverdú

Estado de conservación e intervenciones realizadas para la conservación y limpieza de los restos de Homo neanderthalensis recuperados durante la campaña de excavación de 2010 en el yacimiento arqueológico de CovaForadà (Oliva, Valencia). Descripción de los trabajos efectuados en el Laboratorio de Restauración del IPHES durante el año 2013.

Tipus d'informe: Informe de conservació-restauració (RST-2013-010).

Client a qui s'ha dirigit el treball: José Aparicio per a la Generalitat Valenciana.

Autor/a: G. Gómez

Microestratigrafia de una estructura de combustión del yacimiento de San Quirze de Riopisuerga. Coordinadors: Universitat de Burgos. 10 p.

Tipus d'informe: Anàlisi en participació en investigació

Client a qui s'ha dirigit el treball: Juan Carlos Díaz Lomana y Marcos Terradillos. Universitat de Burgos

Autor/a: J. Vallverdú

Estudio microestratigrafico del nivel TD10Sup de Gran Dolina, Sierra de Atapuerca.

Tipus d'informe: Memòria de la campanya 2013

Client a qui s'ha dirigit el treball: EIA - IPHES

Autor/a: J. Vallverdú

Inventari de jaciments arqueopaleontològics pleistocens en el sistema mediterrani català

Tipus d'informe: Memòria

Client a qui s'ha dirigit el treball: Institut Geològic de Catalunya

Autor/a: J. Vallverdú

Geologia Sedimentaria, paleoecologia i paleoclimatologia del jaciment del Pla de Dalt (Sant Gregori-Taialà, Gironès)

Tipus d'informe: Memòria

Client a qui s'ha dirigit el treball: Institut Català d'Arqueologia Clàssica

Autor/a: J. Vallverdú

L'Abric Romaní i els Neandertals. Avantprojecte museogràfic del jaciment arqueològic de l'Abric Romaní.

Tipus d'informe: Assessorament tècnic i científic per museografia.

Client a qui s'ha dirigit el treball: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya.

Autor/a: J. Vallverdú

CENTRES DOCENTS

Facultat d'Enologia	N4
Facultat de Química	N4
Escola Tècnica Superior d'Enginyeria (ETSE)	E4
Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Química (ETSEQ)	E4
Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia	W0

DEPARTAMENTS

Departament de Bioquímica i Biotecnologia	N4
Departament de Química Analítica i Química Orgànica	N4
Departament de Química Física i Inorgànica	N4
Departament d'Enginyeria Electrònica, Elèctrica i Automàtica	E4
Departament d'Enginyeria Informàtica i Matemàtiques	E4
Departament d'Enginyeria Mecànica	E4
Departament d'Enginyeria Química	E4
Departament de Pedagogia	N0
Departament de Psicologia	N0

SERVEIS

Servei de Recursos Científics i Tècnics	N2
Serveis Centrals de la URV	S4
Servei de Recursos Educatius	W1
Escola de Postgrau i Doctorat	W1

AULARIS

Facultat de Química i Facultat d'Enologia	N1
Escola Tècnica Superior d'Enginyeria (ETSE)	E1
Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Química (ETSEQ)	E1
Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia	NO + W0

LABORATORIS DOCENTS

Facultat de Química i Facultat d'Enologia	N3
Escola Tècnica Superior d'Enginyeria (ETSE)	E3
Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Química (ETSEQ)	E3

CRAI

E2

PLANTES PILOT

S1

PAVELLÓ POLIESPORTIU

W2

FUNDACIÓ UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Centre de Transferència de Tecnologia i Innovació

S2

INSTITUTS

Parc Científic i Tecnològic de Química (PCTQ)	N5
Institut Català d'Investigació Química (ICIQ)	S3
Institut Català de Paleocologia Humana i Evolució Social (IPHES)	W3

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
Campus de Sescelades

A7 Autobus Barcelona València
 Tarragona N-240